Республиканский научно-методический журнал

USTAZ USTANYMY

Республикалық ғылыми-әдістемелік журналы

№7(28) (2026 ж. Шілде/Июль 2026 г.)

Ұстаз – мейірім мен талапты тең ұстаған, шәкірт жүрегіне сенім шоғын жағатын шамшырақ.



Жакудаева Венера Қуандыққызы

Педагог-хореограф
Атырау қаласы, Исатай ауданы, Аққыстау ауылы
Шәмшиден Шәріпов атындағы балалар өнер мектебі

Республиканский научно-методический журнал

USTAZ USTANYMY

Республикалық ғылыми-әдістемелік журналы

«USTAZ USTANYMY» республикалық ғылыми-әдістемелік журналының
№7(28) (2026 ж. шілде) шығарылымы. Выпуск №7(28) (Июль 2026 г.)
республиканского научно-методического журнала «USTAZ USTANYMY».

ТАҚЫРЫПТЫҚ БАҒЫТЫ: білім беру саласындағы оқу-әдістемелік, ғылыми-тәжірибелік, ақпараттық -сараптамалық, педагогикалық инновациялық тәжірибелерді тарату бойынша материалдар жариялау.
ТЕМАТИЧЕСКОЕ НАПРАВЛЕНИЕ: публикация материалов по распространению учебно-методического, научно-практического, информационно-аналитического, педагогического инновационного опыта в области образования.

«USTAZ USTANYMY» Республикалық ғылыми-әдістемелік журналы Нұр-Сұлтан қаласында Қазақстан Республикасының Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігінің Ақпарат комитеті 2023 жылғы 13 ақпандағы Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ26VPY00064454 берілген.
Таралу аумағы: Қазақстан аумағында.
«USTAZ USTANYMY» журналы айына 4 рет жарық көреді.

Республиканский научно-методический журнал «USTAZ USTANYMY» в городе Нұр-Сұлтан комитетом информации Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан выдано свидетельство о постановке на учет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания от 13.02.2023 года
№ KZ26VPY00064454.
Территория распространения: На территории Казахстана.
Журнал " USTAZ USTANYMY " выходит 4 раз в месяц.

РЕДАКЦИЯ АЛҚАСЫ / РЕДАКЦИОННАЯ КОЛЛЕГИЯ
Бас редактор:/Главный редактор: Баянды Ерлан
Дүйсенбекова Б.Н. – биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Қарағанды медицина университеті
Дүзбаева Н.М. – биология ғылымдарының кандидаты, қауымдастырылған профессор, Академик Е.А. Бөкетов атындағы Қарағанды университеті
Каскарбаева Б.Б. – педагог-шебер
Қасқабаева Ф.С. – педагог-шебер
Есенова Ш.Б. – педагог-зерттеуші
Иманбек Ә.О. – жаратылыстану ғылымдарының магистрі
Алшынов А.Ә. – жаратылыстану ғылымдарының магистрі
Корректор / корректор: Кәкіш Мерей Ертайқызы
Жауапты хатшы / ответственный секретарь: Есбергенов Айдын Ардақұлы

«USTAZ USTANYMY» ғылыми-әдістемелік журналының авторларға арналған ережелерімен QR-кодты сканерлеу арқылы таныса аласыз.
С правилами для авторов научно-методического журнала «USTAZ USTANYMY» вы можете ознакомиться, отсканировав QR-код.

Мазмұны / Содержание

Ешенкулова О.Ж. Ұлттық құндылықтарға негізделген мектепке дейінгі тәрбие 4
Мыңжанова П.Қ. Дидактикалық ойындар арқылы мектепке дейінгі жастағы балалардың жан-жақты дамуын қамтамасыз ету 7
Қалымова М.Д. Формирование культурной грамотности учащихся средствами языковых заданий 9
Ештаева Н.С. Мектепке дейінгі ұйымдағы тиімді басқару жүйесі – сапалы білім берудің негізі 12
Каликулова Б.Қ. Балабақша мен отбасы серіктестігі – табысты тәрбиенің кепілі 16
Асадова М. Мектепке дейінгі ұйымда сюжеттік-рөлдік ойындарды ұйымдастыру әдістемесі 20
Аманбаева Г.М. Инновациялық көшбасшы: мектеп басшысына арналған құралдар ... 23
Маркабаева Б.Х. Қосымша білім беру арқылы оқушылардың математикалық қабілетін дамыту 25
Сарсенбаева С.Б. Шығармашыл тәрбиеші – табысты баланың кепілі 28
Нуржауова У.А. Балабақшадағы тәрбиешінің рөлі және бала дамуына әсері 29
Сейтхан Д.М. Ұлттық ойындарды дене шынықтыру сабағында қолданудың маңызы . 31
Назанова М.Е. Балабақшадағы тәрбиешінің рөлі және бала дамуына әсері 34
Сейітхан М.М. Көркем еңбек сабағында оқушылардың шығармашылық қабілетін өнер арқылы дамыту 35
Утемуратова Б.С. Ұлттық мұра негізінде көркем еңбек пәнінде сәндік-қолданбалы өнерді меңгертудің педагогикалық мүмкіндіктері 38
Кыдырбаева К.Д. Интернат жағдайында тәрбиеленушілердің дербестік және өмірлік дағдыларын дамыту 40
Әметбек Т.Б. Әдеби тіл нормаларын «Ахметше» айдарымен салыстыра оқыту 42
Исах Д.Д. Сюжеттік-рөлдік ойындарды геймификациялау және цифрлық құралдар арқылы мектепке дейінгі балалардың сөздік қорын дамыту 47
Құдайберген Н.Қ. «Қыс келді» 49
Сагынбаева Б.Ж., Еркебаева А.Д. Жасанды интеллектті сабақта тиімді пайдалану жолдары 51
Ауданбаева Г.М., Демевова Т.К., Танатарова Р.Н. "Оқу үдерісін стратегиялық басқару: мектептің сапасын арттырудың заманауи модельдері" 52
Жумадилова Л.М. Шағын орталықтағы бала денсаулығын нығайтудың маңызы 55
Жумабаева Ш.Н. «Ұлттық дәстүр жанға дауа» 56
Болат Г. Балабақшадағы STEM-технологиялар: бүлдіршіндерді болашақ мамандықтарына қалай дайындаймыз? 58
Исабай Л.И. Балабақшадағы буллинг: кішкентай балалар арасындағы агрессиямен қалай күресуге болады? 60

Ешенкулова Оразкуль Жанабековна
Меңгеруші
ЖШС ”БайТемір” бөбекжай-балабақшасы
Шымкент қаласы



ҰЛТТЫҚ ҚҰНДЫЛЫҚТАРҒА НЕГІЗДЕЛГЕН МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ТӘРБИЕ

Аңдатпа. Мақалада ұлттық құндылықтарға негізделген мектепке дейінгі тәрбиенің мазмұны, мақсаты және оны ұйымдастырудың заманауи бағыттары қарастырылады. Ұлттық тәрбие беруде ана тілі, халық ауыз әдебиеті, ұлттық ойындар, салт-дәстүрлер мен мәдени мұраны пайдаланудың маңызы ғылыми тұрғыдан талданған. Сонымен қатар ұлттық құндылықтарды қалыптастыруда инновациялық педагогикалық технологиялар, STEAM тәсілі, цифрлық этнопедагогика, нейропедагогикалық әдістер, жобалық оқыту және отбасы мен балабақша арасындағы серіктестіктің рөлі айқындалады. Инклюзивті білім беру жағдайында ұлттық тәрбиені ұйымдастыру ерекшеліктері де қарастырылып, ұлттық мәдени орта құрудың баланың тұлғалық, рухани және әлеуметтік дамуына ықпалы негізделеді. Автор ұлттық құндылықтарға негізделген жүйелі тәрбиелік жұмыстың нәтижесінде ұлттық мәдениетін құрметтейтін, рухани бай, шығармашыл және бәсекеге қабілетті тұлғаны қалыптастыруға болатынын тұжырымдайды.

Кілт сөздер: ұлттық құндылықтар, мектепке дейінгі тәрбие, ұлттық тәрбие, ұлттық мәдениет, этнопедагогика, ана тілі, ұлттық ойындар, STEAM технологиясы, цифрлық этнопедагогика, нейропедагогика, жобалық оқыту, инклюзивті білім беру.

Мектепке дейінгі тәрбие – баланың тұлғалық, әлеуметтік және рухани дамуының іргетасы қаланатын білім беру жүйесінің алғашқы әрі маңызды кезеңі. Осы кезеңде баланың дүниетанымы, адамгершілік қасиеттері, қарым-қатынас мәдениеті мен ұлттық болмысы қалыптаса бастайды. Сондықтан ұлттық құндылықтарға негізделген мектепке дейінгі тәрбие жас ұрпақтың ұлттық сана-сезімін қалыптастырудың, туған жеріне, ана тіліне, мәдениеті мен салт-дәстүріне құрмет сезімін тәрбиелеудің негізгі тетігі болып табылады.

Ұлттық құндылықтар – халықтың ғасырлар бойы жинақталған рухани және мәдени мұрасы. Оған ана тілі, ұлттық салт-дәстүрлер, әдет-ғұрыптар, халық ауыз әдебиеті, ұлттық ойындар, қолөнер, музыка, отбасы тәрбиесі және адамгершілік қағидалары жатады. Осындай құндылықтарды мектепке дейінгі тәрбие мазмұнына жүйелі енгізу баланың ұлттық мәдениетпен ерте жастан танысуына және ұлттық бірегейлігінің қалыптасуына мүмкіндік береді.

Ұлттық тәрбие ең алдымен тілдік орта арқылы жүзеге асады. Ана тілі – ұлттық мәдениеттің негізгі тасымалдаушысы әрі ұлттың рухани болмысының өзегі. Балабақшада қазақ халық ертегілерін, мақал-мәтелдерді, жұмбақтарды, жаңылтпаштарды, бесік жырларын

және халық әндерін жүйелі қолдану балалардың сөздік қорын байытып қана қоймай, олардың дүниетанымын, сөйлеу мәдениетін және адамгершілік қасиеттерін дамытады. Ертегілер арқылы адалдық, батырлық, еңбекқорлық, үлкенді сыйлау, әділдік сияқты құндылықтар табиғи түрде бала санасына сіңіріледі.

Ұлттық ойындар мектепке дейінгі тәрбиенің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. «Асық ату», «Ақ серек – көк серек», «Арқан тарту», «Тоғызқұмалақ» сияқты ұлттық ойындар балалардың дене дамуына ғана емес, олардың ойлау қабілетіне, ұйымшылдығына, жауапкершілігіне және қарым-қатынас мәдениетінің қалыптасуына ықпал етеді. Ойын барысында бала ережені сақтауды, достарымен ынтымақтастықта әрекет етуді және өз ойын еркін жеткізуді үйренеді. Бұл ұлттық ойындардың тәрбиелік әлеуетінің жоғары екенін көрсетеді.

Қазіргі мектепке дейінгі білім беру жүйесінде ұлттық құндылықтарды қалыптастыру дәстүрлі әдістермен қатар инновациялық педагогикалық технологиялар арқылы да жүзеге асырылуда. Интерактивті тақталар, мультимедиялық презентациялар, анимациялық бейнематериалдар, виртуалды экскурсиялар және цифрлық этнопедагогика элементтері балалардың қызығушылығын арттырып, ұлттық мәдениетті көрнекі түрде қабылдауына мүмкіндік береді. Мысалы, киіз үйдің құрылысын үш өлшемді форматта көрсету немесе ұлттық қолөнер бұйымдарының жасалу жолдарын бейнематериалдар арқылы таныстыру балалардың танымдық белсенділігін күшейтеді.

Ұлттық құндылықтарды қалыптастыруда STEAM технологиясының да мүмкіндіктері мол. Қазақтың ұлттық ою-өрнектерін геометриялық пішіндермен байланыстыру, қолөнер бұйымдарын құрастыру, табиғи материалдардан ұлттық бұйымдар жасау арқылы балалардың шығармашылық және логикалық ойлауы қатар дамиды. Мұндай кіріктірілген жұмыстар ұлттық мәдениетті ғылыммен және тәжірибемен ұштастыруға мүмкіндік береді.

Нейропедагогикалық зерттеулер эмоциялық әсері жоғары оқу материалының есте ұзақ сақталатынын дәлелдейді. Осы тұрғыдан алғанда қазақтың күйлері, халық әндері, ертегілері, салт-дәстүрлері мен ұлттық мерекелерін тәрбиелік іс-әрекеттерде жүйелі пайдалану баланың эмоциялық интеллектісін, танымдық қызығушылығын және рухани дүниесін байытады. Музыка, қимыл-қозғалыс және көрнекілік арқылы ұсынылған ақпарат баланың бірнеше сезім мүшелері арқылы қабылданып, оқу нәтижесінің тиімділігін арттырады.

Ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбиеде жобалық оқыту әдісінің орны ерекше. «Менің отбасымның дәстүрлері», «Ұлттық тағамдар», «Қазақтың ұлттық киімдері», «Менің туған өлкем» сияқты жобалар балалардың зерттеушілік қабілетін дамытып, өз халқының мәдени мұрасына қызығушылығын арттырады. Осындай жұмыстар барысында бала ақпарат іздеуге, бақылауға, салыстыруға және өз ойын шығармашылық тұрғыдан жеткізуге үйренеді.

Ұлттық тәрбиенің нәтижелі болуы балабақша мен отбасының өзара ынтымақтастығына тікелей байланысты. Отбасында қалыптасқан ұлттық дәстүрлер балабақшадағы тәрбиемен сабақтасқанда ғана тәрбиелік ықпал күшейеді. Бірлескен ұлттық мерекелер, қолөнер шеберлік сабақтары, ұлттық тағамдар көрмесі, отбасылық жобалар мен тәрбиелік іс-шаралар ата-аналардың педагогикалық процеске белсенді қатысуына мүмкіндік береді және ұлттық тәрбиенің үздіксіздігін қамтамасыз етеді.

Инклюзивті білім беру жағдайында ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбие әр баланың жеке ерекшеліктерін ескеруге бағытталуы тиіс. Ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға бейімделген көрнекіліктер, ойын технологиялары және қолжетімді тапсырмалар арқылы ұлттық мәдениет мазмұнын меңгерту олардың әлеуметтік бейімделуіне және құрдастарымен тең дәрежеде қарым-қатынас жасауына жағдай жасайды.

Балабақшада ұлттық құндылықтарға негізделген тәрбиенің тиімді жүзеге асуы үшін ұлттық мәдени орта қалыптастырудың маңызы зор. Топ бөлмесінде ұлттық бұрыш ұйымдастыру, киіз үй макетін, ұлттық киім үлгілерін, қолөнер бұйымдарын, музыкалық аспаптарды, халық ертегілерінің көрнекіліктерін орналастыру балалардың күнделікті ұлттық ортада тәрбиеленуіне ықпал етеді. Мұндай ортада бала ұлттық мәдениетті сырттай бақылаушы емес, оның белсенді қатысушысы ретінде қабылдай бастайды.

Сонымен қатар тәрбиелік жұмыста құндылықтық рефлексияны қалыптастыру маңызды. Балалармен «Бүгін қандай ұлттық ойын ойнадық?», «Ертегіден қандай жақсы қасиет үйрендік?», «Үлкендерді құрметтеу неліктен маңызды?» сияқты сұрақтар төңірегінде әңгімелесу олардың ұлттық құндылықтарды саналы түрде қабылдауына және өз іс-әрекетін бағалай білуіне мүмкіндік береді.

Қорытындылай келе, ұлттық құндылықтарға негізделген мектепке дейінгі тәрбие – ұлттық мәдени мұраны сақтаудың және жас ұрпақтың рухани-адамгершілік тұрғыдан қалыптасуының маңызды негізі. Ана тілі, халық ауыз әдебиеті, ұлттық ойындар, салт-дәстүрлер, ұлттық музыка, цифрлық білім беру технологиялары және отбасы мен балабақша арасындағы серіктестік өзара үйлесімді ұйымдастырылған жағдайда ұлттық тәрбиенің тиімділігі артады. Осындай жүйелі жұмыс нәтижесінде туған елінің мәдениетін құрметтейтін, ұлттық құндылықтарды бойына сіңірген, шығармашыл әрі бәсекеге қабілетті тұлғаны тәрбиелеуге мүмкіндік туады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Выготский Л. С. Воображение и творчество в детском возрасте. – М.: Юрайт, 2021. – 320 с.
2. Эльконин Д. Б. Психология игры. – М.: Академия, 2020. – 384 с.
3. Давыдов В. В. Теория развивающего обучения. – М.: Интеллект-Центр, 2021. – 544 с.
4. Хуторской А. В. Современная дидактика. – СПб.: Питер, 2021. – 416 с.
5. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования. – М.: Академия, 2021. – 272 с.
6. Роберт И. В. Современные информационные технологии в образовании. – М.: БИНОМ, 2022. – 312 с.
7. Леонтьев А. Н. Деятельность. Сознание. Личность. – М.: Смысл, 2020. – 352 с.
8. Асмолов А. Г. Психология личности. – М.: Академия, 2021. – 416 с.

ДОШКОЛЬНОЕ ВОСПИТАНИЕ НА ОСНОВЕ НАЦИОНАЛЬНЫХ ЦЕННОСТЕЙ

Аннотация. В статье рассматриваются содержание, цели и современные направления организации дошкольного воспитания, основанного на национальных ценностях. Проведен научный анализ значения использования родного языка, устного народного творчества, национальных игр, традиций, обычаев и культурного наследия в процессе национального воспитания. Кроме того, раскрывается роль инновационных педагогических технологий, STEAM-подхода, цифровой этнопедагогики, нейропедагогических методов, проектного обучения, а также сотрудничества дошкольной организации и семьи в формировании национальных ценностей у детей. Рассматриваются особенности организации национального воспитания в условиях инклюзивного образования и обосновывается влияние создания национальной культурной среды на личностное, духовно-нравственное и социальное развитие ребенка. Автор приходит к выводу, что системная воспитательная работа, основанная на национальных ценностях, способствует формированию личности, уважающей национальную культуру, обладающей богатым духовным миром, творческим потенциалом и высокой конкурентоспособностью.

Ключевые слова: национальные ценности, дошкольное воспитание, национальное воспитание, национальная культура, этнопедагогика, родной язык, национальные игры, STEAM-технология, цифровая этнопедагогика, нейропедагогика, проектное обучение, инклюзивное образование.

Мыңжанова Перизат Қонарбайқызы
Тәрбиеші
Жекеменшік “Арай балабақшасы”
Маңғыстау облысы, Ақтау қаласы



ДИДАКТИКАЛЫҚ ОЙЫНДАР АРҚЫЛЫ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ЖАСТАҒЫ БАЛАЛАРДЫҢ ЖАН-ЖАҚТЫ ДАМУЫН ҚАМТАМАСЫЗ ЕТУ

Аңдатпа. Мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың жан-жақты дамуын қамтамасыз етудегі дидактикалық ойындардың педагогикалық мүмкіндіктері қарастырылады. Дидактикалық ойындардың танымдық, тілдік, әлеуметтік, эмоциялық және шығармашылық қабілеттерді дамытудағы маңызы ғылыми тұрғыдан талданады. Сонымен қатар ойын әрекеті арқылы балалардың логикалық ойлауын, сөйлеу мәдениетін, коммуникативтік дағдыларын, дербестігін және шығармашылық белсенділігін қалыптастырудың тиімді жолдары сипатталады. Дамытушы білім беру ортасын ұйымдастыру, тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігі және ойын технологияларын жүйелі қолданудың педагогикалық шарттары айқындалады. Автор дидактикалық ойындарды ғылыми негізде ұйымдастыру мектепке дейінгі білім беру сапасын арттырып, баланың үйлесімді дамуына қолайлы жағдай жасайтынын тұжырымдайды.

Кілт сөздер: мектепке дейінгі ұйым, дидактикалық ойын, ойын технологиясы, жан-жақты даму, танымдық даму, сөйлеуді дамыту, логикалық ойлау, әлеуметтік дағдылар, шығармашылық қабілет, дамытушы орта.

Мектепке дейінгі жас – баланың тұлғалық қасиеттері, танымдық белсенділігі, әлеуметтік қарым-қатынасы және шығармашылық қабілеттері қарқынды дамитын ерекше кезең. Осы кезеңде ұйымдастырылатын білім беру мен тәрбиелеу жұмыстарының нәтижелілігі қолданылатын педагогикалық әдістердің мазмұны мен тиімділігіне тікелей байланысты. Осындай тиімді құралдардың бірі – дидактикалық ойындар. Олар баланың табиғи қызығушылығына сүйене отырып, білімді жеңіл меңгеруге, жаңа тәжірибе жинақтауға және жан-жақты дамуына мүмкіндік береді. Сондықтан дидактикалық ойындарды мектепке дейінгі білім беру процесінің ажырамас құрамдас бөлігі ретінде қарастыру қазіргі педагогиканың маңызды бағыттарының бірі болып табылады.

Дидактикалық ойын – білім беру міндеттерін ойын әрекетімен ұштастыратын тиімді педагогикалық құрал. Оның басты ерекшелігі – оқу мазмұнын баланың қызығушылығына сәйкес ұйымдастыруында. Ойын барысында бала жаңа білімді табиғи түрде меңгеріп, қоршаған орта туралы түсінігін кеңейтеді, өз ойын еркін жеткізуге және мәселені өз бетінше шешуге үйренеді. Осындай әрекет нәтижесінде баланың танымдық белсенділігі артып, есте сақтау, зейін қою, қабылдау және ойлау қабілеттері дамиды.

Дидактикалық ойындардың маңызды қызметтерінің бірі – балалардың интеллектуалдық дамуын қамтамасыз ету. Салыстыру, топтастыру, жіктеу, талдау және қорытынды жасауға бағытталған ойындар логикалық ойлауды қалыптастырып, қарапайым математикалық

түсініктерді меңгеруге ықпал етеді. Сонымен қатар түрлі проблемалық жағдаяттарды шешуге арналған ойын тапсырмалары балалардың сыни ойлауын, зерттеушілік қабілетін және танымдық қызығушылығын дамытады.

Балалардың сөйлеу тілін дамытуда да дидактикалық ойындардың мүмкіндігі зор. Сөздік ойындар, дыбыстық жаттығулар, сурет бойынша әңгіме құрастыру, жұмбақтар мен мақал-мәтелдерді қолдану арқылы балалардың сөздік қоры молайып, байланыстырып сөйлеу дағдылары қалыптасады. Ойын кезінде балалар өз ойын жүйелі жеткізуге, сұрақтарға толық жауап беруге және құрдастарымен еркін қарым-қатынас жасауға үйренеді.

Дидактикалық ойындар балалардың әлеуметтік және тұлғалық дамуына да оң ықпал етеді. Ұжымдық ойындар барысында балалар бірлесіп әрекет етуге, ортақ мақсатқа жетуге, өзара сыйластық пен жауапкершілікке тәрбиеленеді. Олар ережені сақтауды, өз пікірін білдіруді, өзгелердің ойын тыңдауды және туындаған мәселелерді бірлесіп шешуді меңгереді. Мұндай тәжірибе мектепке дейінгі жастағы баланың әлеуметтік бейімделуіне және эмоционалдық тұрақтылығының қалыптасуына ықпал етеді.

Балалардың шығармашылық қабілеттерін дамытуда да дидактикалық ойындардың рөлі ерекше. Конструкторлармен жұмыс, сюжеттік-дидактикалық ойындар, шығармашылық тапсырмалар және модельдеу элементтері баланың қиялын, елестету қабілетін және эстетикалық талғамын дамытады. Ойын барысында бала жаңа идеялар ұсынуға, өз бетінше шешім қабылдауға және шығармашылық ізденіске бейімделеді.

Дидактикалық ойындардың тиімділігі ең алдымен дамытушы білім беру ортасына байланысты. Баланың жас ерекшелігіне сәйкес ұйымдастырылған ойын бұрыштары, көрнекі құралдар, табиғи және дидактикалық материалдар оның дербес әрекетіне жағдай жасайды. Түрлі бағыттағы ойын материалдарының қолжетімді болуы балалардың қызығушылығын сақтап, олардың танымдық белсенділігін арттырады. Сонымен қатар инклюзивті ортада қолданылатын бейімделген ойын құралдары ерекше білім беру қажеттіліктері бар балалардың жан-жақты дамуына мүмкіндік береді.

Дидактикалық ойындардың нәтижелілігі тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігіне де тікелей байланысты. Педагог ойынның мақсатын нақты айқындап, оның мазмұнын балалардың жас және жеке ерекшеліктеріне сәйкес іріктеген жағдайда ғана күтілетін нәтиже жүзеге асады. Тәрбиеші ойын барысында бағыттаушы, кеңесші және қолдаушы рөлін атқарып, балалардың дербестігі мен шығармашылық белсенділігін ынталандырады. Сонымен қатар ата-аналармен бірлескен ойын әрекеттерін ұйымдастыру баланың білімін бекітіп, оның даму кеңістігін кеңейтеді.

Қорытындылай келе, дидактикалық ойындар мектепке дейінгі жастағы балалардың жан-жақты дамуын қамтамасыз ететін тиімді педагогикалық құрал болып табылады. Олар баланың танымдық қабілеттерін, сөйлеу мәдениетін, логикалық ойлауын, әлеуметтік қарым-қатынасын, шығармашылық белсенділігін және тұлғалық қасиеттерін кешенді түрде дамытады. Дидактикалық ойындарды ғылыми негізде, жүйелі және мақсатты ұйымдастыру мектепке дейінгі білім беру сапасын арттырудың маңызды шарттарының бірі болып табылады. Сондықтан ойын технологияларын оқу-тәрбие үдерісінде кеңінен қолдану баланың үйлесімді дамуына, мектепке даярлығының артуына және өмірлік маңызды құзыреттерінің қалыптасуына мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Михайленко, Н.Я. Как играть с ребенком / Н.Я. Михайленко, Н.А. Короткова. – 5-е изд. – М.: Академический Проект, 2019. – 208 с.

2. Ережепова, Ә.К. Дидактикалық ойындар – балалардың зияткерлік даму құралы / Ә.К. Ережепова // Мектепке дейінгі тәрбие: теория және практика. – 2021. – № 4. – Б. 55–61.

3. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты. – Астана, 2022.

Қалымова Меруерт Дәулетқызы
Орыс тілі мен әдебиет пәні мұғалімі
№40 Зейнолла Қабдолов атындағы жалпы білім беретін мектеп
Атырау облысы, Атырау қаласы

ФОРМИРОВАНИЕ КУЛЬТУРНОЙ ГРАМОТНОСТИ УЧАЩИХСЯ СРЕДСТВАМИ ЯЗЫКОВЫХ ЗАДАНИЙ

Аннотация: в статье рассматриваются теоретические и методические основы формирования культурной грамотности учащихся через языковые задания на уроках русского языка. Анализируются лингвокультурологический, когнитивно-семантический и дискурс-аналитический подходы к изучению текста. Раскрывается роль языка как носителя культурных смыслов и механизма формирования языковой картины мира. Особое внимание уделяется развитию критического мышления, интерпретационных умений и метапредметных компетенций учащихся. Обосновывается необходимость интеграции традиционных и цифровых методов анализа текста в образовательном процессе.

Ключевые слова: культурная грамотность, лингвокультурология, когнитивная семантика, дискурс-анализ, языковая картина мира, концепт, интерпретация текста, критическое мышление, медиаграмотность, языковые задания.

Современное образование всё чаще рассматривает языковое обучение не только как освоение грамматических норм и орфографических правил, но и как важнейший инструмент формирования культурной грамотности личности. Под культурной грамотностью понимается способность учащегося понимать культурные коды, исторические контексты, символические значения и ценностные ориентиры, заложенные в языке. В этом смысле урок русского языка становится пространством формирования не только лингвистической, но и гуманитарной компетентности, обеспечивающей включённость ученика в культурную традицию.

Языковые задания в современной методике обучения выполняют функцию не только тренировки речевых навыков, но и культурного посредничества. Через работу с текстами, устойчивыми выражениями, фразеологизмами и художественными фрагментами учащиеся осваивают культурные смыслы, закреплённые в языке. Например, анализ пословиц и поговорок позволяет школьникам понять систему ценностей народа, его исторический опыт и мировосприятие. Таким образом, язык выступает как носитель культурной памяти, а задания становятся инструментом её актуализации.

Особое значение в формировании культурной грамотности имеет работа с текстом как культурным артефактом. Каждый текст содержит в себе следы эпохи, социальные нормы и мировоззренческие установки. При анализе текстов учащиеся учатся выявлять культурные маркеры, интерпретировать скрытые смыслы и соотносить их с современным контекстом. Например, при изучении произведений Александр Пушкин школьники не только анализируют художественные особенности текста, но и погружаются в культурную среду XIX века, осознавая связь языка и исторической эпохи.

Языковые задания, направленные на развитие культурной грамотности, должны иметь междисциплинарный характер. Интеграция языка с историей, литературой, обществознанием и искусством позволяет учащимся формировать целостное представление о культуре. Например, работа с текстами исторического содержания способствует пониманию политических и социальных процессов, а анализ художественных произведений развивает эстетическое восприятие и эмоциональную отзывчивость.

Важным компонентом является развитие интерпретационных умений учащихся. Культурная грамотность невозможна без способности понимать многозначность текста. Современные языковые задания должны включать элементы анализа подтекста, символики и авторской позиции. Это формирует у учащихся навыки критического мышления, позволяя им

осознавать, что любое языковое высказывание является частью более широкой культурной системы.

Особое место в формировании культурной грамотности занимает работа с фразеологизмами и устойчивыми выражениями. Они отражают исторический опыт народа, его менталитет и ценностные установки. Например, выражения «беречь как зеницу ока» или «работать спустя рукава» несут в себе культурно-исторические смыслы, которые необходимо раскрывать в процессе обучения. Анализ таких конструкций помогает учащимся осознать связь языка и культуры.

Современные цифровые технологии расширяют возможности языковых заданий. Интерактивные платформы, цифровые корпуса текстов и мультимедийные ресурсы позволяют организовать более глубокую работу с языковым материалом. Однако важно, чтобы цифровизация не подменяла смысловую работу с текстом, а усиливала её. Использование технологий должно быть направлено на развитие аналитических и интерпретационных навыков, а не на механическое выполнение заданий.

Формирование культурной грамотности невозможно без развития диалогической формы обучения. Обсуждение текстов, аргументированное выражение собственного мнения и участие в дискуссиях позволяют учащимся осваивать культуру коммуникации. В процессе диалога формируется уважение к различным точкам зрения и способность к конструктивному взаимодействию.

Развитие культурной грамотности учащихся через языковые задания в современной методике преподавания русского языка и литературы приобретает междисциплинарный характер, объединяющий лингвокультурологию, когнитивную семантику и дискурс-анализ. В условиях глобализации и цифровой трансформации образования язык рассматривается не только как система знаков, но и как механизм хранения и трансляции культурных смыслов. Следовательно, языковое обучение становится пространством формирования культурной идентичности личности.

С позиций лингвокультурологии язык интерпретируется как «зеркало культуры», в котором отражаются ценности, нормы поведения, исторический опыт и мировоззренческие установки народа. Каждая языковая единица несёт культурно маркированную информацию, которая не всегда очевидна на уровне буквального значения. Например, фразеологизмы, пословицы и устойчивые выражения выступают как концентраты культурного опыта. Их изучение позволяет учащимся проникнуть в глубинные слои национальной картины мира. В этом контексте языковые задания должны быть направлены не только на формальное усвоение, но и на реконструкцию культурных смыслов.

Когнитивная семантика рассматривает значение языковых единиц как результат ментальных процессов. Согласно данной теории, смысл не является фиксированным, он формируется в сознании субъекта в процессе интерпретации. Это означает, что работа с текстом на уроках русского языка должна быть направлена на развитие когнитивных механизмов понимания: категоризации, концептуализации и ассоциативного мышления. Языковые задания, основанные на анализе метафор, символов и концептов, способствуют формированию у учащихся целостной языковой картины мира.

Особое значение имеет концептуальный анализ текста. Концепты «дом», «путь», «судьба», «время» и другие являются универсальными ментальными структурами, через которые человек осмысливает действительность. При работе с художественными текстами учащиеся учатся выявлять способы языковой репрезентации этих концептов, что способствует развитию абстрактного мышления и культурной рефлексии. Например, в произведениях Антон Чехов концепт «жизнь» часто представлен через образы повседневности и внутренней неудовлетворённости, что требует от учащихся глубокого интерпретационного анализа.

Дискурс-анализ позволяет рассматривать текст как часть более широкой коммуникативной и социальной практики. В данном подходе язык понимается как средство конструирования социальной реальности. Каждый текст существует в определённом контексте — историческом, культурном, идеологическом. Следовательно, понимание текста

невозможно без учёта дискурсивных условий его создания и восприятия. На уроках русского языка это проявляется в необходимости анализа авторской позиции, адресата, целей высказывания и скрытых идеологических смыслов.

С точки зрения дискурсивного подхода, языковые задания должны включать элементы критического анализа текста. Учащиеся должны уметь не только понимать содержание, но и выявлять стратегии воздействия, используемые автором. Это особенно важно при анализе публицистических и медиатекстов, где язык используется как инструмент формирования общественного мнения. Развитие подобных навыков способствует формированию медиаграмотности и критического мышления.

Интеграция лингвокультурологического и когнитивного подходов позволяет рассматривать культурную грамотность как результат взаимодействия языка, мышления и культуры. В этом контексте языковое образование становится не просто процессом передачи знаний, а механизмом формирования личности, способной к интерпретации культурных кодов и адаптации в сложной информационной среде.

Современные образовательные практики всё чаще используют проектные и исследовательские формы работы, основанные на анализе текстов различных типов. Учащиеся создают собственные интерпретации, проводят сравнительный анализ культурных феноменов, исследуют языковые особенности различных эпох. Это способствует развитию исследовательских компетенций и формированию устойчивого интереса к языку как культурному явлению.

Цифровая среда расширяет возможности дискурс-анализа и работы с корпусами текстов. Использование электронных корпусов, лингвистических платформ и AI-инструментов позволяет учащимся анализировать большие массивы текстовой информации, выявлять частотные закономерности и семантические поля. Однако важно сохранять баланс между технологическим анализом и гуманитарной интерпретацией, поскольку культурные смыслы не всегда поддаются формализации.

Таким образом, языковые задания на уроках русского языка являются эффективным инструментом формирования культурной грамотности учащихся. Они позволяют соединить языковое обучение с культурным развитием личности, обеспечивая глубокое понимание текстов, развитие критического мышления и формирование ценностных ориентиров. Учитель в данном процессе выступает не только как носитель знаний, но и как медиатор культуры, помогающий учащимся осознать язык как живую систему культурных смыслов.

Список литературы:

1. Воркачев С. Г. Лингвокультурология: теория и метод. – М.: Гнозис, 2021. – 352 с.
2. Маслова В. А. Лингвокультурология. – М.: Академия, 2020. – 240 с.
3. Красных В. В. Основы психолингвистики и лингвокультурологии. – М.: Гнозис, 2021. – 384 с.
4. Карасик В. И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – М.: Гнозис, 2020. – 512 с.
5. Кубрякова Е. С. Язык и знание. – М.: Языки славянской культуры, 2021. – 560 с.
6. Баранов А. Н. Введение в прикладную лингвистику. – М.: URSS, 2020. – 320 с.
7. Степанов Ю. С. Константы: словарь русской культуры. – М.: Академический проект, 2021. – 992 с.
8. Дейк Т. А. ван. Дискурс и власть. – М.: ЛКИ, 2020. – 384 с.

Ештаева Назерке Сейдахрамовна
Меңгеруші
ЖШС «Тіла ана» бобекжай балабакшасы
Түркістан облысы, Сарыағаш қаласы



МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДАҒЫ ТИІМДІ БАСҚАРУ ЖҮЙЕСІ – САПАЛЫ БІЛІМ БЕРУДІҢ НЕГІЗІ

Аңдатпа. Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйымдағы тиімді басқару жүйесінің білім беру сапасын арттырудағы маңызы қарастырылады. Басқарудың заманауи қағидаттары, стратегиялық жоспарлау, педагогтердің кәсіби дамуы, инновациялық технологияларды енгізу, ішкі сапаны қамтамасыз ету, ата-анамен серіктестік және цифрлық басқару мәселелері жан-жақты талданады. Сонымен қатар мектепке дейінгі ұйым басшысының көшбасшылық қабілеті мен басқарушылық құзыреттілігінің білім беру сапасына ықпалы көрсетіліп, тиімді басқарудың практикалық бағыттары ұсынылады.

Тірек сөздер: мектепке дейінгі ұйым, басқару жүйесі, білім сапасы, көшбасшылық, менеджмент, педагог, инновация, мониторинг, цифрлық технология.

Кіріспе

Қазіргі таңда білім беру жүйесінің барлық деңгейінде сапаны арттыру мемлекеттік саясаттың негізгі бағыттарының бірі болып табылады. Әсіресе мектепке дейінгі тәрбие мен оқыту жүйесі баланың тұлғалық қалыптасуының алғашқы әрі маңызды кезеңі болғандықтан, осы деңгейдегі басқарудың тиімді ұйымдастырылуы ерекше маңызға ие.

Мектепке дейінгі ұйымның басты мақсаты – баланың жан-жақты дамуына қолайлы орта қалыптастыру, қауіпсіз әрі сапалы білім беру қызметін ұйымдастыру. Бұл мақсаттың жүзеге асуы ұйым басшысының кәсіби шеберлігіне, басқару мәдениетіне және стратегиялық көзқарасына тікелей байланысты.

Қазіргі басқару жүйесі бұрынғыдай тек әкімшілік бақылаумен ғана шектелмейді. Заманауи менеджмент ұжыммен серіктестік орнатуды, педагогтердің кәсіби әлеуетін дамытуды, инновациялық тәжірибелерді енгізуді, білім беру сапасын тұрақты бақылауды және ата-анамен тиімді ынтымақтастықты талап етеді.

Бүгінгі таңда мектепке дейінгі ұйым басшысы тек әкімшілік қызметкер ғана емес, ол – көшбасшы, ұйымдастырушы, стратег, жаңашыл әрі педагогикалық үдерістің үйлестірушісі. Сондықтан басқару жүйесінің тиімділігі ұйым жұмысының барлық бағыттарының нәтижелілігіне әсер етеді.

Негізгі бөлім

Мектепке дейінгі ұйымдағы басқарудың негізгі мақсаты

Тиімді басқарудың басты мақсаты – білім беру сапасын арттыруға бағытталған қолайлы жағдай жасау.

Ол үшін басшылық келесі міндеттерді жүзеге асырады:
- ұйымның даму стратегиясын әзірлеу;
- педагогтердің кәсіби дамуын қолдау;
- білім беру бағдарламаларының орындалуын бақылау;
- тәрбиеленушілердің қауіпсіздігін қамтамасыз ету;
- ата-аналармен өзара ынтымақтастық орнату;
- материалдық-техникалық базаны жетілдіру;
- инновациялық технологияларды енгізу.

Басқару жүйесі нақты жоспарланған жағдайда ғана ұйым жұмысы жүйелі дамиды.

Заманауи басқарудың негізгі қағидаттары

Қазіргі мектепке дейінгі ұйымдардағы басқару бірнеше маңызды қағидаттарға негізделеді.

Ашықтық

Ұжым мүшелері қабылданатын шешімдер туралы толық ақпарат алып отыруы тиіс. Ашық басқару ұжым ішінде сенімді қарым-қатынас қалыптастырады.

Демократиялық басқару

Педагогтердің пікірін тыңдау, олардың ұсыныстарын ескеру ұжымдық жауапкершілікті арттырады.

Нәтижеге бағдарлану

Әрбір жоспар нақты нәтижемен аяқталуы қажет. Басқарудың тиімділігі құжаттардың санымен емес, нақты жетістіктермен бағаланады.

Үздіксіз даму

Заманауи басшы үнемі жаңа технологияларды меңгеріп, кәсіби білімін жетілдіріп отыруы қажет.

Инновация

Жаңа әдістерді енгізу ұйымның бәсекеге қабілеттілігін арттырады.

Басшының көшбасшылық рөлі

Көшбасшылық – басқарудың маңызды құрамдас бөлігі.

Көшбасшы басшы:
- ұжымды ортақ мақсатқа жұмылдырады;
- өзгерістерді тиімді басқарады;
- педагогтердің бастамаларын қолдайды;
- кәсіби қолайлы орта қалыптастырады;
- әр қызметкердің әлеуетін ашады.

Заманауи басқаруда басшы бұйрық беруші емес, команда құрушы тұлға ретінде танылады.

Стратегиялық жоспарлау – табысты басқарудың негізі

Стратегиялық жоспар ұйымның ұзақ мерзімді дамуын қамтамасыз етеді.

Жоспарлауда төмендегі бағыттар қамтылады:
- білім беру сапасын арттыру;
- педагогтердің кәсіби құзыреттілігін дамыту;
- цифрлық технологияларды енгізу;
- тәрбиелік жұмысты жетілдіру;
- ата-анамен байланысты нығайту;
- материалдық базаны жаңарту.

Жоспар нақты мақсаттарға, мерзімдерге және күтілетін нәтижелерге негізделуі тиіс.

Педагогтердің кәсіби дамуын басқару

Сапалы білім берудің басты көрсеткіші – кәсіби педагог.

Мектепке дейінгі ұйым басшысы педагогтердің кәсіби дамуына жағдай жасауы қажет.

Ол үшін:
- коучингтер ұйымдастырылады;
- тәлімгерлік жұмысы жүргізіледі;

• тәжірибе алмасу алаңдары құрылады;
• шығармашылық топтар жұмыс істейді;
• кәсіби байқауларға қатысуға мүмкіндік беріледі;
• әдістемелік қолдау көрсетіледі.

Педагогтің үздіксіз кәсіби дамуы ұйымның жалпы нәтижесіне оң әсер етеді.

Ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйесі

Білім беру сапасын арттырудың маңызды құралы – ішкі мониторинг.

Мониторинг барысында:

• тәрбиеленушілердің даму деңгейі;
• оқу-тәрбие жұмысының тиімділігі;
• педагогтердің кәсіби қызметі;
• ата-аналардың қанағаттану деңгейі;
• қауіпсіздік талаптарының орындалуы;
• құжаттардың жүргізілу сапасы бағаланады.

Мониторинг нәтижелері келесі жұмыстарды жоспарлауға негіз болады.

Цифрлық басқару жүйесінің мүмкіндіктері

Ақпараттық технологиялар басқару сапасын жаңа деңгейге көтереді.

Цифрлық басқару арқылы:

• құжат айналымы жеңілдейді;
• жоспарлау жүйеленеді;
• мониторинг автоматтандырылады;
• педагогтердің жұмысы талданады;
• ата-анамен байланыс жеделдейді.

Сонымен қатар электрондық портфолио, онлайн жиналыстар, цифрлық есеп беру жүйелері уақытты үнемдеуге мүмкіндік береді.

Инновациялық басқарудың тиімділігі

Инновациялық басқару білім беру сапасының тұрақты өсуіне ықпал етеді.

Тиімді тәжірибелер:

• STEAM технологиясы;
• жобалық оқыту;
• зерттеушілік әрекет;
• ойын технологиялары;
• жасанды интеллект элементтерін пайдалану;
• цифрлық білім беру ресурстары.

Бұл технологияларды енгізу балалардың танымдық белсенділігін арттырып қана қоймай, педагогтердің кәсіби деңгейін де көтереді.

Ата-анамен серіктестік

Білім беру сапасы ата-анамен тиімді байланыссыз мүмкін емес.

Серіктестіктің негізгі түрлері:

• ата-аналар жиналыстары;
• тренингтер;
• шеберлік сабақтары;
• ашық есік күндері;
• бірлескен жобалар;
• цифрлық платформалар арқылы байланыс.

Серіктестік тәрбиенің бірізділігін қамтамасыз етеді.

Ұйымдағы қолайлы психологиялық ахуал

Табысты басқарудың маңызды көрсеткіштерінің бірі – ұжымдағы жағымды психологиялық орта.

Басшы:

• әділ шешім қабылдауы;
• әріптестерді қолдауы;

• ынталандыру жұмыстарын жүргізуі;
• кәсіби жанудың алдын алуы;
• командалық рух қалыптастыруы қажет.

Ынтымақтастыққа негізделген ортада педагогтердің шығармашылық белсенділігі артады.

Тиімді басқару нәтижесінде қол жеткізілетін көрсеткіштер

Тиімді басқару жүйесі келесі нәтижелерге жеткізеді:

• білім беру сапасының жоғарылауы;
• педагогтердің кәсіби құзыреттілігінің артуы;
• тәрбиеленушілердің даму көрсеткіштерінің жақсаруы;
• ата-аналардың қанағаттану деңгейінің өсуі;
• инновациялық жобалардың көбеюі;
• ұйым беделінің артуы;
• мемлекеттік стандарттардың толық орындалуы;
• қауіпсіз әрі дамытушы білім беру ортасының қалыптасуы.

Қорытынды

Қорытындылай келе, мектепке дейінгі ұйымдағы тиімді басқару жүйесі – сапалы білім беру қызметінің, ұжымның кәсіби дамуының және тәрбиеленушілердің жан-жақты қалыптасуының негізгі кепілі. Басқарудың заманауи тәсілдері ұйым жұмысының барлық бағыттарын бір мақсатқа жұмылдырып, білім беру үдерісінің нәтижелілігін арттырады. Басшының көшбасшылық қасиеті, стратегиялық ойлауы, ұжымды ынталандыру қабілеті және инновацияларға ашықтығы ұйымның тұрақты дамуына мүмкіндік береді.

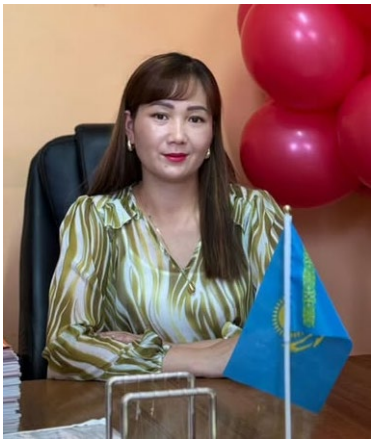
Тиімді басқару тек әкімшілік қызметті ұйымдастырумен шектелмейді. Ол педагогтердің шығармашылық әлеуетін дамытуға, ішкі сапаны қамтамасыз ету жүйесін жетілдіруге, ата-анамен өзара сенімді серіктестік орнатуға және цифрлық басқару құралдарын тиімді пайдалануға негізделеді. Осындай кешенді көзқарас қалыптасқан жағдайда ғана мектепке дейінгі ұйым балаларға қауіпсіз, қолайлы әрі сапалы білім беру ортасын ұсына алады.

Алдағы уақытта мектепке дейінгі ұйымдарда басқарудың инновациялық үлгілерін кеңінен енгізу, деректерге негізделген басқару шешімдерін қабылдау, педагогтердің кәсіби құзыреттілігін жүйелі қолдау және білім беру сапасын үздіксіз мониторингтеу маңызды бағыттардың бірі болып қала береді. Сондықтан тиімді басқару жүйесін жетілдіру – тек ұйым басшысының міндеті ғана емес, бүкіл педагогикалық ұжымның ортақ жауапкершілігі және сапалы мектепке дейінгі білім берудің басты шарты.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
2. Қазақстан Республикасының Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты.
3. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы.
4. Мектепке дейінгі ұйымдар қызметінің үлгілік қағидалары.
5. Назарбаев Н.Ә. *Бәсекеге қабілетті қоғам қалыптастырудағы білімнің рөлі*.
6. Құсайынов А.Қ. *Білім беру менеджменті*. – Алматы.
7. Сейтқазиев А. *Педагогикалық менеджмент негіздері*. – Астана.
8. Ахметов Қ. *Басқару психологиясы*. – Алматы.
9. Тұрғынбаева Б.А. *Инновациялық педагогикалық технологиялар*. – Алматы.
10. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің мектепке дейінгі білім беру саласына қатысты нормативтік-құқықтық құжаттары.

Каликулова Баян Қайратқызы
Меңгеруші
"Заңғар Эверест" бөбекжай балабақшасы
Шымкент қаласы



БАЛАБАҚША МЕН ОТБАСЫ СЕРІКТЕСТІГІ – ТАБЫСТЫ ТӘРБИЕНІҢ КЕПІЛІ

Аңдатпа. Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйым мен отбасының өзара ынтымақтастығының бала тәрбиесіндегі маңызы қарастырылады. Баланың жан-жақты дамуына ықпал ететін серіктестік қағидалары, ата-анамен жұмыстың тиімді формалары, қазіргі заманғы әдістер мен педагогикалық тәжірибелер талданады. Сонымен қатар отбасы мен балабақша арасындағы сенімді қарым-қатынасты қалыптастырудың жолдары ұсынылып, оның тәрбиелік нәтижелеріне тоқталады.

Кілт сөздер: мектепке дейінгі ұйым, отбасы, ата-ана, серіктестік, бала тәрбиесі, ынтымақтастық, педагог, мектепке дейінгі тәрбие.

Кіріспе

Бүгінгі таңда қоғамның қарқынды дамуы бала тәрбиесіне жаңа талаптар қойып отыр. Ел болашағы – жас ұрпақтың тәрбиесі мен білім сапасына тікелей байланысты. Сондықтан мектепке дейінгі ұйым мен отбасының өзара байланысын нығайту – уақыт талабы.

Отбасы – баланың ең алғашқы әлеуметтік ортасы. Ол алғаш рет өмірді таниды, сөйлеуді үйренеді, мінез-құлқы қалыптасады, үлкендермен қарым-қатынас жасау мәдениетін меңгереді. Ал балабақша – осы тәрбиені жалғастырып, баланың әлеуметтік ортаға бейімделуіне жағдай жасайтын алғашқы білім беру ұйымы.

Белгілі педагог В.А.Сухомлинский: *«Баланың тәрбиесі ең алдымен отбасынан басталады»* деген болатын. Расында, ата-ананың берген тәрбиесін балабақша толықтырып, әрі қарай дамытады. Егер екі орта бір бағытта жұмыс істесе ғана тәрбиенің нәтижесі жоғары болады.

Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты да ата-анамен тығыз қарым-қатынас орнатуды негізгі міндеттердің бірі ретінде қарастырады. Себебі тәрбие үздіксіз жүргізілген жағдайда ғана бала тұлғасының толыққанды қалыптасуына мүмкіндік туады.

Қазіргі таңда көптеген ата-аналар жұмысбастылыққа байланысты балаларымен жеткілікті уақыт өткізе алмайды. Мұндай жағдайда балабақша тәрбиешісінің рөлі ерекше артады. Дегенмен, тәрбие жұмысы тек педагогтың ғана міндеті емес. Ол – ата-ана мен педагогтың ортақ жауапкершілігі.

Осыған байланысты балабақша мен отбасының тиімді серіктестігін ұйымдастыру мәселесі қазіргі педагогиканың маңызды бағыттарының біріне айналып отыр.

Негізгі бөлім

Балабақша мен отбасының бірлескен жұмысының маңызы

Баланың тұлға болып қалыптасуына әсер ететін негізгі екі әлеуметтік орта – отбасы және мектепке дейінгі ұйым.

Отбасында бала:

- сүйіспеншілікті сезінеді;
- ұлттық құндылықтарды меңгереді;
- еңбекке үйренеді;
- алғашқы мінез ерекшеліктері қалыптасады;
- үлкенді сыйлау, кішіге қамқор болу сияқты адамгершілік қасиеттерді бойына сіңіреді.

Ал балабақшада:

- құрдастарымен қарым-қатынас жасайды;
- тәртіп сақтауды үйренеді;
- білім алады;
- шығармашылығы дамиды;
- танымдық қабілеттері жетіледі;
- өз ойын жеткізуге машықтанады.

Екі орта бір-бірін толықтырып отырған жағдайда ғана баланың үйлесімді дамуына жағдай жасалады.

Егер ата-ана балабақшадағы талаптарды қолдап отырса, балада тұрақты мінез-құлық қалыптасады. Ал талаптардың әртүрлі болуы баланың психологиялық жай-күйіне кері әсер етуі мүмкін.

Сондықтан педагог пен ата-ананың тәрбиелік ұстанымы бір бағытта болуы қажет.

Серіктестіктің негізгі қағидалары

Балабақша мен отбасы арасындағы серіктестік бірнеше маңызды қағидаға негізделеді.

Өзара сенім

Педагог ата-ананы кінәламай, түсіне білуі керек. Сол сияқты ата-ана да тәрбиешінің еңбегіне құрметпен қарауы қажет.

Ашық қарым-қатынас

Кез келген мәселе уақытында талқыланып отырса, қиындықтардың алдын алуға болады.

Ортақ жауапкершілік

Баланың тәрбиесі тек балабақшаның немесе тек ата-ананың міндеті емес.

Өзара қолдау

Педагог ата-ананы тәрбиелік мәселелерде қолдаса, ата-ана балабақша жұмысына белсенді қатысқан жағдайда жақсы нәтиже байқалады.

Ата-анамен жұмыстың тиімді формалары

Қазіргі уақытта ата-анамен жұмыстың дәстүрлі және инновациялық түрлері кеңінен қолданылып келеді.

Ата-аналар жиналысы

Жиналыс арқылы:

- балалардың даму ерекшелігі түсіндіріледі;
- оқу-тәрбие жұмысы таныстырылады;
- ата-аналардың ұсыныстары тыңдалады.

Жиналыстарды тек баяндама түрінде емес, пікірталас, тренинг, шеберлік сағаты форматында өткізген тиімді.

Ашық ұйымдастырылған іс-әрекеттер

Ата-аналар балалардың оқу қызметіне қатысып, олардың жетістіктерін өз көздерімен көреді.

Бұл ата-ананың баласына деген қызығушылығын арттырады.

Отбасылық шығармашылық байқаулар

Мысалы:

- «Менің отбасым»

• «Шебер қолдар»
• «Табиғат сыйы»
• «Ұлттық бұйымдар»

Мұндай жұмыстар ата-ана мен баланың арасындағы эмоционалдық байланысты нығайтады.

Педагогикалық кеңес беру

Кейбір ата-аналар баланың мінез-құлқы немесе даму ерекшелігі бойынша көмекке мұқтаж болады.

Осындай жағдайда жеке кеңес беру тиімді нәтиже береді.

Мастер-класс

Педагог ата-аналарға:

• дамытушы ойындар;
• саусақ жаттығулары;
• тіл дамыту тәсілдері;
• шығармашылық жұмыстарды үйретеді.

Бірлескен мерекелер

• Наурыз мерекесі;
• Тәуелсіздік күні;
• Отбасы күні;
• Әкелер форумы;
• Аналар клубы;
• Спорттық жарыстар.

Мұндай шаралар ата-аналардың балабақша өміріне белсенді араласуына ықпал етеді.

Цифрлық технологиялардың мүмкіндіктері

Қазіргі уақытта ақпараттық технологиялар ата-анамен жұмысты жаңа деңгейге көтерді.

Мысалы:

• WhatsApp топтары;
• Telegram арналары;
• Google Forms арқылы сауалнама;
• бейне кеңестер;
• онлайн жиналыстар;
• фото және бейне есептер.

Бұл құралдар уақыт үнемдеп қана қоймай, педагог пен ата-ана арасындағы байланысты күшейтеді.

Тәрбиешінің кәсіби рөлі

Серіктестікті ұйымдастырудағы негізгі тұлға – тәрбиеші.

Заманауи тәрбиеші:

• кәсіби құзыретті;
• коммуникативтік қабілеті жоғары;
• психологиялық білімді;
• жаңашыл;
• цифрлық технологияларды меңгерген;
• ата-анамен дұрыс байланыс орната алатын маман болуы тиіс.

Тәрбиеші әрбір ата-ананың ерекшелігін ескеріп, олардың мүмкіндіктеріне қарай жұмыс жүргізген жағдайда ғана нәтижеге қол жеткізеді.

Отбасымен серіктестіктің нәтижелері

Тиімді ұйымдастырылған серіктестік нәтижесінде:

• баланың эмоционалдық жағдайы жақсарады;
• балабақшаға қызығушылығы артады;
• өзіне деген сенімділігі қалыптасады;
• сөйлеу мәдениеті дамиды;
• шығармашылық қабілеті жетіледі;

- тәртіпке бейімделеді;
- ұлттық құндылықтарды құрметтейді;
- әлеуметтік ортаға жеңіл бейімделеді.

Сонымен қатар ата-аналардың педагогикалық мәдениеті өсіп, тәрбиелік жауапкершілігі артады.

Практикалық ұсыныстар

Балабақша мен отбасы арасындағы серіктестікті жетілдіру мақсатында төмендегі жұмыстарды жүйелі түрде ұйымдастыру ұсынылады:

- «Ата-аналар университеті» жобасын іске асыру;
- ай сайын психологиялық тренинг өткізу;
- отбасы күніне арналған шығармашылық фестиваль ұйымдастыру;
- ата-аналар клубын құру;
- «Бақытты отбасы» жобасын жүзеге асыру;
- әр балаға арналған жетістік күнделігін жүргізу;
- цифрлық кері байланыс жүйесін дамыту;
- ерікті ата-аналар кеңесін қалыптастыру;
- бірлескен қайырымдылық акцияларын өткізу;
- ұлттық салт-дәстүрге арналған отбасылық кештер ұйымдастыру.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, балабақша мен отбасы арасындағы серіктестік – сапалы тәрбиенің, жан-жақты дамыған тұлғаны қалыптастырудың және баланың жарқын болашағының негізгі кепілі. Бала тәрбиесінде нәтижеге жету үшін педагог пен ата-ана өзара сенімге, сыйластыққа және ортақ мақсатқа негізделген ынтымақтастық орнатуы қажет. Осындай үйлесімді байланыс арқылы ғана баланың бойында адамгершілік, жауапкершілік, ізгілік, еңбекқорлық, отансүйгіштік және ұлттық құндылықтарға құрмет сияқты маңызды қасиеттер қалыптасады.

Қазіргі қоғамдағы өзгерістер білім беру ұйымдары мен отбасынан жаңа көзқарас пен заманауи тәсілдерді талап етеді. Сондықтан педагогтар ата-аналарды тәрбие процесінің белсенді қатысушысы ретінде қабылдап, олардың педагогикалық мәдениетін арттыруға бағытталған жұмыстарды жүйелі түрде ұйымдастыруы қажет. Ал ата-аналар балабақшамен тығыз байланыста болып, баласының тәрбиесі мен дамуына саналы түрде атсалысуы маңызды.

Бала – отбасының да, қоғамның да ең қымбат байлығы. Оның тәрбиесіне жұмсалған әрбір күш-жігер болашақтың берік іргетасын қалайды. Сондықтан «Балабақша мен отбасы серіктестігі – табысты тәрбиенің кепілі» қағидасы бүгінгі күні де өзектілігін жоғалтпайды және мектепке дейінгі білім беру жүйесінің басты бағыттарының бірі болып қала береді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
2. Қазақстан Республикасының Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты.
3. Қазақстан Республикасының Оқу-ағарту министрлігі. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытуға арналған әдістемелік ұсынымдар.
4. Сухомлинский В.А. *Балаға жүрек жылуы*.
5. Макаренко А.С. *Ата-аналарға арналған кітап*.
6. Выготский Л.С. *Баланың психологиялық дамуы*.
7. Божович Л.И. *Жеке тұлғаның қалыптасуы*.
8. Қоянбаев Ж.Б., Қоянбаев Р.М. *Педагогика*.
9. Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту журналы.
10. «Отбасы тәрбиесі» әдістемелік жинақтары.

Асадова Малика
Тәрбиеші
“Бөбек-Арай 2008 Орталық” бөбекжай балабақшасы
Қызылорда облысы, Жаңақорған ауданы



МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ҰЙЫМДА СЮЖЕТТІК-РӨЛДІК ОЙЫНДАРДЫ ҰЙЫМДАСТЫРУ ӘДІСТЕМЕСІ

Аңдатпа. Мақалада мектепке дейінгі ұйымда сюжеттік-рөлдік ойындарды ұйымдастырудың теориялық және практикалық негіздері қарастырылған. Сюжеттік-рөлдік ойындардың мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық, коммуникативтік, әлеуметтік және шығармашылық қабілеттерін дамытудағы маңызы талданып, оларды тиімді ұйымдастырудың әдіс-тәсілдері ұсынылады. Сонымен қатар, автордың тәжірибесінде қолданылып жүрген ойын үлгілері мен практикалық ұсыныстар берілген.

Кілт сөздер: мектепке дейінгі ұйым, сюжеттік-рөлдік ойын, ойын технологиясы, тәрбиеші, бала, ойын ортасы, коммуникативтік дағды, шығармашылық.

Кіріспе

Мектепке дейінгі кезең – баланың жан-жақты дамуының, жеке тұлға ретінде қалыптасуының ең жауапты кезеңдерінің бірі. Осы уақытта бала қоршаған ортаны танып, адамдармен қарым-қатынас жасауды, өз ойын жеткізуді, түрлі әлеуметтік рөлдерді меңгеруді үйренеді. Бұл үдерісте ойын – баланың табиғи қажеттілігі әрі жетекші әрекеті болып табылады.

Белгілі педагог В.А. Сухомлинский: *«Ойынсыз толыққанды ақыл-ой дамуы мүмкін емес»* деп ойынның бала өміріндегі маңызын ерекше атап көрсеткен. Шынында да, ойын барысында бала еркін әрекет етеді, қиялын дамытады, шешім қабылдайды, өз құрдастарымен ынтымақтаса жұмыс істейді және үлкендердің еңбегіне қызығушылық танытады.

Сюжеттік-рөлдік ойын – мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиелеу мен оқытудың ең тиімді технологияларының бірі. Бұл ойын түрінде балалар дәрігер, мұғалім, аспаз, құрылысшы, сатушы, жүргізуші сияқты түрлі мамандық иелерінің рөлін орындап, өмірлік жағдаяттарды бейнелейді. Мұндай ойындар арқылы бала қоршаған ортаны тереңірек түсініп қана қоймай, мәдени қарым-қатынас жасауды, жауапкершілікті және өзара сыйластықты меңгереді.

Сюжеттік-рөлдік ойынның тәрбиелік мүмкіндіктері

Сюжеттік-рөлдік ойындар балалардың бірнеше даму саласын қатар қамтиды.

Біріншіден, ойын барысында баланың сөйлеу белсенділігі артады. Балалар диалог құрады, сұрақ қояды, жауап береді, өз пікірін білдіреді. Бұл олардың сөздік қорын молайтып, байланыстырып сөйлеу дағдыларын жетілдіреді.

Екіншіден, ойын әлеуметтік тәжірибе жинақтауға мүмкіндік береді. Әр бала белгілі бір рөлді орындау арқылы қоғамдағы адамдардың еңбегімен танысады және олардың қызметіне құрметпен қарауды үйренеді.

Үшіншіден, сюжеттік-рөлдік ойын шығармашылық қабілетті дамытады. Балалар жаңа оқиғалар ойлап тауып, ойын мазмұнын өздігінен толықтырады, мәселені шешудің түрлі жолдарын іздейді.

Сонымен қатар ойын барысында балаларда көшбасшылық, жауапкершілік, өзара көмек, шыдамдылық, тәртіп сақтау және келісімге келу сияқты өмірлік маңызды қасиеттер қалыптасады.

Сюжеттік-рөлдік ойындарды ұйымдастырудың әдістемесі

Тәрбиеші сюжеттік-рөлдік ойынды жоспарлау кезінде бірнеше маңызды талаптарды ескеруі қажет.

Алдымен балалардың жас ерекшелігі мен қызығушылығы анықталады. Ойын мазмұны олардың күнделікті өмірімен тығыз байланысты болуы тиіс. Бұдан кейін ойынның мақсаты, міндеттері және күтілетін нәтижелері белгіленеді.

Келесі кезеңде дамытушы ойын ортасы ұйымдастырылады. Ойын бұрыштарында мамандықтарға қажетті атрибуттар, ойыншықтар, костюмдер, макеттер және көрнекіліктер орналастырылады. Баланың ойынға қызығушылығы көбіне осы ортаның тартымдылығына байланысты болады.

Ойын барысында тәрбиеші бақылаушы ғана емес, бағыт беруші рөлін атқарады. Ол балалардың бастамасын қолдап, қажет кезде ойын желісін толықтырып, олардың бір-бірімен мәдени қарым-қатынас жасауына ықпал етеді. Дегенмен ойынды толық өзі басқармай, балалардың дербестігін сақтауға мүмкіндік береді.

Практикалық тәжірибеден

Өз тәжірибемде сюжеттік-рөлдік ойындарды барлық ұйымдастырылған іс-әрекеттермен байланыстырып өткіземін. Әсіресе мамандықтар әлемі, отбасы, табиғат, қауіпсіздік және денсаулық тақырыптарында бұл ойындардың тиімділігі жоғары екенін байқадым.

«Емхана» ойыны

Бұл ойында балалар дәрігер, мейірбике, тіркеуші және науқас рөлдерін сомдайды. Дәрігер баланы қабылдап, температурасын өлшейді, кеңес береді. Осы арқылы балалар дәрігер мамандығының маңызын түсініп, бір-бірімен сыпайы сөйлесуге үйренеді.

«Дүкен» ойыны

Балалар сатушы мен сатып алушы рөлдерін орындайды. Олар тауарларды таңдап, бағасын айтып, есеп айырысады. Бұл ойын математикалық ұғымдарды бекітуге, сөйлеу мәдениетін дамытуға және қарым-қатынас жасауға ықпал етеді.

«Аспаз» ойыны

Балалар тағам дайындау үдерісін бейнелейді. Ас мәзірін құрып, көкөністер мен жемістерді ажыратады, дастарқан мәзірін әзірлейді. Ойын барысында дұрыс тамақтану мәдениеті туралы білімдері кеңейеді.

«Құрылысшылар қаласы» ойыны

Құрылыс материалдарының көмегімен балалар үй, балабақша, көпір сияқты нысандарды құрастырады. Бұл ойын олардың ұсақ моторикасын, кеңістікті бағдарлауын және шығармашылық ойлауын дамытады.

Практика көрсеткендей, мұндай ойындардан кейін балалардың өз ойын еркін жеткізуі, топпен жұмыс істеуі және жаңа мамандықтарға қызығушылығы айтарлықтай артады.

Тәрбиешіге арналған практикалық кеңестер

Сюжеттік-рөлдік ойындарды тиімді ұйымдастыру үшін:

- ойын ортасын үнемі жаңартып отыру;
- балалардың ұсыныстарын ескеру;
- табиғи және қауіпсіз материалдарды пайдалану;
- ұлттық мазмұндағы ойындарды енгізу;
- ата-аналарды ойын атрибуттарын дайындауға тарту;

• әр ойын соңында қысқаша талдау жүргізу;
• балалардың шығармашылық бастамасын қолдау ұсынылады.

Осындай жүйелі жұмыстар ойынның тәрбиелік мүмкіндігін арттырып, балалардың жан-жақты дамуына жағдай жасайды.

Мақалаңыздың қорытынды бөлімін журналға лайық, көлемді әрі ғылыми стильде төмендегідей кеңейтіп пайдалануға болады.

Қорытынды

Қорыта келе, сюжеттік-рөлдік ойындар мектепке дейінгі ұйымдағы оқу-тәрбие үдерісінің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Бұл ойын түрі баланың табиғи қызығушылығына негізделіп, оның жан-жақты дамуына қолайлы жағдай жасайды. Сюжеттік-рөлдік ойын барысында бала қоршаған ортаны таниды, адамдардың еңбегімен танысады, түрлі әлеуметтік рөлдерді меңгереді, өз ойын еркін жеткізуге, құрдастарымен ынтымақтастықта әрекет етуге және өзара сыйластық қарым-қатынас орнатуға үйренеді.

Тәрбиеші ойынды дұрыс жоспарлап, дамытушы ойын ортасын ұйымдастырып, балалардың қызығушылығын қолдай білген жағдайда ғана ойын өз мақсатына толық жетеді. Сондықтан сюжеттік-рөлдік ойындарды ұйымдастыруда баланың жас ерекшелігі, жеке қабілеті, қызығушылығы мен психологиялық ерекшеліктері міндетті түрде ескерілуі қажет. Тәрбиеші ойынға тек бақылаушы ретінде емес, бағыттаушы, кеңесші және балалардың шығармашылығын қолдаушы тұлға ретінде қатысқанда ойынның тәрбиелік және дамытушылық мүмкіндігі арта түседі.

Өз тәжірибемде сюжеттік-рөлдік ойындарды жүйелі ұйымдастырудың нәтижесінде балалардың сөздік қорының молайғанын, байланыстырып сөйлеуінің жақсарғанын, бірлескен әрекетке белсенді қатысатынын және өз ойын еркін жеткізуге ұмтылатынын байқадым. Сонымен қатар балалардың жауапкершілік сезімі, өзара көмек көрсетуі, еңбекке құрметі, шығармашылық белсенділігі мен дербестігі айқын қалыптаса бастайды. Олар ойын барысында туындаған жағдаяттарды өздігінен шешуге, достарымен келісімге келуге және өз рөлін жауапкершілікпен орындауға дағдыланады.

Қазіргі білім беру жүйесінде баланың тұлғалық дамуына ерекше көңіл бөлінеді. Осы тұрғыдан алғанда сюжеттік-рөлдік ойындар баланың тек бүгінгі дамуына ғана емес, оның болашақ мектеп өміріне, қоғамға бейімделуіне және өмірлік маңызды дағдыларды меңгеруіне негіз қалайды. Сондықтан бұл ойын түрін ұйымдастырылған іс-әрекетте ғана емес, күннің барлық режимдік кезеңдерінде жүйелі қолдану – әрбір тәрбиешінің кәсіби міндеттерінің бірі.

Мектепке дейінгі ұйымда сюжеттік-рөлдік ойындарды тиімді ұйымдастыру арқылы бала өзін еркін сезінетін, өз ойын ашық білдіретін, шығармашылықпен ойлайтын, еңбекқор, жауапты және қарым-қатынас мәдениеті қалыптасқан тұлға ретінде дамиды. Бұл – сапалы мектепке дейінгі білім мен тәрбиенің басты көрсеткіштерінің бірі.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік жалпыға міндетті стандарты.
2. Мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың үлгілік оқу бағдарламасы. – Астана.
3. Выготский Л.С. *Воображение и творчество в детском возрасте*. – Мәскеу.
4. Эльконин Д.Б. *Психология игры*. – Мәскеу.
5. Сухомлинский В.А. *Балаға жүрек жылуы*. – Алматы.
6. Усова А.П. *Роль игры в воспитании детей дошкольного возраста*. – Мәскеу.

Аманбаева Гулзира Муратовна
Директордың бейіндік оқыту жұмысы жөніндегі орынбасары
Астана қаласы әкімдігінің
"Бейімбет Майлин атындағы №52 мектеп-гимназия" ШЖҚ МКК



ИННОВАЦИЯЛЫҚ КӨШБАСШЫ: МЕКТЕП БАСШЫСЫНА АРНАЛҒАН ҚҰРАЛДАР

Аннотация: Бұл мақалада қазіргі білім беру жүйесінде мектеп басшысының рөлі мен көшбасшылық қабілеттерінің маңызы қарастырылады. Инновациялық көшбасшы ретінде мектеп директорының орынбасары қандай құралдар мен әдістерді тиімді пайдалану арқылы ұжымның кәсіби дамуына, оқыту сапасына және мектеп мәдениетіне оң әсер ете алатыны баяндалады. Мақалада басқарудағы заманауи тәсілдер, педагогикалық менеджмент, командалық жұмысты жетілдіру, цифрлық құралдарды енгізу және тиімді коммуникация құру жолдары сипатталады. Практикалық мысалдар мен теориялық негіздерге сүйене отырып, мектеп басшыларына арналған нақты ұсыныстар мен нұсқаулықтар ұсынылады. Бұл материал білім беру ұйымдары басшыларының кәсіби құзыреттілігін дамытуға арналған.

Кілт сөздер: инновациялық көшбасшы, мектеп басшысы, педагогикалық менеджмент, басқару құралдары, цифрлық трансформация, мектеп мәдениеті.

Кіріспе

Қазіргі заманғы мектеп – бұл тек оқыту орны ғана емес, сонымен қатар білім алушылардың шығармашылық және тұлғалық дамуына жағдай жасайтын орталық. Мұндай күрделі және жылдам өзгеріп жатқан әлеуметтік ортада мектеп басшысының рөлі ерекше мәнге ие. Мектеп директоры мен оның орынбасары ұйым ішіндегі өзгерістердің жетекшісі, жаңашыл идеялардың дем берушісі және ұжымның дамуын жүйелі бағыттайтын көшбасшы болуы тиіс. Білім беру саласында инновациялар үнемі жаңарып, басқару жүйесінен икемділік пен стратегиялық көзқарасты талап етеді. Сондықтан, мектеп басшысының инновациялық көшбасшы ретіндегі құзыреттілігі басқару тиімділігін арттырып қана қоймай, жалпы мектептің сапалық көрсеткіштерін де анықтайды.

1. Инновациялық көшбасшының бейнесі Инновациялық көшбасшы – бұл болашақты бағдарлай алатын, өзгерістерге бейім, креативті ойлайтын, технология мен адамдар арасындағы байланысты үйлестіре алатын тұлға. Мұндай көшбасшы дәстүрлі басқарудан гөрі, серіктестік пен ынтымақтастықты қолдайтын қатысымдық стильге сүйенеді. Ол мектеп ұжымының әлеуетін арттырып, педагогтердің кәсіби дамуына қолдау көрсетеді және білім беру үрдісіне заманауи өзгерістерді енгізуге ұмтылады. Сонымен қатар, инновациялық көшбасшы стратегиялық жоспарлауға, деректер негізінде шешім қабылдауға және тәуекелге дайын болуға тиіс. Басқару әрекеттері үнемі рефлексия мен мониторингке негізделуі қажет.

2. Басқарудағы заманауи тәсілдер мен құралдар Инновациялық басқару құралдары мектеп әкімшілігіне күнделікті ұйымдастыру, стратегиялық шешім қабылдау және ресурстарды тиімді басқару үдерісінде зор көмек көрсетеді. Мысалы, SMART-жоспарлау әдісі нақты, өлшенетін, қолжетімді, мағыналы және уақытқа негізделген мақсат қоюды қамтамасыз етеді. Сонымен қатар, SWOT-талдау (мектептің күшті және әлсіз тұстарын анықтау), GAP-талдау (қазіргі және күтілетін көрсеткіштер арасындағы алшақтықты бағалау) да маңызды әдістер қатарына жатады. KPI көрсеткіштері (негізгі нәтижелік көрсеткіштер) мектептегі басқарудың тиімділігін бағалауға мүмкіндік береді. Бұл тәсілдер мектепті басқаруда жүйелілік пен айқындық орнатуға көмектеседі.

3. Педагогикалық менеджмент пен командалық жұмысты дамыту Көшбасшы мектеп басшысы ретінде педагогикалық процесті ұйымдастыру мен басқарудың өзара байланысын жақсы түсінуі керек. Педагогикалық менеджмент – бұл педагогтармен бірлесе отырып, оқыту сапасын арттыру мен оқушылардың нәтижесін жақсарту үшін жүргізілетін стратегиялық жұмыс. Командалық жұмысқа негізделген басқару арқылы әр педагог өз мүмкіндіктерін аша алады. Көшбасшы ұжымда сенімділік, қолдау және өзара жауапкершілік орнатуға міндетті. Осы арқылы мектеп ішіндегі кәсіби мәдениетті нығайтуға және мұғалімдердің шығармашылық әлеуетін арттыруға жағдай жасалады.

4. Цифрлық көшбасшылық және технологияларды енгізу Бүгінгі күні цифрлық технологияларды меңгеру – мектеп көшбасшысы үшін міндетті талап. Электрондық күнделік, онлайн жиналыстар, цифрлық платформалар (Zoom, Microsoft Teams, Google Classroom) басқару әрекеттерін жеңілдетіп, уақытты тиімді пайдалануға мүмкіндік береді. Мектепте деректерді басқару, мониторинг жүргізу және талдау жасау үшін Power BI, Excel аналитикасы секілді құралдарды қолдану да маңызды. Сонымен қатар, цифрлық қауіпсіздік, кибергигиена сияқты тақырыптар бойынша да мектеп ұжымын хабардар ету көшбасшының жауапкершілігіне кіреді. Технологиялық сауаттылық – басқару мәдениетінің маңызды бөлігі.

5. Мектеп мәдениетін қалыптастырудағы көшбасшының рөлі Инновациялық көшбасшы мектептің ішкі мәдениетін қалыптастыруда маңызды орын алады. Мектептегі орта, құндылықтар жүйесі, кәсіби қарым-қатынас стилі – барлығы басшының көзқарасы мен әрекетіне тәуелді. Ашықтық, әділдік, диалог пен ынтымақтастыққа негізделген ортада мұғалім де, оқушы да өзін еркін әрі қауіпсіз сезінеді. Бұл өз кезегінде оқу сапасына, оқушылардың мотивациясына және мұғалімдердің кәсіби дамуына әсер етеді. Басшы ретінде көшбасшы тек ережелерді орнатып қана қоймай, сол құндылықтарды күнделікті әрекетпен үлгі етуі тиіс.

Тиімді коммуникация және кері байланыс жүйесі Инновациялық көшбасшының тағы бір басты құралы – тиімді коммуникация мен кері байланыс орнату. Бұл мектепішілік диалогтың сапасын жақсартып, сенімді қарым-қатынас жүйесін дамытуға көмектеседі. Мұғалімдермен, ата-аналармен және оқушылармен байланыс орнатуда ашықтық, тыңдай білу, нақты әрі уақтылы ақпарат беру – басқарудың тиімділігін арттырады. Кері байланыс жүйесін енгізу арқылы басшы ұжым мүшелерінің қажеттілігін, идеяларын және қиындықтарын уақытында байқап, тиісті шешім қабылдай алады. Осылайша, мектептегі барлық тараптардың үнін есту мен ескерудің мәдениеті қалыптасады.

6. Көшбасшының кәсіби дамуы мен өзін-өзі дамытуы Нағыз көшбасшы үнемі өзін дамытып отыруы тиіс. Кәсіби даму – семинар, курс, тренингтерге қатысу ғана емес, сонымен қатар өз тәжірибесіне рефлексия жасау, жаңашыл идеяларға ашық болу, кәсіби желілерге қосылу және үздік практикаларды талдау арқылы жүзеге асады. Мектеп басшысы – өз ұжымына бағыт беруші, сондықтан ол кәсіби көшбасшылықпен қатар, тұлғалық кемелдікке де ұмтылуы қажет. Жаңашыл басшы үнемі өз білімін жаңартып, заманауи талаптарға бейімделуі керек. Осындай үздіксіз даму ғана мектепті жаңа деңгейге көтеруге мүмкіндік береді.

Қорытынды Инновациялық көшбасшы – бұл тек басшы емес, сонымен қатар шабыттандырушы, бағыт беруші, қолдаушы тұлға. Мектептегі барлық өзгерістер мен жетістіктер көшбасшының көзқарасы мен іс-әрекетіне тікелей байланысты. Басқарудың заманауи құралдарын меңгеру, ұжыммен тиімді жұмыс жасау, цифрлық технологияларды

енгізу және мектеп мәдениетін қалыптастыру арқылы басшы оқу орнының дамуына жол ашады. Сондықтан әр мектеп басшысы кәсіби дамуға басымдық беріп, өзін инновациялық көшбасшы ретінде қалыптастыруға ұмтылуы қажет. Бұл – заманауи білім беру талаптарының басты талабы.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

1. Fullan, M. (2014). The Principal: Three Keys to Maximizing Impact. Jossey-Bass.
2. Хакимова, А. (2021). Білім берудегі көшбасшылық және басқару. Алматы: Қазақ университеті.
3. Robinson, V. (2011). Student-Centered Leadership. Jossey-Bass.
4. Серікбаев, Н. (2020). Мектеп менеджменті: теория және тәжірибе. Нұр-Сұлтан.

Маркабаева Бакыт Хайдаровна
«Жас математик» үйірмесінің жетекшісі
«Оқушылар сарайы» МКҚК
Талдықорған қаласы



ҚОСЫМША БІЛІМ БЕРУ АРҚЫЛЫ ОҚУШЫЛАРДЫҢ МАТЕМАТИКАЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ДАМЫТУ

(1–4 сыныптарға арналған баяндама)

Кіріспе

Қазақстан Республикасының білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – оқушылардың функционалдық сауаттылығын қалыптастыру, шығармашылық қабілетін дамыту және сапалы білім беру. Бұл міндетті жүзеге асыруда бастауыш білімнің орны ерекше. Өйткені дәл осы кезеңде баланың ойлау қабілеті, танымдық белсенділігі, логикалық пайымдауы мен математикалық түсініктері қалыптасады.

Математика – оқушының ақыл-ойын дамытатын, дәлдікке, жүйелілікке және ізденімпаздыққа тәрбиелейтін маңызды пәндердің бірі. Сондықтан бастауыш сыныптан бастап оқушылардың математикалық қабілетін анықтап, оны жан-жақты дамыту – әрбір мұғалімнің кәсіби міндеті.

Бұл бағыттағы тиімді құралдардың бірі – қосымша білім беру. Қосымша білім беру сабақта алған білімді толықтырып қана қоймай, оқушылардың шығармашылық әлеуетін ашуға, пәнге деген қызығушылығын арттыруға және олардың қабілеттерін дамытуға мүмкіндік береді.

Негізгі бөлім

Қосымша білім беру – оқушының жеке қызығушылығы мен қабілетін дамытуға бағытталған білім беру үдерісінің маңызды бөлігі. Ол сабақтан тыс үйірмелер, факультативтер, интеллектуалдық ойындар, олимпиадалар, шығармашылық жобалар және түрлі сайыстар арқылы жүзеге асырылады.

Бастауыш сыныптағы қосымша білім берудің басты міндеттері:

- математикалық білімді тереңдету;
- логикалық ойлауды дамыту;
- есеп шығару дағдыларын жетілдіру;
- шығармашылық қабілетті қалыптастыру;
- өздігінен білім алуға үйрету;
- дарынды оқушыларды анықтап, қолдау.

Осындай жұмыстар арқылы оқушы өз қабілетін еркін көрсетіп, пәнге деген қызығушылығын арттырады.

Бастауыш сынып оқушыларының математикалық қабілеттерін дамыту жолдары

1. Логикалық тапсырмалар

Логикалық есептер оқушылардың ойлау қабілетін дамытады, салыстыру, талдау, жинақтау және қорытынды жасау дағдыларын қалыптастырады.

Мысалы:

- заңдылықты анықтау;
- артық фигураны табу;
- сандар тізбегін жалғастыру;
- ребустар шешу;
- қызықты есептер шығару.

2. Дидактикалық ойындар

Бастауыш сынып оқушылары ойын арқылы білімді жеңіл қабылдайды. Сондықтан математика сабақтарында және үйірме жұмыстарында ойын технологияларын қолдану өте тиімді.

Мысалы:

- «Кім жылдам?»
- «Сандар әлемі»
- «Математикалық домино»
- «Лото»
- «Ойлан, тап!»
- «Артық санды тап».

Ойын барысында оқушылардың қызығушылығы артып, білімдері бекітіледі.

3. Олимпиадалық және шығармашылық есептер

Қосымша сабақтарда күрделірек есептер беру оқушылардың логикалық ойлауын дамытады. Мұндай тапсырмалар баланы бірнеше тәсілмен ойлануға, дәлелдеуге және шешім қабылдауға үйретеді.

4. Зерттеу жұмыстары

Бастауыш сынып оқушылары қарапайым зерттеу жұмыстарын орындауға қабілетті.

Мысалы:

- күнделікті өмірдегі сандар;
- геометриялық пішіндер әлемі;
- уақытты тиімді пайдалану;
- отбасы бюджетіндегі математиканың рөлі.

Бұл жұмыстар оқушылардың ізденушілік қабілетін қалыптастырады.

5. Ақпараттық-коммуникациялық технологияларды пайдалану

Қазіргі таңда цифрлық ресурстар оқыту сапасын арттырудың тиімді құралы болып табылады.

Интерактивті тапсырмалар, онлайн платформалар, бейнесабақтар және математикалық тренажерлар оқушылардың пәнге деген қызығушылығын күшейтеді.

1–4 сыныптардағы жұмыс ерекшеліктері

1-сынып

- санау дағдыларын қалыптастыру;
- ойын арқылы есептеу;
- кеңістікте бағдарлау;
- қарапайым логикалық тапсырмалар.

2-сынып

- ауызша есептеу дағдыларын жетілдіру;
- математикалық ойындар;
- ребустар;
- салыстыру тапсырмалары.

3-сынып

- күрделі логикалық есептер;
- олимпиадалық тапсырмалар;
- жұптық және топтық жұмыстар;
- математикалық викториналар.

4-сынып

- функционалдық сауаттылыққа бағытталған есептер;
- шығармашылық тапсырмалар;
- зерттеу жобалары;
- олимпиадаға дайындық.

Қосымша білім беру жұмыстарының түрлері

Мектеп тәжірибесінде төмендегі жұмыстар кеңінен қолданылады:

- «Жас математик» үйірмесі;
- математикалық апталық;
- пәндік олимпиада;
- интеллектуалдық ойындар;
- математикалық марафон;
- квест ойындары;
- викториналар;
- сайыстар;
- шығармашылық жобалар.

Мұғалімнің рөлі

Математикалық қабілетті дамыту ең алдымен мұғалімнің кәсіби шеберлігіне байланысты.

Мұғалім:

- оқушының қызығушылығын анықтайды;
- қабілетіне қарай тапсырмалар береді;
- ынталандырады;
- жетістігін бағалайды;
- шығармашылық орта қалыптастырады.

Әр оқушының мүмкіндігін байқап, қолдау көрсету – мұғалімнің басты міндеттерінің бірі.

Күтілетін нәтиже

Қосымша білім беру нәтижесінде:

- математикаға қызығушылық артады;
- логикалық ойлау дамиды;
- есеп шығару жылдамдығы жақсарады;
- шығармашылық қабілет қалыптасады;
- функционалдық сауаттылық жоғарылайды;
- өз ойын дәлелдей біледі;

• олимпиада мен байқауларға қатысу белсенділігі артады;
• өздігінен білім алуға үйренеді.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, қосымша білім беру – бастауыш сынып оқушыларының математикалық қабілетін дамытудың тиімді әрі нәтижелі жолдарының бірі. Мұндай жұмыстар баланың шығармашылық әлеуетін ашып, пәнге деген қызығушылығын арттырады. Логикалық есептер, дидактикалық ойындар, олимпиадалық тапсырмалар, зерттеу жұмыстары және ақпараттық технологияларды тиімді пайдалану арқылы оқушылардың танымдық белсенділігі мен математикалық сауаттылығы қалыптасады.

Білімді, ойы ұшқыр, шығармашыл ұрпақ тәрбиелеу – бүгінгі мұғалімнің басты мақсаты. Сондықтан қосымша білім беру жұмыстарын жүйелі ұйымдастыру – сапалы білімнің кепілі.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының «Білім туралы» Заңы.
2. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігінің Мемлекеттік жалпыға міндетті бастауыш білім беру стандарты.
3. Бастауыш білім берудің оқу бағдарламасы. – Астана.
4. Әбілқасымова А.Е. *Математиканы оқыту әдістемесі*. – Алматы.

Сарсенбаева Салтанат Баитореевна
Тәрбиеші
ЖШС "Өлмес Апа" бөбекжаи-балабакшасы
Түркістан облысы Қазығұрт ауданы

ШЫҒАРМАШЫЛ ТӘРБИЕШІ – ТАБЫСТЫ БАЛАНЫҢ КЕПІЛІ

Қазіргі қоғам жаңашыл, ойы ұшқыр, өз ойын еркін жеткізе алатын тұлғаны талап етеді. Осындай тұлғаның негізі мектепке дейінгі кезеңде қаланады. Ал сол негізді қалыптастыратын – шығармашыл тәрбиеші.

Балабақшадағы әр ұйымдастырылған іс-әрекет – баланың жан-жақты дамуына бағытталған маңызды қадам. Шығармашыл тәрбиеші оқу қызметін қызықты ойынмен ұштастырып, әр баланың белсенді қатысуына мүмкіндік жасайды. Сурет салу, мүсіндеу, құрастыру, сахналық қойылымдар арқылы балалардың қиялы мен эстетикалық талғамы дамиды.

Тәрбиеші тек білім беруші емес, ол – зерттеуші, ұйымдастырушы және шабыттандырушы. Ол үнемі ізденіс үстінде болып, жаңа технологияларды меңгеріп, тәжірибесіне енгізеді. Инновациялық әдістерді қолдану арқылы балалардың логикалық ойлауын, тіл байлығын, қарым-қатынас мәдениетін жетілдіреді.

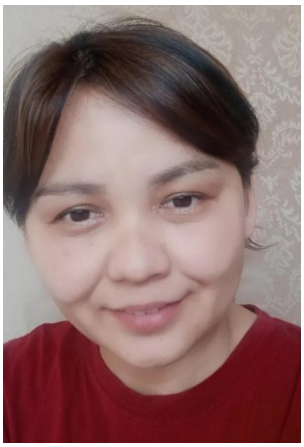
Баланың жетістігі – тәрбиешінің еңбегінің нәтижесі. Кішкентай ғана табыстың өзіне қуана білу, әр баланың бойындағы қабілетті дер кезінде байқап, дамыту – нағыз кәсіби шеберліктің белгісі.



Сонымен қатар, тәрбиеші ұжыммен тығыз байланыста жұмыс істеп, ортақ мақсатқа бірлесе ұмтылады. Ынтымақ пен бірлік бар жерде нәтиже де жоғары болатыны сөзсіз.

Қорытындылай келе, шығармашыл тәрбиеші – баланың болашағына салынған инвестиция. Себебі әрбір бала – қайталанбас тұлға, ал сол тұлғаның жарқырап көрінуіне жол ашатын – ұстаз жүрегі.

Нуржауова Улжан Арматовна
Тәрбиеші
ЖШС "Өлмес Апа" бөбекжаи-балабакшасы
Түркістан облысы Қазығұрт ауданы



БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТӘРБИЕШІНІҢ РӨЛІ ЖӘНЕ БАЛА ДАМУЫНА ӘСЕРІ

Қазіргі қоғамның басты міндеттерінің бірі – жан-жақты дамыған, білімді, шығармашыл әрі рухани бай тұлға тәрбиелеу. Бұл міндеттің негізі мектепке дейінгі кезеңнен басталады. Себебі баланың өміріндегі алғашқы алты-жеті жыл – оның тұлғалық қасиеттерінің, мінез-құлқының, дүниетанымының, танымдық қабілеттерінің қалыптасатын ең маңызды кезеңі болып табылады. Осы кезеңде баланың дамуына тікелей ықпал ететін тұлғаның бірі – балабақша тәрбиешісі.

Балабақша – баланың алғашқы әлеуметтік ортасы. Мұнда ол өз құрдастарымен қарым-қатынас жасап, ұжымда өмір сүруді, өз ойын жеткізуді, өзгені тыңдауды, ережелерді сақтауды үйренеді. Ал осы процестің тиімді жүзеге асуына тәрбиеші жетекшілік етеді. Тәрбиеші тек білім беруші ғана емес, сонымен қатар балаға бағыт-бағдар көрсететін, оның қабілетін ашатын, психологиялық қолдау көрсететін және тұлғалық дамуына ықпал ететін кәсіби маман.

Бүгінгі таңда мектепке дейінгі білім беру жүйесіне қойылатын талаптар артып келеді. Мемлекеттік жалпыға міндетті білім беру стандарттары баланың жеке ерекшеліктерін ескеруді, оның шығармашылық қабілетін дамытуды және қауіпсіз, қолайлы орта қалыптастыруды талап етеді. Сондықтан тәрбиешінің кәсіби құзыреттілігі, педагогикалық шеберлігі және балаға деген сүйіспеншілігі ерекше маңызға ие.

Балабақша тәрбиешісі – мектепке дейінгі ұйымдағы оқу-тәрбие процесін ұйымдастыратын негізгі тұлға. Оның жұмысы балалардың жас ерекшеліктерін ескере отырып, олардың жан-жақты дамуына бағытталады.

Тәрбиешінің басты міндеттеріне мыналар жатады:

- баланың денсаулығын сақтау және нығайту;
- танымдық қабілеттерін дамыту;
- сөйлеу мәдениетін қалыптастыру;
- әлеуметтік қарым-қатынасқа бейімдеу;
- адамгершілік қасиеттерді тәрбиелеу;
- шығармашылық қабілеттерін дамыту;
- мектепке психологиялық және интеллектуалдық тұрғыдан дайындау.

Тәрбиеші күнделікті оқу қызметін ұйымдастырып қана қоймай, әр баланың жеке ерекшелігін бақылап, оның қызығушылығы мен қажеттілігіне сәйкес жұмыс жүргізеді. Әр баланың даму қарқыны әртүрлі болғандықтан, тәрбиеші олардың мүмкіндіктерін ескеріп, жеке тәсіл қолдануы тиіс.

Балабақша тәрбиешісінің кәсіби құзыреттілігі – оның балалармен тиімді жұмыс жүргізуіне мүмкіндік беретін білім, білік, дағды және жеке қасиеттерінің жиынтығы. Қазіргі таңда тәрбиеші тек балаға білім беруші маман ғана емес, сонымен қатар оның тұлғалық дамуына бағыт беретін, шығармашылық қабілетін ашатын және психологиялық қолдау көрсететін маңызды тұлға болып табылады.

Кәсіби құзыретті тәрбиеші ең алдымен мектепке дейінгі педагогика мен бала психологиясын терең меңгеруі қажет. Ол әр баланың жас ерекшелігін, жеке қабілетін, қызығушылығын және қажеттілігін ескере отырып, оқу-тәрбие жұмысын ұйымдастырады. Әр баланың даму деңгейі әртүрлі болғандықтан, тәрбиеші жеке тәсіл қолдана білуі тиіс.

Тәрбиешінің кәсіби шеберлігі оның оқу қызметін дұрыс жоспарлауынан, заманауи педагогикалық әдістерді тиімді пайдалануынан көрінеді. Ойын технологиялары, шығармашылық тапсырмалар, зерттеу әдістері мен ақпараттық технологияларды қолдану балалардың қызығушылығын арттырып, олардың белсенділігін дамытады.

Сонымен қатар кәсіби құзыреттілікке коммуникативтік қабілет те жатады. Тәрбиеші балалармен, ата-аналармен және әріптестерімен дұрыс қарым-қатынас орната білуі керек. Мейірімділік, сабырлылық, жауапкершілік, шығармашылық ойлау және үнемі іздену – тәрбиешінің маңызды қасиеттері.

Баланың интеллектуалдық дамуы мектепке дейінгі кезеңде қарқынды жүреді. Осы уақытта оның ойлау қабілеті, есте сақтау, зейін, қиял және тілдік дағдылары қалыптасады.

Тәрбиеші балалардың танымдық қызығушылығын түрлі ойындар, тәжірибелер, бақылаулар, шығармашылық тапсырмалар арқылы дамытады.

Мысалы:

- табиғатты бақылау;
- құрастыру ойындары;
- логикалық тапсырмалар;
- тәжірибе жасау;
- сурет салу;
- ертегі құрастыру;
- математикалық ойындар.

Осындай жұмыстар арқылы бала қоршаған ортаны танып-біледі, сұрақ қоюды үйренеді, өз ойын дәлелдеуге машықтанады.

Баланың танымдық белсенділігі артқан сайын оның өздігінен білім алуға деген ынтасы қалыптасады. Бұл кейінгі мектептегі оқу жетістігінің маңызды алғышарты болып саналады.

Баланың эмоционалдық саулығы оның жалпы дамуының маңызды көрсеткіштерінің бірі болып табылады. Балабақшаға алғаш келген бала ата-анасынан уақытша ажырап, жаңа ортаға бейімделеді. Бұл кезеңде көптеген балаларда қобалжу, қорқыныш немесе сенімсіздік байқалуы мүмкін.

Осындай жағдайда тәрбиеші баланың өзін қауіпсіз әрі жайлы сезінуіне көмектеседі. Оның мейірімді қарым-қатынасы, жылы сөзі, қолдауы баланың жаңа ортаға тез бейімделуіне ықпал етеді. Эмоциялық қолдау алған бала:

- өзіне сенімді болады;
- қорқынышын жеңеді;
- жаңа достар табады;
- қарым-қатынас жасауға үйренеді;
- оқу әрекетіне қызығушылық танытады.

Психологтардың пікірінше, бала өзін қауіпсіз сезінген жағдайда ғана оның танымдық белсенділігі жоғарылайды. Сондықтан тәрбиеші мен бала арасындағы сенімді қарым-қатынас ерекше маңызға ие.

Қорыта келе, балабақша тәрбиешісі – баланың тұлғалық қалыптасуы мен жан-жақты дамуына үлкен ықпал ететін маңызды тұлға. Мектепке дейінгі кезеңде баланың бойында негізгі адами қасиеттер, танымдық қабілеттер, қарым-қатынас дағдылары және шығармашылық белсенділік қалыптасады. Осы үдерістің дұрыс ұйымдастырылуы ең алдымен

тәрбиешінің кәсіби біліміне, педагогикалық шеберлігіне және балаға деген сүйіспеншілігіне байланысты.

Тәрбиеші баланың тек білім алуына жағдай жасап қана қоймай, оның эмоционалдық тұрақтылығын сақтауға, қоршаған ортамен дұрыс қарым-қатынас жасауына және өз мүмкіндіктерін ашуына көмектеседі. Әр баланың жеке ерекшелігін ескеріп, оған қолайлы орта қалыптастыру – тәрбиешінің басты міндеттерінің бірі. Мейірімділік пен қолдау арқылы тәрбиеші баланың өзіне деген сенімін арттырып, оның белсенді әрі шығармашыл тұлға болып қалыптасуына ықпал етеді.

Сонымен қатар қазіргі заманғы тәрбиеші үнемі ізденетін, жаңа педагогикалық әдістерді меңгеретін, кәсіби құзыреттілігін жетілдіретін маман болуы қажет. Заманауи технологияларды, ойын әдістерін және шығармашылық жұмыстарды тиімді қолдану арқылы ол балалардың танымдық қызығушылығын арттырып, олардың ойлау, сөйлеу және әлеуметтік дағдыларын дамыта алады.

Балабақшадағы тәрбиешінің еңбегі – болашақ ұрпақтың негізін қалыптастыратын жауапты әрі маңызды қызмет. Білікті, білімді және жүрегі балаға жақын тәрбиеші ғана баланың толыққанды дамуына жол ашады. Сондықтан тәрбиешінің рөлі тек білім берумен шектелмейді, ол – баланың өмір жолындағы алғашқы бағыттаушысы, қолдаушысы және тұлға ретінде қалыптасуына ықпал етуші кәсіби маман.

Сейтхан Дарын Мұхитұлы
6В01402 - «Дене шынықтыру және спорт мұғалімін даярлау” фокультетінің 4 -курс студенті
Өзбекәлі Жәнібеков астындағы Оңтүстік Қазақстан педагогикалық университеті
Шымкент қаласы

ҰЛТТЫҚ ОЙЫНДАРДЫ ДЕНЕ ШЫНЫҚТЫРУ САБАҒЫНДА ҚОЛДАНУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Аннотация. Мақалада дене шынықтыру сабағында ұлттық ойындарды қолданудың оқушылардың дене дайындығын жетілдірудегі, ұлттық құндылықтарды меңгертудегі және тұлғалық қасиеттерін қалыптастырудағы педагогикалық маңызы қарастырылады. Ұлттық ойындардың тәрбиелік, дамытушылық және сауықтыру мүмкіндіктері қазіргі білім беру талаптары тұрғысынан талданып, олардың қимыл-қозғалыс белсенділігін арттыруға, дене сапаларын дамытуға, психологиялық тұрақтылықты нығайтуға және әлеуметтік бейімделуге ықпалы айқындалады. Сонымен қатар дене шынықтыру пәнінің мазмұнын ұлттық құндылықтармен сабақтастырудың оқушылардың танымдық қызығушылығын, оқу мотивациясын және салауатты өмір салтын қалыптастырудағы рөлі көрсетіледі. Мақалада ұлттық ойындарды оқу үдерісіне кіріктірудің әдістемелік ерекшеліктері, жас ерекшеліктеріне сәйкес іріктеу қағидалары мен қауіпсіздік талаптары қарастырылып, мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің маңызы айқындалады. Зерттеу нәтижелері ұлттық ойындарды тиімді пайдалану білім беру сапасын арттырумен қатар, оқушылардың ұлттық мәдениетке деген құрметін қалыптастырып, ұлттық болмысын дамытуға ықпал ететінін көрсетеді.

Кілт сөздер: ұлттық ойындар, дене шынықтыру, дене тәрбиесі, ұлттық құндылықтар, қимыл-қозғалыс белсенділігі, дене сапалары, денсаулық сақтау, педагогикалық технологиялар, тәрбиелік әлеует, ұлттық мәдениет, дене шынықтыру мұғалімі, оқыту әдістемесі, тұлғалық даму, салауатты өмір салты, білім беру.

Қазіргі білім беру жүйесінің басты міндеттерінің бірі – өскелең ұрпақты тек біліммен қаруландыру ғана емес, олардың денсаулығын нығайтуға, өмірлік дағдыларын қалыптастыруға, ұлттық сана-сезімін жетілдіруге және қоғамдық өмірге белсенді

бейімделуіне жағдай жасау болып табылады. Бұл міндеттердің барлығы дене шынықтыру пәнінің мазмұнымен тікелей сабақтасып жатыр, өйткені аталған пән оқушының физиологиялық дамуымен қатар оның рухани, психологиялық және әлеуметтік қалыптасуына да ықпал етеді. Қазіргі кезеңде ақпараттық технологиялардың қарқынды дамуы, балалардың бос уақытын электрондық құрылғылар алдында өткізуінің артуы, қозғалыс белсенділігінің төмендеуі және денсаулық көрсеткіштерінің нашарлауы дене тәрбиесі жұмысының мазмұнын жаңаша ұйымдастыруды талап етеді. Осындай жағдайда ұлттық ойындарды дене шынықтыру сабақтарына тиімді енгізу тек қозғалыс белсенділігін арттыру құралы ретінде ғана емес, ұлттық тәрбиенің, мәдени сабақтастықтың және тұлғалық дамудың маңызды тетігі ретінде ерекше мәнге ие болады. Себебі ұлттық ойындар ғасырлар бойы халықтың тұрмыс-тіршілігімен, еңбек тәжірибесімен, табиғатпен етене байланыста қалыптасып, ұрпақ тәрбиесінің ажырамас бөлігіне айналған. Әрбір ұлттық ойынның мазмұнында халықтың дүниетанымы, өмірлік тәжірибесі, батырлық дәстүрі, бірлікке, адалдыққа және әділдікке негізделген тәрбиелік қағидалары көрініс табады. Сондықтан дене шынықтыру сабағында ұлттық ойындарды пайдалану оқушылардың дене қабілеттерін жетілдірумен қатар олардың ұлттық болмысын қалыптастыруға, тарихи санасын дамытуға және туған халқының мәдени мұрасына құрмет сезімін орнықтыруға мүмкіндік береді. Білім алушы ойын барысында тек белгілі бір қимылды орындап қоймайды, ол ұлттық дәстүрдің тәрбиелік мазмұнын бойына сіңіреді, ұжыммен әрекет ету мәдениетін меңгереді және өз қабілеттерін табиғи жағдайда көрсетуге мүмкіндік алады. Мұндай сабақтар оқушының ішкі қызығушылығын арттырып, оқу әрекетіне деген жағымды эмоционалдық қатынас қалыптастырады, ал жағымды эмоция кез келген оқу материалының тиімді меңгерілуіне ықпал ететін маңызды психологиялық фактор болып саналады. Сондықтан дене шынықтыру пәнінің мұғалімі ұлттық ойындарды сабақтың мақсатына сәйкес ғылыми негізде ұйымдастырған жағдайда ғана олардың тәрбиелік, сауықтыру және білімдік әлеуетін толық пайдалана алады.

Ұлттық ойындардың дене шынықтыру сабақтарындағы маңызын бағалау кезінде олардың тек қозғалыс әрекеттерінің жиынтығы емес, тұтас педагогикалық жүйенің құрамдас бөлігі екендігін ескеру қажет. Әрбір ойын белгілі бір дене сапаларын дамытуға бағытталғанымен, оның ішкі құрылымында оқушының ерік-жігерін шыңдайтын, шешім қабылдау қабілетін жетілдіретін, өзара қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыратын және эмоционалдық тұрақтылығын нығайтатын көптеген тәрбиелік элементтер қамтылған. Мәселен, жылдамдықты талап ететін ойындар оқушының шапшаң әрекет ету қабілетін жетілдірсе, күш пен төзімділікке негізделген ойындар физикалық мүмкіндіктерін дамытуға ықпал етеді. Ал топтық сипаттағы ойындар бір-біріне көмектесу, ортақ мақсатқа ұмтылу, жауапкершілікті сезіну және ұжымдық шешім қабылдау сияқты өмірлік маңызды әлеуметтік дағдылардың қалыптасуына жағдай жасайды. Қазіргі педагогика ғылымында тұлғаның жан-жақты дамуы оқу үдерісіндегі белсенді әрекет арқылы жүзеге асатыны дәлелденген. Осы тұрғыдан алғанда ұлттық ойындар білім алушыны дайын ақпаратты қабылдаушы емес, оқу әрекетінің белсенді субъектісіне айналдырады. Ойын кезінде оқушының денесі ғана емес, ойлау қабілеті де үздіксіз жұмыс істейді, өйткені ол қарсыласының әрекетін болжайды, тактикалық шешім қабылдайды, қозғалыс бағытын өзгертіп отырады және қысқа уақыт ішінде тиімді амал таңдауға тырысады. Мұндай кешенді әрекет мидың әртүрлі бөліктерінің белсенді жұмыс істеуіне ықпал етіп, психомоторлық дамуды жетілдіреді. Сондықтан ұлттық ойындарды ғылыми негізде ұйымдастырылған дене шынықтыру сабақтарының маңызды құрамдас бөлігі ретінде қарастыру олардың тек дәстүрлі мұра ғана емес, қазіргі заманғы білім беру талаптарына толық жауап беретін педагогикалық технологиялардың бірі екендігін көрсетеді. Дене шынықтыру пәнінің мұғалімі ойын мазмұнын сабақтың мақсатына сәйкестендіріп, оқушылардың жас ерекшеліктері мен дене дайындығын ескерген жағдайда ғана оның тиімділігі бірнеше есе артады.

Қорытындылай келе, дене шынықтыру сабағында ұлттық ойындарды мақсатты әрі ғылыми-әдістемелік негізде қолдану білім беру үдерісінің сапасын арттыруға мүмкіндік беретін маңызды педагогикалық бағыттардың бірі болып табылады. Ұлттық ойындар

оқушылардың дене дайындығын жетілдірудің тиімді құралы ғана емес, олардың ұлттық дүниетанымын қалыптастыруға, рухани-адамгершілік қасиеттерін дамытуға және әлеуметтік белсенділігін арттыруға ықпал ететін кешенді тәрбиелік жүйе ретінде ерекше құндылыққа ие. Мақалада қарастырылған ғылыми тұжырымдар мен педагогикалық пайымдаулар ұлттық ойындардың дене шынықтыру сабақтарында жүйелі қолданылуы оқушылардың қозғалыс белсенділігін арттыруға, денсаулығын нығайтуға, негізгі дене сапаларын кешенді дамытуға, психологиялық тұрақтылығын қалыптастыруға және ұжымдық қарым-қатынас мәдениетін жетілдіруге елеулі әсер ететінін көрсетті. Ұлттық ойындардың мазмұны халықтың ғасырлар бойы жинақталған өмірлік тәжірибесімен, еңбек мәдениетімен, дүниетанымымен және тәрбиелік қағидаларымен сабақтас болғандықтан оларды оқу үдерісінде пайдалану жас ұрпақтың тарихи жадын жаңғыртуға, ұлттық мәдени мұраға құрмет сезімін орнықтыруға және азаматтық жауапкершілігін дамытуға мүмкіндік береді. Дене шынықтыру пәнінің мұғалімі ұлттық ойындардың мазмұнын оқу бағдарламасының мақсаттарымен ұштастырып, оқушылардың жас және жеке ерекшеліктерін, дене даярлығының деңгейін және қауіпсіздік талаптарын ескере отырып ұйымдастырған жағдайда ғана олардың педагогикалық тиімділігі толық ашылады. Бұл мұғалімнен тек әдістемелік сауаттылықты ғана емес, ұлттық педагогика негіздерін, халықтық тәрбиенің мазмұнын және қазіргі білім беру технологияларын үйлестіре қолдана алатын жоғары кәсіби құзыреттілікті талап етеді. Ұлттық ойындарды дене шынықтыру сабақтарында жүйелі пайдалану оқушылардың сабаққа деген қызығушылығын тұрақтандырып, қозғалыс әрекетіне ішкі уәжін күшейтеді, салауатты өмір салтының құндылығын саналы түрде қабылдауына жағдай жасайды және олардың өмір бойы дене белсенділігімен айналысу қажеттілігін қалыптастырады. Мұндай нәтижелер қазіргі білім беру жүйесінің негізгі мақсаттарының бірі болып саналатын тұлғаның жан-жақты әрі үйлесімді дамуына толық сәйкес келеді. Сондықтан ұлттық ойындарды дене шынықтыру пәнінің мазмұнында жүйелі қолдану уақытша педагогикалық тәсіл ретінде емес, ұлттық құндылықтарды сақтай отырып сапалы білім беруді қамтамасыз ететін стратегиялық бағыт ретінде қарастырылуы қажет. Болашақта ұлттық ойындарды оқу бағдарламаларына кеңінен енгізу, оларды оқытудың ғылыми-әдістемелік негіздерін жетілдіру, цифрлық білім беру ресурстарымен ықпалдастыру және мұғалімдердің кәсіби даярлығын осы бағытта жетілдіру дене шынықтыру пәнінің тәрбиелік, сауықтыру және білімдік әлеуетін одан әрі арттыруға мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Қазақстан Республикасы Оқу-ағарту министрлігі. Дене шынықтыру: Жалпы орта білім беру деңгейінің 1–11-сыныптарына арналған үлгілік оқу бағдарламасы. – Астана, 2022.

2. Әлімқұлов С.Ә. Дене тәрбиесінің теориясы мен әдістемесі. – Алматы: Эверо, 2020. – 312 б.

3. Железняк Ю.Д., Петров П.К. Основы научно-методической деятельности в физической культуре и спорте. – Москва: Академия, 2013. – 288 с.

4. Pangrazi R.P., Beighle A. Dynamic Physical Education for Elementary School Children. – 19th ed. – New York: Human Kinetics, 2019. – 432 p.

Назанова Мадина Есенбайқызы
Тәрбиеші
«Altyn-Barys» бөбекжай балабақшасы
Түркістан облысы, Қазығұрт ауданы



БАЛАБАҚШАДАҒЫ ТӘРБИЕШІНІҢ РӨЛІ ЖӘНЕ БАЛА ДАМУЫНА ӘСЕРІ

Қазіргі қоғамда бала тәрбиесі – аса маңызды міндеттердің бірі. Баланың тұлға болып қалыптасуында отбасы мен балабақшаның орны ерекше. Осы тұрғыда балабақша тәрбиешісінің еңбегі зор. Тәрбиеші – баланың алғашқы ұстазы, бағыт-бағдар беруші тұлға.

Балабақшадағы тәрбие жұмысы баланың жан-жақты дамуына бағытталған. Тәрбиеші балалардың танымдық қабілеттерін дамытып қана қоймай, олардың адамгершілік қасиеттерін қалыптастырады. Әр бала – жеке тұлға. Сондықтан тәрбиеші әр баланың мінез-құлқын, қызығушылығын ескере отырып жұмыс жүргізуі қажет.

Тәрбиешінің негізгі міндеттерінің бірі – балаларды қоршаған ортамен таныстыру, олардың ойлау, сөйлеу қабілеттерін дамыту. Ойын арқылы оқыту – мектепке дейінгі тәрбиенің басты әдістерінің бірі. Ойын барысында бала еркін ойлап, өз ойын жеткізе алады.

Сонымен қатар, тәрбиеші балаларды еңбекке баулып, ұқыптылыққа, жауапкершілікке үйретеді. Ұжымда жұмыс жасау, достық қарым-қатынас орнату да осы кезеңде қалыптасады. Балалардың бір-біріне деген сыйластығы мен қамқорлығы тәрбиешінің бағыт-бағдары арқылы дамиды.



Тәрбиешінің кәсіби шеберлігі, сабырлылығы мен мейірімділігі – табысты жұмыстың кепілі. Ол үнемі ізденісте болып, жаңа әдіс-тәсілдерді меңгеріп отыруы тиіс. Заманауи технологияларды қолдану арқылы сабақтарды қызықты әрі тиімді өткізуге болады.

Қорытындылай келе, балабақша тәрбиешісі – баланың жан-жақты дамуына, адамгершілік қасиеттерінің қалыптасуына және өмірге деген оң көзқарасының орныгуына зор үлес қосатын маман. Оның кәсіби біліктілігі, шығармашылығы, жауапкершілігі мен балаларға деген сүйіспеншілігі тәрбиенің сапасын арттырып, болашақ ұрпақтың білімді, тәрбиелі әрі елжанды азамат болып қалыптасуына негіз болады.

Сейітхан Мұхамеддияр Мұхитұлы
В007 "Көркем еңбек және сызу мұғалімдерін даярлау" факультетінің 4 - курс студенті
Жұмабек Ахметұлы Тәшенев атындағы университеті
Түркістан облысы, Жетісай ауданы

КӨРКЕМ ЕҢБЕК САБАҒЫНДА ОҚУШЫЛАРДЫҢ ШЫҒАРМАШЫЛЫҚ ҚАБІЛЕТІН ӨНЕР АРҚЫЛЫ ДАМЫТУ

Аннотация. Мақалада өнердің тұлғаның шығармашылық қабілетін дамытудағы рөлі көркем еңбек пәні аясында жан-жақты қарастырылады, эстетикалық тәрбиенің мазмұны мен мәні терең талданып, оқушының ішкі әлеуетін ашудағы педагогикалық ықпал ету тетіктері ғылыми-публицистикалық және әдеби стильде зерделенеді. Автор өнер арқылы баланың қиялын дамыту, бейнелік ойлауын жетілдіру, эмоционалдық интеллектісін қалыптастыру жолдарын кешенді сипаттай отырып, шығармашылық әрекетті ұйымдастырудың әдістемелік негіздерін нақты мысалдармен байытады. Мақалада көркем еңбек сабағының мазмұнын жаңғырту, ұлттық құндылықтарды кіріктіру, заманауи білім беру талаптарына сәйкес оқыту тәсілдерін жетілдіру мәселелері кеңінен қамтылған. Зерттеу нәтижелері педагогтің кәсіби шеберлігі мен оқушының шығармашылық еркіндігі арасындағы өзара байланысқа ерекше назар аударып, өнердің тұлғалық дамудағы жетекші құрал екендігін дәлелдейді.

Кілт сөздер: өнер, шығармашылық қабілет, көркем еңбек, тұлға дамуы, эстетикалық тәрбие, бейнелік ойлау, педагогикалық әдіс, қиял, мәдени құндылық, шығармашылық әрекет.

Өнер адамзат өркениетінің ең нәзік әрі терең қабаттарын бейнелейтін құбылыс ретінде әр дәуірде тұлғаның рухани қалыптасуына ықпал етіп отырғаны белгілі, ал қазіргі білім беру кеңістігінде оның рөлі бұрынғыдан да күрделене түсіп, баланың тек білім алуына ғана емес, сонымен қатар өзіндік болмысын тануына бағытталған әмбебап құралға айналып отыр. Көркем еңбек пәні осы тұрғыда оқушының шығармашылық әлеуетін ашуға арналған ерекше алаң ретінде қарастырылып, мұнда бала тек дайын білімді қабылдаушы емес, керісінше, жаңа мән-мағына тудырушы субъект ретінде қалыптасады. Сабақ барысында қолданылатын түрлі көркемдік тәсілдер мен материалдар оқушының қиялын ұштап, оның ішкі әлемін сыртқа шығаруға мүмкіндік береді, бұл өз кезегінде тұлғаның өзіндік көзқарасын қалыптастырады. Шығармашылық әрекет барысында бала қоршаған ортаны жаңа қырынан қабылдап, заттар мен құбылыстар арасындағы байланыстарды өзінше түсіндіруге ұмтылады, бұл оның когнитивтік қабілеттерін дамытады. Өнердің осындай көпқырлы ықпалы педагогтен тек кәсіби білімді ғана емес, сонымен қатар нәзік психологиялық сезімталдықты талап етеді, өйткені әрбір оқушының шығармашылық әлеуеті әртүрлі деңгейде көрініс табады. Осы тұрғыдан алғанда көркем еңбек мұғалімінің басты міндеті – оқушыға еркіндік беру арқылы оның ішкі мүмкіндіктерін ашу, сонымен қатар бағыт-бағдар көрсету арқылы шығармашылық ізденісті жүйелі арнаға түсіру болып табылады.

Көркем еңбек сабағында шығармашылық қабілетті дамыту үдерісі тек техникалық дағдыларды меңгерумен шектелмей, терең эстетикалық қабылдауды қалыптастырумен тығыз байланысты, өйткені бала әсемдікті түсінген сайын оны жасауға деген талпынысы да арта түседі. Сабақ барысында оқушының әрбір әрекеті белгілі бір мағыналық жүктемеге ие болып, оның ойлау жүйесінде жаңа байланыстардың қалыптасуына ықпал етеді, бұл шығармашылық ойлаудың негізін құрайды. Мұғалімнің шеберлігі осы процесті дұрыс ұйымдастыруда көрініс табады, себебі ол оқушыға дайын үлгіні ұсынбай, керісінше, бағытталған сұрақтар арқылы оның өз шешімін табуына мүмкіндік беруі қажет. Мұндай тәсіл баланың өзіндік пікірін қалыптастырып қана қоймай, оның жауапкершілік сезімін де арттырады, өйткені әрбір жасалған жұмыс оның жеке еңбегінің нәтижесі ретінде бағаланады. Оқушының шығармашылық қабілеті тек көркемдік тапсырмаларды орындау барысында ғана емес, сонымен қатар өз жұмысын талдау, өзгелердің еңбегін бағалау арқылы да дамиды, бұл өз

кезегінде сын тұрғысынан ойлау дағдыларын қалыптастырады. Өнер арқылы оқыту барысында баланың эмоциялық әлемі байып, ол өз сезімдерін түрлі көркемдік құралдар арқылы жеткізуге үйренеді, бұл тұлғаның толыққанды дамуы үшін аса маңызды.

Шығармашылық қабілетті дамытуда ұлттық өнердің орны ерекше, өйткені ол оқушының мәдени тамырымен байланысын нығайтып, оның рухани әлемін тереңдетеді, осы арқылы тұлғаның тұтастығы қалыптасады. Қазақтың дәстүрлі қолөнері, ою-өрнек өнері, сәндік-қолданбалы шығармашылық түрлері көркем еңбек сабағында кеңінен қолданылған жағдайда оқушы тек техникалық шеберлікке ғана емес, сонымен қатар ұлттық дүниетанымды түсінуге мүмкіндік алады. Мұндай сабақтарда бала ата-баба мұрасын игеру арқылы өзінің мәдени сәйкестігін сезінеді, бұл оның өзіндік бағасын арттырып, шығармашылық белсенділігін күшейтеді. Ұлттық элементтерді заманауи тәсілдермен ұштастыру оқушының ойлау икемділігін дамытып, оның жаңашылдыққа деген қызығушылығын арттырады, нәтижесінде ол дәстүр мен жаңашылдық арасындағы байланысты өз тәжірибесінде сезіне бастайды. Көркем еңбек пәнінде осындай мазмұндық сабақтастық сақталған жағдайда білім беру үдерісі терең әрі мағыналы сипатқа ие болады.

Өнер арқылы тұлғаның шығармашылық қабілетін дамыту мәселесін қарастырғанда оқушының жас ерекшеліктерін ескеру маңызды, өйткені әр кезеңде оның қабылдау деңгейі мен қызығушылықтары өзгеше болады, бұл оқыту әдістерін таңдауда ескерілуі тиіс негізгі факторлардың бірі болып табылады. Бастауыш сыныптарда ойын элементтерін қолдану арқылы шығармашылық тапсырмаларды ұйымдастыру тиімді болса, жоғары сыныптарда жобалық жұмыстар мен зерттеушілік тапсырмаларға басымдық беру қажет, себебі бұл кезеңде оқушының аналитикалық ойлау қабілеті қарқынды дамиды. Мұғалім әр оқушының жеке ерекшеліктерін ескере отырып, тапсырмаларды саралап ұсынған жағдайда ғана шығармашылық қабілетті дамытуда нақты нәтижеге қол жеткізе алады. Сонымен бірге бағалау жүйесі де шығармашылық процесті қолдауға бағытталуы тиіс, яғни мұнда тек нәтиже ғана емес, сонымен қатар орындау барысындағы ізденіс, идеяның жаңашылдығы, көркемдік шешімнің ерекшелігі ескерілуі қажет.

Қазіргі білім беру жүйесінде цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы көркем еңбек пәнінің мазмұнына да өзгерістер енгізіп отыр, бұл өз кезегінде шығармашылық қабілетті дамытуға жаңа мүмкіндіктер ашады. Сандық құралдарды пайдалану арқылы оқушылар өз идеяларын визуализациялап, түрлі графикалық бағдарламаларда жүзеге асыра алады, бұл олардың заманауи дағдыларын қалыптастыруға ықпал етеді. Дегенмен технологияны қолдану дәстүрлі өнер түрлерін толықтай алмастыруы тиіс емес, керісінше, оларды толықтырып, жаңа мазмұндық деңгейге көтеруі қажет, өйткені қолмен жұмыс істеу барысында бала материалдың табиғатын сезініп, шығармашылық процесті тереңірек түсінеді. Осы екі бағыттың үйлесімділігі оқушының жан-жақты дамуын қамтамасыз етеді.

Өнердің тәрбиелік әлеуеті тек эстетикалық талғамды қалыптастырумен шектелмей, сонымен қатар тұлғаның әлеуметтік және моральдық құндылықтарын дамытуға да ықпал етеді, өйткені шығармашылық әрекет барысында бала өз еңбегінің нәтижесіне жауапкершілікпен қарап, өзгелердің еңбегін құрметтеуді үйренеді. Топтық жұмыстар кезінде оқушылар арасында ынтымақтастық қалыптасып, ортақ мақсатқа жету үшін бірлескен әрекет дағдылары дамиды, бұл олардың әлеуметтік бейімделуіне оң әсер етеді. Көркем еңбек сабағында осындай тәрбиелік мүмкіндіктерді тиімді пайдалану мұғалімнің кәсіби шеберлігіне тікелей байланысты.

Шығармашылық қабілетті дамытуда мотивацияның рөлі ерекше, өйткені оқушының ішкі қызығушылығы артқан сайын оның шығармашылық белсенділігі де жоғарылайды, сондықтан мұғалім сабақ мазмұнын оқушыға тартымды етіп құра білуі қажет. Оқушының жетістіктерін дер кезінде бағалау, оның еңбегін көпшілік алдында көрсету, шығармашылық көрмелер ұйымдастыру сияқты тәсілдер оның өзіне деген сенімін арттырып, жаңа идеялар ұсынуға ынталандырады. Мұндай ортада бала өзін еркін сезініп, шығармашылық әрекеттен ләззат алады, бұл оның тұлғалық дамуына оң әсер етеді.

Өнер арқылы тұлғаның шығармашылық қабілетін дамыту үдерісінде мұғалім мен оқушы арасындағы өзара қарым-қатынас ерекше мәнге ие, өйткені сенімді, қолдаушы орта қалыптасқан жағдайда ғана бала өз ойын ашық білдіруге ұмтылады, ал бұл шығармашылықтың басты шарты болып табылады. Педагог оқушының әрбір идеясын құрметтеп, оны дамытуға бағытталған кері байланыс ұсынған кезде шығармашылық процесс үздіксіз әрі нәтижелі сипатқа ие болады. Сонымен қатар мұғалімнің өзі де шығармашылық тұлға болуы тиіс, өйткені оның жеке үлгісі оқушыларға тікелей әсер етеді.

Қорытындыға дейінгі осы екі абзацта ерекше атап өту қажет жайттардың бірі – көркем еңбек пәнінің мазмұнын жаңғырту арқылы оқушының шығармашылық әлеуетін ашуда жүйелілік қағидатын сақтау, өйткені кездейсоқ ұйымдастырылған тапсырмалар ұзақ мерзімді нәтиже бермейді, ал мақсатты түрде құрылған оқу үдерісі ғана тұлғаның тұрақты дамуын қамтамасыз етеді. Осыған байланысты оқу бағдарламасын құрастыруда өнердің түрлі бағыттарын өзара байланыстыра отырып, пәнаралық интеграцияны жүзеге асыру маңызды, себебі бұл оқушының дүниетанымын кеңейтіп, оның шығармашылық ойлауын жаңа деңгейге көтереді. Әсіресе әдебиет, музыка, тарих пәндерімен байланыс орнату арқылы көркем еңбек сабағының мазмұны тереңдей түседі, бұл оқушының өнерді тұтас құбылыс ретінде қабылдауына мүмкіндік береді. Мұндай тәсіл білім беру процесінің сапасын арттырып қана қоймай, оның тәрбиелік ықпалын да күшейтеді.

Сонымен бірге шығармашылық қабілетті дамытуда рефлексияның маңызы зор, өйткені оқушы өз жұмысына талдау жасау арқылы өзінің жетістіктері мен кемшіліктерін анықтап, алдағы әрекетін жоспарлай алады, бұл оның өзін-өзі дамыту дағдысын қалыптастырады. Рефлексия барысында бала өз ойларын жүйелеп, шығармашылық процесті саналы түрде түсіне бастайды, бұл оның тұлғалық өсуіне ықпал етеді. Мұғалім осы процесті дұрыс ұйымдастырған жағдайда оқушы тек орындаушы емес, өз әрекетін басқарушы субъект ретінде қалыптасады, бұл қазіргі білім беру талаптарына толық сәйкес келеді.

Қорытындылай келе өнер арқылы тұлғаның шығармашылық қабілетін дамыту көркем еңбек пәнінің негізгі міндеттерінің бірі болып табылады, өйткені бұл процесс оқушының тек эстетикалық талғамын қалыптастырып қана қоймай, оның жалпы тұлғалық дамуына, өзіндік ойлау жүйесінің қалыптасуына, әлеуметтік бейімделуіне ықпал етеді. Осы бағытта мұғалімнің кәсіби шеберлігі, шығармашылық көзқарасы, педагогикалық әдістерді тиімді қолдана білуі шешуші рөл атқарады, ал білім беру процесінде жасалған әрбір қадам оқушының болашақтағы табысты тұлға ретінде қалыптасуына негіз болады.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Lowenfeld, V. Creative and mental growth / V. Lowenfeld, W. Lambert Brittain. – 8th ed. – New York : Macmillan ; London : Collier Macmillan, 1987. – xvi, 510 p. – ISBN 978-0-02-372110-6. – Text : unmediated.

2. Milbrath, C. Art and human development / C. Milbrath, C. Lightfoot ; edited by C. Milbrath, C. Lightfoot. – New York : Psychology Press, 2010. – xvi, 286 p. – (The Jean Piaget symposium series). – ISBN 978-0-415-96553-8. – Text : unmediated.

3. Ловенфельд, В. Творчество и психическое развитие ребенка / В. Ловенфельд, В. Ламберт Бриттэйн ; пер. с англ. – 8-е изд. – Москва : Мозаика-Синтез, 2018. – 510 с. – ISBN 978-5-4315-1243-8. – Текст : непосредственный.

4. Жарықбаев Қ.Б. Қазақ психологиясының тарихы. – Алматы : Білім, 1996. – 160 б.

5. Қалиев С., Төлепбергенова Г. Этнопедагогика. – Алматы : Білім, 2005. – 320 б.

6. Нағымжанова Қ.М. Инновациялық оқыту технологиялары. – Алматы : Print-S, 2010. – 184 б.

Утемуратова Бибигуль Серикбаевна
Көркем еңбек пәні мұғалімі
"Қызылорда облысының білім басқармасының Шиелі ауданы бойынша білім бөлімінің
"№219 Ы.Алтынсарин атындағы орта мектебі" коммуналдық мемлекеттік мекемесі

ҰЛТТЫҚ МҰРА НЕГІЗІНДЕ КӨРКЕМ ЕҢБЕК ПӘНІНДЕ СӘНДІК-ҚОЛДАНБАЛЫ ӨНЕРДІ МЕҢГЕРТУДІҢ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ МҮМКІНДІКТЕРІ

Аннотация.Бұл мақалада көркем еңбек сабағында ұлттық құндылықтарды негізге ала отырып сәндік-қолданбалы өнерді оқытудың мазмұны, әдістемелік негіздері және оның тұлғаның рухани-мәдени дамуына ықпалы ғылыми-публицистикалық тұрғыда қарастырылады. Білім беру кеңістігіндегі жаһандану үдерісі жағдайында ұлттық болмысты сақтау мен оны жас ұрпақтың санасына орнықтырудың маңызы айқындала түседі, осы ретте көркем еңбек пәні ерекше әлеуетке ие екендігі дәйектеледі. Автор ұлттық қолөнер элементтерін сабақ үдерісіне кіріктіру арқылы оқушылардың эстетикалық талғамын, шығармашылық қабілетін, еңбек мәдениетін дамыту мүмкіндіктерін жан-жақты сипаттайды. Сонымен бірге оқытуда қолданылатын дәстүрлі және инновациялық тәсілдердің сабақтастығы талданып, олардың тиімді үйлесімі ұсынылады. Мақалада оқушылардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруда сәндік-қолданбалы өнердің тәрбиелік әлеуеті нақты мысалдар арқылы дәлелденеді. Зерттеу нәтижелері мұғалімдердің кәсіби қызметін жетілдіруге бағытталған әдістемелік ұсыныстармен толықтырылады.

Кілт сөздер: көркем еңбек, ұлттық құндылықтар, сәндік-қолданбалы өнер, эстетикалық тәрбие, шығармашылық қабілет, дәстүрлі мәдениет, қолөнер, оқыту әдістемесі, мәдени мұра, білім беру.

Қазіргі білім беру кеңістігінде ұлттық құндылықтарды сақтау мен оны жас ұрпақтың бойына сіңіру мәселесі өзектілігін жоғалтпайтын күрделі әлеуметтік-педагогикалық құбылыс ретінде қарастырылады, өйткені жаһандану үдерісінің қарқынды дамуы мәдениеттердің өзара ықпалдасуын күшейтіп қана қоймай, кей жағдайда ұлттық бірегейліктің әлсіреуіне алып келуі ықтимал. Осындай жағдайда көркем еңбек пәні тек практикалық дағдыларды қалыптастыру құралы ретінде емес, сонымен бірге ұлттық дүниетанымды, тарихи жадты, эстетикалық көзқарасты қалыптастырудың маңызды тетігі ретінде айқындалады. Ұлттық сәндік-қолданбалы өнер арқылы оқушы халықтың тұрмыс-тіршілігін, дүниетанымын, табиғатпен үйлесімді қарым-қатынасын таниды, бұл оның тұлғалық дамуына тікелей әсер етеді. Көркем еңбек сабағында дәстүрлі ою-өрнек, зергерлік бұйымдар, киіз басу, ағаш өңдеу сияқты өнер түрлерін меңгеру барысында оқушы тек қолмен жұмыс істеуді ғана емес, ұлттық мәдени кодты түсінуді үйренеді. Мұндай мазмұндағы сабақтар оқушылардың танымдық қызығушылығын арттырып, олардың шығармашылық ізденісіне жол ашады. Ұлттық өнерді игеру барысында оқушының бойында еңбекке құрмет, ұқыптылық, шыдамдылық сияқты қасиеттер қалыптасады. Бұл қасиеттер қазіргі қоғамда да маңызды құндылықтар ретінде бағаланады. Сондықтан көркем еңбек сабағын ұлттық мазмұнмен байыту білім беру жүйесінің стратегиялық міндеттерінің бірі болып саналады. Осы бағыттағы жұмыстар мұғалімнің кәсіби шеберлігі мен әдістемелік дайындығына тікелей байланысты. Оқытудың мазмұны мен әдістері ұлттық ерекшеліктерді ескере отырып құрылуы тиіс. Мұндай тәсіл білім алушының жан-жақты дамуына жағдай жасайды.

Сәндік-қолданбалы өнерді оқытуда ұлттық құндылықтарды негізге алу оқушылардың эстетикалық талғамын қалыптастырумен қатар олардың мәдени сәйкестілігін айқындауға мүмкіндік береді, өйткені әрбір ою-өрнек, әрбір бұйым белгілі бір мағыналық жүктемеге ие болып, халықтың дүниетанымдық көзқарасын бейнелейді. Мысалы, қазақтың «қошқар мүйіз», «түйе табан», «сыңар мүйіз» сияқты оюлары тек сәндік элемент емес, терең символикалық

мәнге ие мәдени белгілер болып табылады. Осындай элементтерді сабақ барысында талдау оқушылардың ойлау қабілетін дамытуға ықпал етеді. Оқушылар ою-өрнектің құрылымын зерттей отырып, оның геометриялық заңдылықтарын, симметрия принциптерін түсінеді, бұл өз кезегінде олардың логикалық ойлауын дамытады. Сәндік өнерді меңгеру барысында оқушы дәстүр мен жаңашылдықтың үйлесімін табуға үйренеді. Қазіргі заманауи материалдарды пайдалана отырып дәстүрлі үлгілерді жаңғырту шығармашылықтың жаңа деңгейіне көтереді. Мұғалім осы үдерісте бағыттаушы, кеңесші рөлін атқарады, оқушының дербес ізденісіне мүмкіндік береді. Оқыту барысында жобалық әдіс, зерттеу жұмыстары, шығармашылық тапсырмалар кеңінен қолданылуы тиіс. Бұл тәсілдер оқушылардың өз бетінше жұмыс істеу дағдыларын қалыптастырады. Сабақта ұлттық өнер үлгілерін қолдану оқушылардың пәнге деген қызығушылығын арттырады. Эмоционалдық тұрғыдан әсерлі материалдар білімді тереңірек меңгеруге ықпал етеді. Осылайша сәндік-қолданбалы өнерді ұлттық негізде оқыту тұлғаның үйлесімді дамуына жағдай жасайды.

Көркем еңбек сабағында қолданылатын әдістемелік тәсілдер ұлттық құндылықтарды тиімді меңгертуге бағытталуы тиіс, өйткені тек мазмұндық толықтыру жеткіліксіз, оны жеткізудің формасы мен әдісі де маңызды рөл атқарады. Дәстүрлі түсіндіру әдістерімен қатар интерактивті тәсілдерді қолдану сабақтың тиімділігін арттырады. Оқушыларды топтық жұмысқа тарту олардың коммуникативтік дағдыларын дамытады, бірлескен әрекет барысында олар бір-бірінен үйренеді. Шығармашылық тапсырмалар арқылы оқушылар өз идеяларын жүзеге асырып, өзіндік стиль қалыптастырады. Мұғалім әр оқушының қабілетін ескеріп, сараланған тапсырмалар ұсынуы тиіс. Бұл тәсіл оқытудағы жеке тұлғалық бағытты жүзеге асыруға мүмкіндік береді. Оқушылардың жұмыстары көрме, жоба қорғау форматында ұсынылған жағдайда олардың мотивациясы артады. Бағалау үдерісі де шығармашылық еңбектің ерекшеліктерін ескеруі қажет. Тек нәтижеге емес, үдерістегі ізденіс пен талпынысқа да мән берілуі тиіс. Мұндай әдістемелік ұстанымдар оқушылардың өзіне деген сенімін арттырады. Сонымен қатар цифрлық технологияларды қолдану арқылы ұлттық өнерді жаңа форматта таныстыруға болады. Бұл дәстүр мен инновацияның үйлесімділігін қамтамасыз етеді.

Ұлттық сәндік-қолданбалы өнерді оқыту оқушылардың рухани-адамгершілік тәрбиесіне де айрықша ықпал етеді, өйткені өнер арқылы берілетін құндылықтар терең эмоционалдық деңгейде қабылданады және ұзақ уақыт есте сақталады. Оқушы өз қолымен жасаған бұйым арқылы еңбектің қадірін түсінеді, нәтижеге жетудің маңызын сезінеді. Бұл оның жауапкершілік сезімін қалыптастырады. Ұлттық өнер үлгілерін зерттеу барысында оқушылар ата-бабаларының өмір салтымен танысады, тарихи сабақтастықты сезінеді. Мұндай тәжірибе олардың ұлттық мақтаныш сезімін оятады. Сонымен бірге эстетикалық тәрбие оқушылардың қоршаған ортаны қабылдауын өзгертеді, олар әсемдікті бағалай білуге үйренеді. Бұл қасиет тек өнер саласында ғана емес, өмірдің барлық саласында маңызды. Көркем еңбек сабағы тұлғаның эмоционалдық интеллектісін дамытуға да ықпал етеді. Оқушы өз сезімін шығармашылық арқылы жеткізуді үйренеді. Бұл оның ішкі әлемін байытады. Осындай кешенді әсер білім берудің сапасын арттырады. Сондықтан ұлттық өнерді оқыту тек пәндік мақсатпен шектелмейді, ол тәрбиелік міндеттерді де шешеді.

Қорыта айтқанда, көркем еңбек сабағында ұлттық құндылықтар негізінде сәндік-қолданбалы өнерді оқыту білім беру жүйесінің маңызды бағыттарының бірі болып табылады, өйткені ол оқушылардың шығармашылық қабілетін дамытып қана қоймай, олардың ұлттық сана-сезімін қалыптастыруға ықпал етеді. Мұндай тәсіл білім мазмұнын тереңдетіп, оны өмірмен байланыстырады. Оқушылар ұлттық мәдени мұраны игере отырып, заманауи қоғам талаптарына бейімделе алады. Мұғалімнің кәсіби шеберлігі осы үдерістің табысты болуына шешуші әсер етеді. Сондықтан педагогтардың әдістемелік дайындығын жетілдіру, тәжірибе алмасу, инновациялық технологияларды меңгеру маңызды болып табылады. Ұлттық құндылықтарды сақтау мен дамыту білім беру жүйесінің стратегиялық басымдығы ретінде қарастырылуы тиіс. Бұл бағыттағы жұмыстар жүйелі түрде жүргізілген жағдайда ғана нәтижелі болады. Сәндік-қолданбалы өнерді оқыту арқылы тұлғаның үйлесімді дамуына қол

жеткізуге болады. Бұл өз кезегінде қоғамның мәдени деңгейін арттыруға ықпал етеді. Демек көркем еңбек пәні ұлттық тәрбиенің маңызды құралы ретінде ерекше мәнге ие.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Нұрланқызы, А. Ұлттық қолөнер дәстүрлері және оларды мектепте оқыту әдістемесі // Қазақстан мектебі. – 2021. – №4. – Б. 34–39.
2. Мұсабекова, Г.О. Сәндік-қолданбалы өнер арқылы оқушыларды ұлттық құндылықтарға баулу // Педагогика және психология. – 2022. – №2. – Б. 45–52.
3. Алимбаева, А.Е. Декоративно-прикладное искусство Казахстана в школьном курсе художественного труда // Искусство и образование. – 2020. – №3. – С. 67–73.
4. Zhunusova, Zh.T. Development of students' creative abilities through decorative arts in the context of national heritage // Pedagogy and Psychology. – 2023. – No. 1. – P. 54–61.

Кыдырбаева Камшат Дәулетбайқызы
Педагог
Алматы облысы, Талғар ауданы, Талдыбұлақ ауылы

ИНТЕРНАТ ЖАҒДАЙЫНДА ТӘРБИЕЛЕНУШІЛЕРДІҢ ДЕРБЕСТІК ЖӘНЕ ӨМІРЛІК ДАҒДЫЛАРЫН ДАМЫТУ

Аннотация. Мақалада интернат жағдайында тәрбиеленушілердің дербестігін қалыптастыру және өмірлік дағдыларын дамытудағы педагогикалық тәсілдер қарастырылады. Автор тәрбиеленушілердің өзін-өзі басқару, күнделікті тұрмыстық әрекеттерді орындау, әлеуметтік қарым-қатынас жасау, шешім қабылдау және жауапкершілік қасиеттерін дамыту жолдарын талдайды. Интернаттық тәрбие жағдайында қолданылатын инновациялық әдістер мен практикалық бағыттағы жұмыстардың тәрбиеленушілердің тұлғалық қалыптасуына әсері сипатталады. Мақалада баланың жеке ерекшеліктерін ескере отырып, оның өздігінен әрекет ету қабілетін арттыруға, әлеуметтік ортаға бейімделуіне және болашақ өмірге дайындығын қамтамасыз етуге бағытталған педагогикалық мүмкіндіктер көрсетіледі.

Кілт сөздер: мектеп-интернат, тәрбиеленуші, дербестік, өмірлік дағдылар, әлеуметтік бейімделу, өзін-өзі басқару, функционалдық сауаттылық, практикалық әрекет, инновациялық педагогикалық әдістер.

Интернат жағдайында тәрбиеленушілердің дербестігін және өмірлік дағдыларын дамыту – қазіргі білім беру мен тәрбие жүйесінің маңызды бағыттарының бірі. Интернатта тәрбиеленетін балалар үшін тек білім алу ғана емес, сонымен қатар күнделікті өмірде өздігінен әрекет етуге, шешім қабылдауға, жауапкершілік танытуға және әлеуметтік ортаға бейімделуге үйрету маңызды болып табылады.

Дербестік – тұлғаның өз әрекетін жоспарлау, таңдау жасау, міндеттерді орындау және өз нәтижесіне жауап беру қабілеті. Ал өмірлік дағдылар баланың күнделікті тұрмыста, әлеуметтік қарым-қатынаста және болашақ кәсіби өмірінде қажетті практикалық әрекеттерді меңгеруін қамтиды. Сондықтан интернаттағы тәрбие үдерісі тәрбиеленушілердің тек оқу жетістіктеріне емес, олардың жеке тұлғалық дамуына, өзін-өзі қамтамасыз ету қабілеттерін қалыптастыруға бағытталуы қажет.

Интернат жағдайында тәрбиеленушілердің дербестігін дамыту ең алдымен өзін-өзі күту дағдыларын қалыптастырудан басталады. Тәрбиеші балаларды жеке тазалықты сақтау, киім-кешегін реттеу, бөлме тазалығын ұйымдастыру, уақытын жоспарлау, күн тәртібін сақтау сияқты күнделікті әрекеттерге үйретеді. Мұндай қарапайым дағдылар баланың өзіне деген сенімділігін арттырып, жауапкершілік сезімін қалыптастырады.

Тәрбиеленушілердің әлеуметтік өмірлік дағдыларын дамытуда қарым-қатынас мәдениетін қалыптастыру маңызды орын алады. Топтық жұмыстар, рөлдік ойындар, пікірталастар, әлеуметтік жобалар арқылы балалар өз ойын еркін жеткізуге, өзгелермен дұрыс қарым-қатынас жасауға, ұжымдық шешім қабылдауға үйренеді. Бұл әдістер олардың әлеуметтік ортаға бейімделуіне және өзара сыйластық негізінде әрекет етуіне мүмкіндік береді.

Өмірлік дағдыларды қалыптастыруда практикалық бағыттағы жұмыстардың маңызы зор. Мысалы, тұрмыстық жобалар, шығармашылық шеберханалар, еңбек әрекеттері және әлеуметтік бастамалар арқылы тәрбиеленушілер нақты өмірлік тәжірибе жинақтайды. Балалар қарапайым қаржылық сауаттылық, қауіпсіздік ережелері, уақытты тиімді пайдалану, жоспарлау және өз міндеттерін орындау сияқты маңызды қабілеттерді меңгереді.

Интернат жағдайында тәрбиеленушілердің дербестігін арттыруда инновациялық педагогикалық әдістер тиімді қолданылады. Солардың бірі – **жобалық әдіс**. Бұл әдіс арқылы балалар белгілі бір мәселені зерттеп, оны шешу жолдарын ұсынады және нәтижеге жету үшін бірлескен әрекет жасайды. Мысалы, экологиялық жобалар, әлеуметтік бастамалар немесе шығармашылық жұмыстар балалардың жауапкершілігін, көшбасшылық қабілетін және практикалық ойлауын дамытады.

Сонымен қатар **интерактивті күнделік әдісі** тәрбиеленушілердің өзін-өзі бақылау және өзіндік талдау дағдыларын қалыптастыруға мүмкіндік береді. Балалар күнделікті жетістіктерін, мақсаттарын, эмоциялық жағдайын жазып, өз әрекеттерін бағалауға үйренеді. Бұл әдіс баланың жеке даму бағытын анықтауға және өзіндік рефлексия қабілетін дамытуға ықпал етеді.

Тәрбиеленушілердің эмоционалдық тұрақтылығын қалыптастыру да дербестіктің маңызды құрамдас бөлігі болып табылады. Эмоциялық интеллектті дамытуға арналған тренингтер, психологиялық жаттығулар және қарым-қатынас ойындары балаларға өз сезімдерін түсінуге, қиын жағдайларда дұрыс шешім қабылдауға және жанжалдарды тиімді шешуге көмектеседі.

Қазіргі таңда интернаттық тәрбие үдерісінде STEAM элементтерін қолдану да тиімді бағыттардың бірі болып табылады. Практикалық жобалар, модельдеу, шығармашылық тапсырмалар арқылы тәрбиеленушілер логикалық ойлау, мәселені шешу, жаңа идея ұсыну қабілеттерін дамытады. Мұндай жұмыстар балаларды болашақ өмірге дайындап, олардың функционалдық сауаттылығын арттырады.

Тәрбиешінің бұл үдерістегі рөлі ерекше. Ол тек бақылаушы емес, баланың дербестігін қолдайтын бағыттаушы тұлға болуы тиіс. Тәрбиеші әр тәрбиеленушінің жеке мүмкіндігін ескеріп, өз бетімен әрекет жасауына жағдай жасайды, қателесу арқылы тәжірибе жинақтауына мүмкіндік береді.

Қорытындылай келе, интернат жағдайында тәрбиеленушілердің дербестігі мен өмірлік дағдыларын дамыту – олардың болашақта қоғамда өз орнын табуына мүмкіндік беретін маңызды педагогикалық міндет. Өзін-өзі басқару, тұрмыстық дағдылар, әлеуметтік қарым-қатынас, эмоционалдық тұрақтылық және практикалық әрекеттерді қалыптастыру арқылы тәрбиеленушілер белсенді, жауапты және өздігінен шешім қабылдай алатын тұлға ретінде қалыптасады. Жүйелі ұйымдастырылған тәрбие жұмысы әр баланың әлеуетін ашуға және оның өмірлік жағдайларға бейімделуіне мүмкіндік береді.

Пайдаланылған әдебиеттер:

1. Абдуллаева, Г.Ж. Мектеп-интернаттағы тәрбиенің психологиялық-педагогикалық негіздері. — Алматы: Білім, 2020. — 312 б.

2. Мұхамедова, Л.С. Тәрбиелеу процесінде инновациялық әдістерді қолдану. — Астана: Ғылым, 2021. — 248 б.

3. Сейітова, Д.Т. Өмірлік құзыреттілікті дамыту жолдары. — Қарағанды: Білім инновация, 2022. — 196 б.

4. Ермеков, А.Б. Санаториялық мектеп-интернат тәрбиесі. — Алматы: Ғылым, 2019. — 270 б.

Әметбек Тоғжан Бақытқызы
Директордың оқу ісі жөніндегі орынбасары, қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімі,
филология ғылымдарының магистрі, педагог-зерттеуші
Т.Рысқұлов атындағы №24 жалпы білім беретін мектеп
Түркістан облысы, Кентау қаласы



ӘДЕБИ ТІЛ НОРМАЛАРЫН «АХМЕТШЕ» АЙДАРЫМЕН САЛЫСТЫРА ОҚЫТУ

Мақалада әдеби тіл нормаларын Ахмет Байтұрсынұлының әдістемесі негізінде салыстыра оқыту жолдары қарастырылады. «Ахметше» тәсіл оқушылардың тілдік сауаттылығын арттыру құралы ретінде ұсынылады. Зерттеу нәтижесі – ұлттық әдістемені заманауи оқыту үдерісінде тиімді қолдануға болатынын көрсетеді.

Кілт сөздер: Ахмет Байтұрсынұлы, әдеби тіл нормалары, салыстыра оқыту, ұлттық әдістеме, тілдік сауаттылық;

Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерін насихаттау, жаңғырту – қазақ тілі мен әдебиеті пәнінің мұғалімдерінің еншісінде. Ғалымның еңбектерін оқушыларға меңгерту үшін оны күнделікті сабақта және орындауға берілген тапсырмаларға кіріктіріп отыруымыз қажет.

Мақаланың **мақсаты** - Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерін жаңғырту, оқушыларға әдеби тіл нормаларын ғалымның еңбектерімен салыстыра оқыта отырып, «Ахметше» терминін тәжірибеге енгізу.

Міндетіміз:

- Әдеби тіл нормасында берілген ережелерді Ахмет Байтұрсынұлы еңбегімен салыстыру;
- Қолданылатын платформаларды саралау;
- Тапсырмалар әзірлеу;
- Оқушыларға тапсырманың барынша оңтайлы және тиімді орындалуын ұйымдастыру.

Өзектілігі - әдеби тіл нормаларында берілген ережелерді оқушыларға тиімді меңгерту мақсатында «Ахметше» терминін тәжірибеге енгізе отырып, білім берудегі заманауи платформалар мен жасанды интелект түрлерін сабақ барысына кіріктіру.

Білім берудегі жаңашылдық – бұл оқыту үдерісін заманауи технологиялармен, әдіс-тәсілдермен және білім берудің жаңа формаларымен байыту, жетілдіру. Жаңашылдықтар оқушылардың білім алу сапасын арттыруға, оларды заман талабына сай дағдылармен қамтамасыз етуге бағытталған. Жаңашылдықтардың артықшылықтары: білім алушылардың өзіне деген сенімін арттырады, сыни ойлауды, шығармашылық қабілетті және өзін-өзі дамытуға ынталандырады, жұмыс нарығына бейімделуге көмектеседі, оқу процесін қолжетімді және қызықты етеді.

«Ахметше» айдарымен салыстыру әдісі – бұл қазақ тілін оқытуда Ахмет Байтұрсынұлының әдістемелік қағидаттарын негізге ала отырып, қазіргі әдеби тіл нормаларын түсіндіру және салыстыру тәсілі. Негізгі қағидаттарына тоқталар болсақ, тілдің құрылымдық ерекшеліктерін сақтау және дұрыс дыбыстау мен жазу

Ахмет Байтұрсынұлы "Тіл құралы" еңбегінде сөздердің морфологиялық және синтаксистік ерекшеліктеріне ерекше назар аударды. Салыстыру барысында қазіргі әдеби тілдегі өзгерістерді көрсету маңызды: Қазіргі сөйлем құрылымы мен Ахметше қолданылған құрылымдарды салыстыру. Мысалы: Қазіргі «Болашақта табысқа жетемін» сөйлемі Ахметше «Болар заманда ілгері басармын» түрінде болуы мүмкін. Ал келесі қағидат, дұрыс дыбыстау мен жазу: Ахмет Байтұрсынұлы орфоэпия мен орфографияны үйлестірудің маңыздылығын түсіндірді. Салыстыру әдісінде: «ы» мен «і» дыбыстарының дұрыс қолданылуын мысалдармен түсіндіру. Орфографиялық қателерді түзетуді Ахметтің жазу нормасымен сәйкестендіру.

Жаңашылдық – заман талабына сай дамыған қоғамды қалыптастыру үшін қажет басты қадамдардың бірі. Білім беру үдерісіндегі инновациялар арқылы оқушыларға жаңа білімді тиімді әрі шығармашылықпен меңгеруге көмектесе аламыз. Сондықтан білім берудегі жаңашылдықты әр сабақта қолдану абзал.

Жаңашылдықтың бір бағыты - құндылыққа бағытталған тәсіл.

Қазіргі білім беру жүйесінде оқушылардың тек академиялық жетістіктерін арттыру ғана емес, олардың тұлғалық дамуын қалыптастыру да маңызды болып отыр. Осыған байланысты құндылыққа бағытталған тәсіл білім берудің өзекті бағытына айналды. Бұл тәсіл оқушылардың адами қасиеттерін, рухани-адамгершілік ұстанымдарын дамытуға, олардың өмірлік дағдыларын қалыптастыруға негізделеді. Құндылыққа бағытталған оқытуда білім мазмұны оқушылардың бойына ізгілік, жауапкершілік, толеранттылық, патриотизм, еңбексүйгіштік сияқты маңызды қасиеттерді сіңіруге бағытталады. Мұндай оқыту барысында мұғалім тек білім беруші емес, рухани тәлімгер ретінде әрекет етеді. Ол оқушыларды өз ойын еркін жеткізуге, өзгенің пікірін құрметтеуге, өз іс-әрекеттеріне жауап беруге үйретеді. Бұл тәсілді жүзеге асыру үшін оқытудың интерактивті әдістері, жобалық жұмыстар, пікірталастар, ситуациялық тапсырмалар қолданылады. Оқушылар тек теориялық білім алып қана қоймай, оны өмірлік жағдайларда қолдануға дағдыланады. Мысалы, қазақ тілі сабақтарында көркем шығармаларды талдау арқылы оқушылар әділеттілік, адалдық, жанашырлық секілді құндылықтарды саналы түрде ұғына алады. Құндылыққа бағытталған тәсіл оқушылардың эмоционалды интеллектісін дамытып, олардың өзін-өзі тануына, айналасымен үйлесімді қарым-қатынас орнатуына көмектеседі. Сонымен қатар, бұл тәсіл мектеп пен отбасы арасындағы байланысты нығайтып, ата-аналарды да тәрбиелік үдеріске белсенді қатысуға ынталандырады.

Сабақтағы құндылыққа бағытталған тәсіл – оқушыларға тек пәндік білім беріп қана қоймай, оларды рухани, моральдық және этикалық құндылықтарға тәрбиелеуге бағытталған педагогикалық әдіс. Бұл тәсіл әрбір сабақты оқушылардың ішкі мәдениетін дамытуға және адамгершілік қасиеттерін қалыптастыруға мүмкіндік береді. Тәсілдің артықшылықтары: Оқушылардың адамгершілік қасиеттерін нығайтады. Мектепте жылы атмосфера қалыптастырады. Оқушылардың әлеуметтік ортаға бейімделуіне және өзара түсіністікті арттыруға ықпал етеді. Қоғамның мәдени құндылықтарын сақтап, оларды келешек ұрпаққа жеткізуге көмектеседі.

Осы орайда ғалымдардың сөзін айта кетсек, Шалва Амонашвили адамгершілік педагогикасының негізін салушылардың бірі ретінде былай дейді: "Білім беру тек білім мен дағдыларды игеру ғана емес, ол оқушының жүрегінде құндылықтар әлемін қалыптастыру. Мұғалім әр сабақта оқушылардың бойына мейірімділік, жауапкершілік, адалдық сияқты қасиеттерді сіңіруге тырысуы керек." [1] Ал, К.Д. Ушинский тұлғаның тәрбиесі мен оның рухани әлеміне мән бере отырып "Білім берудің мақсаты – баланың санасында тек қана білім емес, оның жүрегінде шынайы құндылықтар мен адами қасиеттерді тәрбиелеу,"-дейді. [2] Қазақ педагогикасының негізін салушы Жүсіпбек Аймауытов сабақта ұлттық құндылықтарды енгізудің маңыздылығын атап өткен:"Тәрбиеге әсер ететін негізгі құрал – баланың жүрегіне

жақын құндылықтар. Сабақта ұлттық құндылықтар мен рухани азық баланың өмір сүру мақсатын анықтайды." [3] Сухомлинскийдің педагогикалық тұжырымдамалары оқушылардың тұлғалық және рухани дамуына негізделген: "Білім беру процесі баланың жүрегін дамытуға бағытталуы керек. Құндылыққа бағытталған сабақтар арқылы бала өз өмірінің мәнін түсінеді," [4] деп сипаттама берсе, қазақ педагогикасының өкілі Нұрғали Уәлиев "Құндылыққа бағытталған білім беру – ұлттық сананы, рухани тәрбиені және мәдени мұраны насихаттау арқылы оқушының тұлғалық қалыптасуына ықпал етеді." [5]

Ұсынылып отырған әдіс қазақ халқының біртуар азаматы А.Байтұрсынұлының еңбегін насихаттап, оқушылардың тіл тазалығын сақтап, қазақ тілінің грамматикалық нормаларын жүйелейді.

Ұсынылып отырған әдістің өзіндік ерекшеліктеріне тоқталар болсақ, Әдеби тіл нормаларын Ахмет Байтұрсынұлының ғылыми көзқарастарымен салыстыра оқытуды мақсат етеді. Оның ерекшелігі – қазақ тіл білімінің негізін қалаушы Ахмет Байтұрсынұлының тіл туралы тұжырымдарын қазіргі әдеби тіл нормаларымен байланыстыра отырып, оқушылардың тілдік танымын кеңейту. Ахмет Байтұрсынұлының еңбектеріндегі тіл нормаларына қатысты көзқарастары талданып, олардың қазіргі қазақ тілінің нормативтік ережелерімен ұқсастықтары мен айырмашылықтары көрсетіледі. Бұл тәсіл оқушыларға тек грамматикалық қағидаларды меңгертіп қана қоймай, қазақ тілінің тарихи дамуын, өзгерістерін терең түсінуге мүмкіндік береді. Сонымен қатар, оқытудың дәстүрлі және заманауи әдістерін үйлестіре отырып, әдеби тілдің теориялық негіздерін тәжірибемен ұштастырады. Оқушылар тек тілдік нормаларды жаттап қана қоймай, олардың қалыптасу үдерісін, тарихи негізін, қолдану ерекшеліктерін зерттейді. Мұндай тәсіл олардың аналитикалық ойлау қабілетін дамытып, тілге деген қызығушылығын арттырады.

Тағы бір ерекшелігі – оқушыларды тілдік зерттеуге тарту арқылы өз бетінше ізденуге, зерттеу жүргізуге бағыттау. Бұл тілдік құбылыстарды тереңірек түсініп, олардың қолданылу аясын саналы түрде меңгеруге жол ашады. Нәтижесінде оқушылар тіл нормаларын жаттанды түрде емес, саналы түрде игеріп, тілдік сауаттылығы жоғары, ұлттық құндылықтарды құрметтейтін тұлға болып қалыптасады.

Тағы бір ерекшелігі – оқушылар тапсырманы орындау барысында қазақ тілі ғылымының тарихымен танысады: өткені мен бүгінін салыстыра отырып, тапсырма орындайды. Мысалы, 5-сынып бағдарламасы негізінде дауысты дыбыстарды меңгеру барысында Ахмет Байтұрсынұлы еңбегіндегі дауысты дыбыстардың сипатымен таныса отырып бүгінгі өз оқулықтарында берілген дауысты дыбыстардың ерекшеліктерін салыстыра отырып тапсырманы орындайды. Сонымен қатар, заманауи платформалар арқылы тапсырманы сыныпта да, үй тапсырмасы ретінде үйде де орындай беру мүмкіндігі қарастырылған. Берілген QR-код арқылы тапсырмаларды орындайды.

«Ахметше» айдарымен оқыту тапсырмаларын ұйымдастыру мақсатында бірнеше әдіс-тәсілдер сараланып алынды. Әрине олар заманауи платформалар мен жасанды интелект түрлері.

D-ID (De-Identification) — бейне және суреттердегі адамдардың беттерін бейнелейтін, олардың жеке мәліметтерін қорғауға арналған жасанды интеллект технологиясы.



МҰҚИЯТ ТЫҢДА!

Learning Apps — оқытуға арналған интерактивті тапсырмалар мен жаттығулар жасауға, қолдануға және бөлісуге мүмкіндік беретін платформа. Бұл платформа білім беру процесін жеңілдетіп, сабақтарды қызықты әрі тиімді етуге бағытталған. Мұнда оқушылар мен мұғалімдер әртүрлі тақырыптар бойынша интерактивті тапсырмаларды құрастыра алады: викториналар, сөздік ойындар, сәйкестендіру жаттығулары, пазлдар, кроссвордтар және т.б.

1-тапсырма Тапсырманы Qr-код арқылы орында!

АХМЕТШЕ

Қазақ тілінде 24 дыбыс бар. О мынау:
(а) ا (б) ب (п) پ (т) ت (ж) ج (ш) چ (д) د (р) ر (з) ز (с) س (ғ) غ (қ) ق (к) ك (г) گ (ң) ڭ (л) ل (м) م (н) ن (о) و (ұ) ۇ (и) ى ، (е) ە ە (ы) ى . Дыбыстар дауысты, дауыссыз һәм жарты дауысты болады. Соған қарай харіптер де дауысты, дауыссыз һәм жарты дауысты болып бөлінеді. Дауысты харіптер: ا а, و о, ۇ ұ, ى ы-и, ە ، ى е.

Wordwall — білім беру саласында қолдануға арналған платформа, ол мұғалімдерге әртүрлі интерактивті жаттығулар мен тапсырмалар жасауға мүмкіндік береді. Бұл платформаның негізгі мақсаты — оқытуды қызықты әрі әсерлі ету үшін ойын түріндегі тапсырмалар ұсыну.

2-тапсырма Берілген сөздерді қатесіз жаз! Тапсырманы Qr-код арқылы орында!

АХМЕТШЕ

Дауыссыз дыбыстардың кейі қатаң, кейі ұяң болады. Соған қарай харіптері де қатаң һәм ұяң деп аталады. Қатаң харіптер: б, п, т, д, ш, с, г, қ, к, г. Ұяң харіптер: ж, р, з, л, м, н, ң.

Қорыта айтқанда, әдеби тіл нормаларын «Ахметше» айдарымен салыстыра оқыту – қазақ тілінің тарихи дамуын қазіргі тілдік нормалармен байланыстыра отырып, оқушыларға терең білім беруге мүмкіндік жасайды. Бұл материал оқушылардың функционалдық сауаттылығын арттырып, олардың тілге деген құрметін нығайтады. Сонымен қатар, мұғалімдер үшін әдістемелік құрал ретінде пайдалы көмекші құрал бола алады. Алдағы уақытта осы бағыттағы зерттеулерді кеңейту, қазақ тілінің тарихи даму жолдарын жаңа әдістемелік тәсілдер арқылы оқыту, Ахмет Байтұрсынұлының еңбектерін заманауи білім беру талаптарымен ұштастыру мәселелері бойынша жұмыс жалғасын табады.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі
1. Байтұрсынұлы, А. Тіл – құрал / А. Байтұрсынұлы. – Алматы : Ана тілі, 1991. – 96 б.
2. Байтұрсынұлы, А. Әдебиет танытқыш / А. Байтұрсынұлы. – Алматы : Ел-шежіре, 2013. – 208 б.
3. Құнанбаев, А. Қара сөздер / А. Құнанбаев. – Алматы : Мектеп, 2010. – 120 б.
4. Сыздықова, Р. Қазақ әдеби тілінің тарихы / Р. Сыздықова. – Алматы : Ана тілі, 2004. – 320 б.
5. Сыздықова, Р. Ахмет Байтұрсынұлы және қазақ әдеби тілі / Р. Сыздықова. – Алматы : Ғылым, 1997. – 248 б.
6. Исаев, С. Қазақ әдеби тілінің тарихы / С. Исаев. – Алматы : Санат, 1996. – 264 б.
7. Әміров, Р. Қазақ диалектологиясы / Р. Әміров. – Алматы : Ғылым, 1983. – 200 б.
8. Қордабаев, Т. Қазақ тіл білімінің мәселелері / Т. Қордабаев. – Алматы : Рауан, 2001. – 272 б.
9. Жұбанов, Қ. Қазақ тілі жөніндегі зерттеулер / Қ. Жұбанов. – Алматы : Ғылым, 1999. – 304 б.
10. Омарова, А. Қазіргі қазақ тілінің нормалары / А. Омарова. – Алматы : Қазақ университеті, 2018. – 176 б.

ОБУЧЕНИЕ НОРМАМ ЛИТЕРАТУРНОГО ЯЗЫКА ЧЕРЕЗ СОПАСТАВЛЕНИЕ С МЕТОДОМ АХМЕТА

В статье рассматриваются способы обучения нормам литературного языка через сравнение с методом Ахмета Байтурсынулы. Подход «по-ахметовски» представлен как эффективный инструмент для повышения языковой грамотности. Результаты показывают актуальность использования национальной методики в современной образовательной практике.

Ключевые слова: Ахмет Байтурсынулы, нормы литературного языка, сравнительное обучение, национальная методика, языковая грамотность;

COMPARATIVE TEACHING OF LITERARY LANGUAGE NORMS USING AKHMET'S METHOD

This article examines the comparative teaching of literary language norms using Akhmet Baitursynuly's method. The "Akhmet-style" approach is highlighted as a tool to enhance language literacy. The study concludes that integrating traditional Kazakh pedagogy into modern education is both relevant and effective.

Keywords: Akhmet Baitursynuly, literary language norms, comparative teaching, national methodology, language literacy.

Исах Дана Даулеткызы
Тәрбиеші
«Райяна» балабақшасы
Түркістан облысы, Ордабасы ауданы



СЮЖЕТТІК-РӨЛДІК ОЙЫНДАРДЫ ГЕЙМИФИКАЦИЯЛАУ ЖӘНЕ ЦИФРЛЫҚ ҚҰРАЛДАР АРҚЫЛЫ МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ СӨЗДІК ҚОРЫН ДАМЫТУ

Аннотация. Бұл мақалада мектепке дейінгі жастағы балалардың сөздік қорын дамытуда сюжеттік-рөлдік ойындарды геймификациялау және цифрлық құралдарды қолданудың тиімділігі қарастырылады. Балалардың тілдік белсенділігін арттыру, коммуникативтік дағдыларын қалыптастыру және жаңа сөздерді меңгерту мақсатында ойын элементтерін қолдану ерекшеліктері талданады. Сонымен қатар цифрлық платформалар мен интерактивті ресурстардың баланың сөйлеу мәдениетіне ықпалы сипатталады. Зерттеу нәтижелері сюжеттік-рөлдік ойындарды заманауи технологиялармен ұштастыру баланың танымдық қызығушылығын арттырып, сөздік қорын жүйелі түрде кеңейтетінін көрсетеді.

Кілт сөздер: геймификация, сюжеттік-рөлдік ойын, мектепке дейінгі тәрбие, цифрлық технологиялар, сөздік қор, тіл дамыту.

Кіріспе

Мектепке дейінгі кезең – баланың тілдік дамуы қарқынды жүретін ерекше кезең. Осы уақытта баланың сөздік қоры жылдам кеңейіп, сөйлеу мәдениеті қалыптаса бастайды. Балалардың тілін дамытуда ойын ерекше орын алады. Ойын барысында бала қоршаған ортаны таниды, әлеуметтік рөлдерді меңгереді және қарым-қатынас жасауға үйренеді.

Соңғы жылдары білім беру жүйесінде **геймификация** және **цифрлық технологияларды қолдану** кеңінен таралып келеді. Геймификация – оқу үдерісіне ойын элементтерін енгізу арқылы білім алушылардың қызығушылығын арттыру әдісі. Ал цифрлық құралдар ақпаратты көрнекі, интерактивті және қызықты түрде ұсынуға мүмкіндік береді.

Сюжеттік-рөлдік ойындарды геймификациялау және цифрлық ресурстармен толықтыру мектепке дейінгі балалардың сөздік қорын дамытуда жаңа мүмкіндіктер ашады. Бұл тәсіл балалардың белсенді қатысуына, жаңа сөздерді ойын арқылы меңгеруіне және сөйлеу әрекетінің дамуына жағдай жасайды.

Негізгі бөлім

Сюжеттік-рөлдік ойындардың бала тілін дамытудағы маңызы

Сюжеттік-рөлдік ойын – мектепке дейінгі балалардың жетекші әрекетінің бірі. Мұндай ойын барысында бала белгілі бір рөлді қабылдап, сол рөлге сәйкес әрекет жасайды. Мысалы,

«Дәрігер», «Дүкен», «Отбасы», «Балабақша», «Қонаққа бару» сияқты ойындарда балалар күнделікті өмірдегі қарым-қатынасты бейнелейді.

Ойын кезінде балалар жаңа сөздерді қолданады, сұрақ қоюға үйренеді және өз ойын еркін жеткізуге талпынады. Тәрбиеші ойын барысында балаларға жаңа сөздерді түсіндіріп, оларды сөйлеу барысында қолдануға бағыт береді.

Сюжеттік-рөлдік ойындардың тіл дамытудағы негізгі ерекшеліктері:

- балалардың белсенді сөйлеуін ынталандырады;
- жаңа сөздерді табиғи жағдайда меңгеруге мүмкіндік береді;
- қарым-қатынас мәдениетін қалыптастырады;
- қиял мен шығармашылық қабілеттерді дамытады.

Геймификация элементтерін қолдану

Геймификация – оқу үдерісіне ойын механикаларын енгізу арқылы мотивацияны арттыру тәсілі. Мектепке дейінгі білім беруде геймификация элементтерін қолдану балалардың қызығушылығын арттырып, оқу әрекетін жеңіл қабылдауға көмектеседі.

Геймификацияның негізгі элементтері:

- **балл жинау жүйесі**;
- **деңгейлерден өту**;
- **марапаттау белгілері**;
- **қызықты тапсырмалар мен миссиялар**.

Мысалы, «Дүкен» сюжеттік-рөлдік ойынында балалар «сатушы» және «сатып алушы» рөлдерін атқарады. Ойын барысында дұрыс сөз қолданған балаға жұлдызша беріледі. Белгілі бір жұлдызша жинаған балалар келесі деңгейге өтеді.

Мұндай әдіс балалардың белсенді қатысуын арттырып, сөздерді есте сақтауға көмектеседі. Сонымен қатар балалар бір-бірімен жарыса отырып, жаңа сөздерді қолдануға ынталанады.

Цифрлық құралдардың мүмкіндіктері

Қазіргі таңда цифрлық технологиялар мектепке дейінгі білім беруде кеңінен қолданылып келеді. Интерактивті тақта, планшет, мультимедиялық бағдарламалар балалардың оқу әрекетін қызықты әрі тиімді етеді.

Цифрлық құралдарды қолдану арқылы:

- жаңа сөздерді визуалды түрде көрсетуге;
- дыбыстық үлгілер арқылы дұрыс айтылуын тыңдатуға;
- ойын форматында тапсырмалар орындауға мүмкіндік туады.

Мысалы:

- интерактивті суреттер арқылы «Жануарлар әлемі» тақырыбында сөздік қорды кеңейту;
- цифрлық карточкалар арқылы жаңа сөздерді үйрету;
- анимациялық ойындар арқылы балаларды сөйлету.

Цифрлық технологиялар балалардың назарын ұстап тұруға және оқу үдерісін қызықты ұйымдастыруға көмектеседі.

Сюжеттік-рөлдік ойындар мен цифрлық технологияларды біріктіру

Сюжеттік-рөлдік ойындарды цифрлық құралдармен біріктіру тіл дамыту жұмысының тиімділігін арттырады. Мысалы, интерактивті экранда «Әуежай», «Аурухана», «Дүкен» сияқты ойын сюжеттері көрсетіліп, балалар сол ортада белгілі бір рөлдерді орындайды.

Ойын барысында балалар жаңа сөздерді қолданады, диалог құрады және өзара қарым-қатынас жасайды. Тәрбиеші балаларға бағыт-бағдар беріп, жаңа сөздердің мағынасын түсіндіреді.

Мұндай интеграцияланған тәсіл:

- балалардың сөздік қорын байытады;
- сөйлеу белсенділігін арттырады;
- танымдық қызығушылығын күшейтеді;
- цифрлық сауаттылықтың қалыптасуына ықпал етеді.

Қорытынды

Қорыта айтқанда, сюжеттік-рөлдік ойындарды геймификациялау және цифрлық құралдарды қолдану мектепке дейінгі балалардың сөздік қорын дамытуда тиімді әдістердің бірі болып табылады. Ойын элементтері балалардың қызығушылығын арттырып, жаңа сөздерді жеңіл әрі табиғи түрде меңгеруге мүмкіндік береді.

Цифрлық технологиялар оқу үдерісін көрнекі әрі интерактивті етіп, балалардың танымдық белсенділігін арттырады. Сондықтан мектепке дейінгі білім беру ұйымдарында сюжеттік-рөлдік ойындарды заманауи технологиялармен үйлестіре қолдану балалардың тілдік және коммуникативтік дамуына оң әсерін тигізеді.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қазақстан Республикасының мектепке дейінгі тәрбие мен оқытудың мемлекеттік стандарты.
2. Выготский Л.С. Баланың психикалық дамуы.
3. Эльконин Д.Б. Баланың ойын әрекетінің психологиясы.
4. Қалиева С. Мектепке дейінгі педагогика.
5. Жұмабаев М. Педагогика.

Құдайберген Нуршат Қайратқызы
Тәрбиеші, педагог
«Алматы облысы білім басқармасының Райымбек ауданының білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «Ш.Уалиханов атындағы орта мектеп мектепке дейінгі шағын орталығымен» коммуналдық мемлекеттік мекемесі «Талбесік» шағын орталығы

«ҚЫС КЕЛДІ»

(Ұйымдастырылған іс-әрекет)

Білім беру дағдысы : «Таным», «Коммуникация», «Шығармашылық»
Бөлімдері: Жаратылыстану, Тіл дамыту.
Жас тобы: Ересек немесе орта топ.
Мақсаты: Балаларға қыс мезгілінің ерекшеліктерін түсіндіру. Қардың қасиеттерін үйрету. Сөздік қорларын байыту.
Көрнекіліктер: Қыс суреттері, жасанды ұлпақарлар, аққала мүсіні.
Билингвалды компонент: Қыс – зима, қар – снег, ұлпақар – снежинка. [
🗺️ Іс-әрекет кезеңдері
1. Мотивациялық-қозғаушылық кезең
Балалар шеңберге тұрады. Тәрбиешімен бірге «Шаттық шеңберін» айтады: [
Арайлап таң атты,
Алтын сәуле таратты.
Ақ тілекті жолдап біз,
Амандасып алайық.
Сәлеметсіздер ме, қонақтар!
Жұмбақ жасыру:
Шанамен зырғып желетін,
Шаңғымен ойнап күлетін.
Аққала жасап ойнайтын,
Қай мезгіл деп ойлайсың? *(Қыс)*
2. Ұйымдастырушылық-ізденістік кезең
Әңгімелесу: Тәрбиеші қыс мезгілі туралы сұрақтар қояды. Қыс айларын атайды (Желтоқсан, Қаңтар, Ақпан).



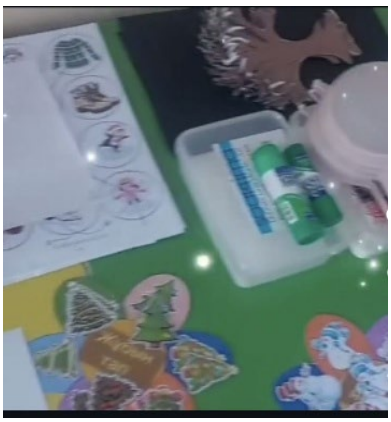


Суретпен жұмыс: Балалар «Қыс келді» суретіне қарап, сөйлем құрайды. (Мысалы: Жерде ақ қар жатыр. Балалар шана теуіп жүр.)

Дидактикалық ойын: «Қыста не киеміз?»
Балалар үстел үстіндегі киімдердің ішінен тек қысқы киімдерді (тон, қолғап, бөрік, етік) тауып атайды.

Сергіту сәті:





Жапалақтап ақ қар жауды, (Қолдарын жоғарыдан төмен түсіреді)
Дала аппақ кілем болды. (Қолдарын жан-жаққа жаяды)
Қардан жасап аққала, (Аққала жасағандай қимылдатады)
Билейікші шаттана. (Орындарында секіреді)
Шығармашылық жұмыс (Тәжірибе немесе Жапсыру):
Балалар мақтадан немесе дайын қиылған қағаздан аққала жапсырады. Немесе жылы бөлмеде қардың қалай еритінін бақылайды.

3. Рефлексиялық-түзетушілік кезең
- Сабақты қорытындылау. Балалар сұрақтарға жауап береді.
- Белсенді қатысқан балаларды ұлпақарлармен мадақтау.

Білім беру саласы: Таным + Коммуникация + Шығармашылық

Сагынбаева Балауса Жасаганбергеновна[1] - оқу жұмысы жөніндегі орынбасары
Еркебаева Ақнұр Дәуірбекқызы[2] - оқу жұмысы жөніндегі орынбасары
[1,2]"№5 жалпы білім беретін орта мектеп" КММ
Ақтөбе облысы, Ақтөбе қаласы

ЖАСАНДЫ ИНТЕЛЛЕКТТІ САБАҚТА ТИІМДІ ПАЙДАЛАНУ ЖОЛДАРЫ

Цифрлық технологиялардың қарқынды дамуы білім беру жүйесіне де жаңа мүмкіндіктер әкелді. Соның бірі – жасанды интеллект (ЖИ). Бүгінде жасанды интеллект тек ақпарат іздеу құралы ғана емес, мұғалімнің кәсіби қызметін жеңілдететін, оқушының танымдық қабілетін дамытатын заманауи көмекшіге айналып отыр. Сондықтан оны сабақ үдерісінде тиімді әрі жауапкершілікпен пайдалану – уақыт талабы.

Жасанды интеллекттің басты артықшылығы – білім беру процесін дараландыруға мүмкіндік беруі. Әр оқушының білім деңгейі, қызығушылығы мен оқу қарқыны әртүрлі. ЖИ осы ерекшеліктерді ескере отырып, тапсырмаларды бейімдеуге, қосымша түсіндірмелер ұсынуға және оқушының әлсіз тұстарын анықтауға көмектеседі. Нәтижесінде әрбір оқушы өз мүмкіндігіне сай білім алып, оқу мотивациясы артады.

Сабаққа дайындық барысында мұғалім жасанды интеллекттің көмегімен қысқа мерзімді жоспардың құрылымын әзірлеп, деңгейлік тапсырмалар, тест сұрақтары, мәтіндер, пікірталас сұрақтары мен шығармашылық жұмыстарды дайындай алады. Сонымен қатар көрнекі материалдар, кестелер, инфографикалар және сабақ сценарийлерін әзірлеуге де уақытты едәуір үнемдейді. Бұл мұғалімнің шығармашылық жұмысқа көбірек көңіл бөлуіне мүмкіндік береді.

Жасанды интеллектті сабақтың әр кезеңінде қолдануға болады. Қызығушылықты ояту кезеңінде оқушыларға проблемалық сұрақтар немесе өмірлік жағдаяттар ұсынылады. Жаңа тақырыпты меңгеру барысында күрделі ұғымдарды қарапайым тілмен түсіндіруге, мысалдар келтіруге болады. Ал бекіту кезеңінде әртүрлі деңгейдегі тапсырмалар, тесттер және кері байланыс ұйымдастыруға мүмкіндік береді.

Дегенмен жасанды интеллект мұғалімнің орнын баспайды. Ол – мұғалімнің кәсіби қызметін қолдайтын қосымша құрал ғана. Оқушының тәрбиесі, адамгершілік құндылықтарды қалыптастыру, сыни ойлауын дамыту және әлеуметтік қарым-қатынас дағдыларын жетілдіру – әрдайым мұғалімнің басты міндеті болып қала береді.

Сонымен бірге жасанды интеллектті пайдалану барысында академиялық адалдық қағидаларын сақтау маңызды. Оқушылар дайын жауапты көшіріп алуға емес, алынған ақпаратты талдауға, салыстыруға және өз ойын дәлелдеуге үйренуі тиіс. Мұғалім ақпараттың дұрыстығын тексеруге, бірнеше дереккөзді пайдалануға және цифрлық сауаттылықты қалыптастыруға ерекше көңіл бөлгені жөн.

Бүгінгі таңда білім берудің басты мақсаты – тек білім беру емес, өздігінен ізденетін, ақпаратты саралайтын және өмір бойы білім алуға дайын тұлға қалыптастыру. Осы міндетті жүзеге асыруда жасанды интеллекттің мүмкіндіктерін тиімді пайдалану үлкен рөл атқарады. Сондықтан әр педагог жаңа технологияларды меңгеріп, оларды оқу мақсатына сәйкес орынды қолдана білсе, білім сапасы артып, оқушылардың XXI ғасыр дағдыларын дамытуға зор үлес қосады.

Жасанды интеллект – болашақтың технологиясы ғана емес, бүгінгі білім беру жүйесінің де маңызды құралы. Оны саналы, тиімді және педагогикалық мақсатқа сай пайдалану – заман талабына сай мұғалімнің кәсіби құзыреттілігінің маңызды көрсеткіші.

Ауданбаева Гулжахан Муратовна[1] - директордың оқу жұмыстары жөніндегі орынбасары,
Демевова Толганай Калнуровна[2] - директордың оқу жұмыстары жөніндегі орынбасары,
Танатарова Разия Нурымовна[3] - директордың оқу жұмыстары жөніндегі орынбасары
[1,2,3]Маңғыстау облысының білім басқармасының Ақтау қаласы бойынша білім бөілімінің
"№30 жалпы білім беретін мектеп" коммуналдық мемлекеттік мекемесі

"ОҚУ ҮДЕРІСІН СТРАТЕГИЯЛЫҚ БАСҚАРУ: МЕКТЕПТІҢ САПАСЫН АРТТЫРУДЫҢ ЗАМАНАУИ МОДЕЛЬДЕРІ"

(іс -тәжірибе)

Қазіргі білім беру жүйесі мектепті тек оқу бағдарламасын орындайтын мекеме ретінде емес, сапалы нәтижеге бағдарланған, дерекке сүйенетін, өзгеріске бейімделетін және ішкі даму тетіктерін саналы ұйымдастыра алатын күрделі педагогикалық жүйе ретінде қарастыруды талап етеді. Бұл жағдайда мектепті басқару мазмұны да өзгеріп отыр. Бұрынғыдай тек ағымдағы ұйымдастыру, құжаттық бақылау немесе оқу үдерісінің сыртқы тәртібін қадағалау жеткіліксіз.

«Оқу үдерісін стратегиялық басқару: мектептің сапасын арттырудың заманауи модельдері» атты әдістемелік құралдың өзектілігі де осы қажеттіліктен туындайды. Қазіргі мектеп тәжірибесінде оқу сапасын арттыру мәселесі жиі көтерілгенімен, оны іске асыру тетіктері әрдайым бірдей жүйелі бола бермейді. Кей жағдайда бақылау бар болғанымен, талдау әлсіз; кей жерде талдау жүргізілгенімен, ол нақты шешімге ұласпайды; кей мектепте әдістемелік жұмыс ұйымдастырылғанымен, оның сабақ сапасына ықпалы айқын көрінбейді.

Әдістемелік құралдың негізгі мақсаты – оқу жұмысы жөніндегі орынбасардың кәсіби қызметін стратегиялық басқару логикасында қарастыра отырып, мектептің білім сапасын арттыруға бағытталған заманауи тәсілдерді, практикалық құралдарды және тиімді ұйымдастыру тетіктерін жүйелеу. Осы мақсатқа сәйкес еңбекте оқу үдерісін стратегиялық басқарудың теориялық-әдіснамалық негіздері ашылып, мектеп сапасын арттырудың заманауи модельдері қарастырылды, оқу жұмысы жөніндегі орынбасардың практикалық қызметінің негізгі бағыттары талданды, сондай-ақ мектеп тәжірибесінде қолдануға болатын талдау кестелері, мониторинг үлгілері, бақылау және бағалау парақтары мен практикалық ұсыныстар берілді. Бұл құралдың ерекшелігі – онда мәселе тек «не істеу керек?» деген деңгейде емес, «неліктен дәл солай істеу керек?», «оны қалай ұйымдастыру тиімді?», «оның нәтижесін қалай бақылауға болады?» деген кәсіби сұрақтар аясында қарастырылады. Осындай құрылым әдістемелік құралды тәжірибеге жақындатып, оны күнделікті басқару жұмысында қолдануға ыңғайлы етеді.

Құралдың құрылымы логикалық сабақтастықпен берілген. Алғашқы бөлімде оқу үдерісін стратегиялық басқарудың мәні, оқу жұмысы жөніндегі орынбасардың рөлі және мектеп сапасын арттырудың негізгі бағыттары ашылады. Екінші бөлімде мектептің білім сапасын арттырудың заманауи модельдері қарастырылып, деректерге негізделген басқару, әдістемелік жұмысты тиімді ұйымдастыру және ішкі мониторинг пен бақылаудың маңызы талданады. Үшінші бөлім оқу жұмысы жөніндегі орынбасардың практикалық қызметіне арналып, оқу үдерісін жоспарлау, сабақ сапасын талдау, мұғалімдердің кәсіби дамуын қолдау және басқарушылық шешім қабылдау жолдары жүйеленеді. Төртінші бөлімде мектеп тәжірибесінде қолдануға арналған нақты құралдар, соның ішінде талдау кестелері, мониторинг үлгілері, бақылау және бағалау парақтары мен практикалық ұсыныстар ұсынылады. Осылайша, бұл әдістемелік құрал оқу жұмысы жөніндегі орынбасардың кәсіби қызметін тереңірек түсінуге, мектептегі оқу сапасын стратегиялық тұрғыдан басқаруға, теориялық ұстанымдарды күнделікті практикамен ұштастыруға және мектептің ішкі даму әлеуетін тиімді пайдалануға бағытталған. Еңбекте ұсынылған ойлар мен құралдар білім беру ұйымындағы басқарушылық жұмысты мазмұндандыруға, формализмді азайтуға, талдау мәдениетін күшейтуге және сапалы өзгерісті саналы түрде ұйымдастыруға әдістемелік негіз болады. Мектеп сапасын арттырудың негізгі бағыттарын төмендегіше жүйелеуге болады:

Кесте 1 – Мектеп сапасын арттырудың негізгі бағыттары

Бағыт	Мазмұны	Күтілетін нәтиже
Оқу мазмұнын жетілдіру	Оқу бағдарламаларын тиімді жүзеге асыру, оқу мақсаттарының нақты орындалуын қадағалау, білім мазмұнын өмірмен байланыстыру	Оқушылардың білімді саналы меңгеруі, теорияны практикамен ұштастыруы
Сабақ сапасын арттыру	Сабақ құрылымын жетілдіру, белсенді әдістерді қолдану, саралау мен кері байланысты күшейту	Сабақтың нәтижелілігі артады, оқушының танымдық белсенділігі күшейеді
Мұғалімнің кәсіби дамуы	Әдістемелік қолдау, коучинг, тәлімгерлік, тәжірибе алмасу, зерттеушілік мәдениет қалыптастыру	Мұғалімнің кәсіби құзыреттілігі өседі, тиімді тәжірибе көбейеді
Бағалау және мониторинг жүйесін жетілдіру	Оқу жетістіктерін жүйелі талдау, қалыптастырушы және жиынтық бағалау сапасын бақылау	Білім нәтижесінің нақты көрінісі анықталады, әлсіз тұстар уақтылы байқалады
Оқушыға қолайлы білім беру ортасын қалыптастыру	Қауіпсіз, ынталандырушы, қолдаушы орта құру, инклюзивті көзқарас ұстану	Оқушының оқу мотивациясы, белсенділігі және сенімділігі артады
Ата-анамен және қоғаммен серіктестікті күшейту	Кері байланыс, түсіндіру жұмысы, бірлескен жауапкершілік мәдениеті	Оқу үдерісіне қолдау күшейеді, мектеп пен ата-ана арасындағы сенім артады
Басқару сапасын жетілдіру	Стратегиялық жоспарлау, дерекке негізделген шешім қабылдау, ішкі бақылау жүйесін тиімді ұйымдастыру	Мектеп дамуы жүйеленеді, шешімдердің сапасы артады

Бұл кестеде көрсетілген бағыттар бір-бірінен бөлек тұрған салалар емес. Керісінше, олар өзара тығыз байланыста жұмыс істейді. Мысалы, сабақ сапасы мұғалімнің кәсіби деңгейіне тәуелді, ал мұғалімнің кәсіби дамуы әдістемелік жұмыстың сапасына байланысты.

Ең алдымен, мектеп сапасын арттырудың басты бағыттарының бірі – **оқу мазмұнын сапалы іске асыру**. Кей жағдайда мектепте барлық құжаттар реттелгенімен, оқу мазмұнының шынайы игерілуі әлсіз болуы мүмкін. Бұл оқу мақсаттарының тек формалды орындалуынан, мазмұнның өмірмен байланысының әлсіздігінен немесе оқушының жас ерекшелігіне сәйкес келмейтін тапсырмалардан байқалады. Сондықтан мектеп сапасы оқу бағдарламасының бар болуымен емес, оның сапалы жүзеге асуымен өлшенеді. Келесі маңызды бағыт – **сабақ сапасын арттыру**. Сабақ мектептегі білім сапасының ең нақты көрінетін алаңы. Құжат жүзіндегі жоспар, әдістемелік кеңестегі талқылау немесе есептегі көрсеткіш қаншалықты жақсы болғанымен, егер сабақта оқушы белсенді ойламаса, ізденбесе, талдамаса, онда сапалы нәтиже туралы айту қиын. Осыдан келіп үшінші бағыт – **мұғалімнің кәсіби дамуын қолдау** алға шығады. Мектеп сапасын арттыруда мұғалімді тек бақылау жеткіліксіз, оны дамыту қажет. Әсіресе бүгінгі күні мұғалімнен тек пәнді білу ғана емес, саралап оқыту, критериалды бағалау, цифрлық ресурстарды пайдалану, зерттеушілік мәдениет, оқушы уәжін арттыру сияқты көпқырлы дағдылар талап етіледі. Сондықтан әдістемелік жұмыс формалды баяндама деңгейінде қалмай, нақты кәсіби қиындықты шешуге бағытталуы керек.

Осы тұста шағын салыстырмалы кесте мектеп сапасына әсер ететін ішкі байланыстарды анық көрсетеді:

Кесте 2 – Мектеп сапасына әсер ететін ішкі байланыстар

Егер мектепте...	Онда көбіне...	Сондықтан қажет әрекет
Сабақтар бірсарынды өтсе	Оқушының қызығушылығы төмендейді	Белсенді әдістер мен сараланған тапсырмаларды көбейту
Бағалау жүйесі түсініксіз болса	Оқушы мен ата-анада сенімсіздік пайда болады	Бағалау критерийлерін нақтылау, кері байланысты күшейту
Мұғалімге тек бақылау жасалса	Қорқыныш басым болады, даму баяулайды	Қолдау мен кәсіби кеңес беру мәдениетін қалыптастыру
Дерек талданбаса	Шешімдер үстірт қабылданады	Мониторинг пен талдауды жүйелеу
Ата-анамен байланыс әлсіз болса	Оқу үдерісіндегі бірізділік бұзылады	Серіктестік және түсіндіру жұмысын күшейту

Мектеп сапасын арттырудың тағы бір өзекті бағыты – **бағалау және мониторинг жүйесін жетілдіру**. Кей мектептерде мәселе оқытуда емес, нәтижені дұрыс байқамауда болады. Егер мектеп оқу жетістігін жүйелі талдамаса, онда қай сыныпта қандай олқылық барын, қай пәнде қандай қиындықтар қайталанып жатқанын, қай мұғалімге қандай әдістемелік қолдау қажет екенін дәл анықтай алмайды. Сол себепті мониторинг тек есеп беру құралы болмауы керек. Оның негізгі қызметі – жағдайды көру, үрдісті түсіну, мәселені ерте анықтау және шешім қабылдау. Талдау бар жерде даму болады. Ал дерексіз басқару көбіне жорамалға сүйенеді.

Мектеп сапасын арттыру бағыттарының ішінде **оқушыға қолайлы білім беру ортасын қалыптастыру** айрықша орын алады. Кейде мектеп сапасы туралы сөз болғанда назар түгелдей мұғалім мен әкімшілікке ауып, оқушының ішкі жағдайы ескерусіз қалады. Шын мәнінде, оқушы өзін қауіпсіз, түсінілген, қолдау тапқан ортада сезінгенде ғана сапалы оқуға бейім болады. Егер мектепте психологиялық жайлылық болмаса, қателесуге мүмкіндік берілмесе, жетістік тек үздік оқушы арқылы өлшенсе, онда сапа көрсеткіші сырттай жоғары көрінгенімен, ішкі мазмұны әлсіз болады. Сондықтан қазіргі мектеп сапасы оқушының тек білім нәтижесімен емес, оның оқу тәжірибесінің сапасымен де бағалануы тиіс.

Сапаны арттырудың келесі бағыты – **ата-анамен және қоғаммен серіктестікті нығайту**. Мектеп қаншалықты жақсы жұмыс істесе де, егер ата-ана оқу мақсатын түсінбесе, бағалау жүйесін қабылдамаса, баланы қолдау тетіктерін білмесе, онда нәтиже әлсірейді. Сондықтан қазіргі мектеп сапасы тек мектеп ішіндегі әрекетпен шектелмейді. Ол сыртқы серіктестікпен де бекітіледі. Бұл жерде ата-анамен тек жиналыс өткізу аздық етеді. Оқу нәтижесін түсіндіру, баланың оқуындағы қиындықты бірлесіп шешу, мектеп пен отбасы арасындағы сенімді байланыс орнату – сапаны тұрақтандыратын факторлар.

Мұның бәрін жүйелеп тұратын өзек – **басқару сапасы**. Егер басқару әлсіз болса, тіпті жақсы мұғалімдер ұжымы мен жақсы жоспардың өзі толық нәтиже бермеуі мүмкін. Басқару сапасы дегеніміз – мақсаттың анықтығы, бақылаудың жүйелілігі, шешімнің дәлдігі, жауапкершіліктің бөлінуі, уақытты дұрыс ұйымдастыру, кәсіби қолдау мәдениеті және даму динамикасын көру қабілеті. Яғни мектеп сапасы көбіне басқару мәдениетінің сапасымен тікелей байланысты. Осы себепті оқу жұмысы жөніндегі орынбасар мен мектеп басшылығы сапаны арттыруды жекелеген науқан емес, жүйелі басқару философиясы ретінде қабылдауы тиіс.

Мектеп сапасын арттырудың негізгі бағыттарын іске асыруда бір маңызды қағиданы ұмытпау керек: **барлық бағыт бір уақытта бірдей қарқында дамымауы мүмкін**. Кей мектепке алдымен сабақ сапасын көтеру маңызды болса, енді бір мектепке бағалау жүйесін реттеу, үшінші бір мектепке әдістемелік жұмысты жандандыру қажет болуы мүмкін. Сондықтан сапаны арттыру әмбебап шаблонмен емес, нақты мектептің жағдайына, ресурсына, проблемасына және даму деңгейіне қарай құрылады. Осы тұрғыдан алғанда сапаны арттыру жұмысы дайын үлгіні көшіру емес, мектептің шынайы ахуалына сүйенген саналы таңдау.

Қорыта айтқанда, мектеп сапасын арттырудың негізгі бағыттары – оқу мазмұнын жетілдіру, сабақ сапасын көтеру, мұғалімнің кәсіби дамуын қолдау, бағалау мен мониторингті жүйелеу, оқушыға қолайлы орта қалыптастыру, ата-анамен серіктестікті нығайту және басқару сапасын жетілдіру. Осылардың әрқайсысы жеке маңызды болғанымен, шынайы нәтиже олардың өзара байланыста іске асуынан көрінеді. Мектеп сапасы бір күнде қалыптаспайды, бірақ дұрыс бағыттар жүйелі түрде таңдалса, сапалы өзгеріс міндетті түрде байқалады.

Жумадилова Лаура Мерекеқызы
Аға тәрбиеші, педагог-модератор
«Алматы облысы білім басқармасының Райымбек ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «Тельман Жанұзақов атындағы орта мектеп мектепке дейінгі шағын орталығымен» коммуналдық мемлекеттік мекемесі «Балбөбек» шағын орталығы



ШАҒЫН ОРТАЛЫҚТАҒЫ БАЛА ДЕНСАУЛЫҒЫН НЫҒАЙТУДЫҢ МАҢЫЗЫ

Білім мен тәрбие беру саласының алғашқы сатысы шағын орталықтарда дене тәрбиесі маңызды орын алады. Ол мектеп жасына дейінгі балалардың денсаулығын нығайтуға және өз беттерімен қимылдар жасай білуді үйретуге бағытталған. Мектеп жасына дейінгі дене тәрбиесінің негізгі мақсаттары мынадай: - балалардың негізгі қыймыл әрекеттерін жетілдіріп, спорттық қозғалыс жаттығулары мен ұлттық ойындары үйрету және сол үйренгендерін өз еріктерімен орындауға әрекеттендіру. Бұл мақсатта қазақ халқының бала денесін жетілдіру әдістері, оларды қолдану жолдары және ғасырлар бойы сұраптылып келген озық тәжіребелер де ескерілген. Өйткені, ата - бабаларымыз балаларын ат құлағында ойнатып, қырда жарыстырып, шабандоздыққа үйреткен. Осындай мәнді де мағыналы тіршілік пен еңбек түрлерін игеру әрекеттері арқылы балалардың денесі шыныгып, шымыр да тұлғалы бітім қалыптасқан, алып күштің иесі де шыққан. Осы ұлттық дәстүрді ұрпақтан – ұрпаққа жалғастыру мақсатында біздің шағын орталықта қазақ халқының тіршілік әрекетіне байланысты ұлттық нақыштағы қимыл – қозғалысына арналған жаттығуларды әр топтағы балаларға жасатып үйрету жұмыстары жүргізілуде.





Жас ұрпақты жан – жақты дамыған, ой - өрісі биік, тұлғасы сымбатты азамат етіп өсіру үшін тәрбие жүйесінде дене тәрбиесінің алар орны орасан зор. Ал оны неғұрлым ерте кезінен бастап, дұрыс жолға қойып жүргізсе, соғұрлым нәтижесі жемісті болатыны анық. Өйткені болашақ азаматтың денсаулығы мықты, мүсін тұлғасы дұрыс қалыптасқан, жігерлі де

қайратты болып өсуіне, көпшілдік дағдыларын бойына терең сіңіруіне нақ осы мектепке дейінгі кезеңде тереңірек көңіл бөлінсе, дұрыс негіз қаланады. Қазақтың кемеңгер ақыны, ұлтының бақыты үшін өз бойындағы бар дарыны мен білгенін аямай, дене тәрбиесіне зор көңіл бөлген Мағжан Жұмабаев: «Дене тәрбиесіне жеңіл қарауға болмайды. Дене жанның қабы. Қап берік болса ішіндегі заты берік болмақ. Дене жанның құралы. Құралы мықты болса иесі де мықты. Сау жан – сау денеде ғана болады» - деген. Сондықтан да бүлдіршіндер ағзасының қызметін жетілдіру, денсаулығын жақсарту, жүйкенің жұмысын дұрыс қалыптастырып, ширақ, жігерлі, икемді, сымбатты етіп өсіру, міне, осының барлығын ғылыми негізде тәрбиенің басқа түрлерімен ұштастыра жүргізу – шағын орталықтардың негізгі мақсаты мен алға қойған үлкен міндетінің бірі. Спорттық жарыстар мен түрлі ойын – сауықтар балалардың ой санасының қалыптасуына, өзін еркін ұстап және жан – жақты жетілуіне әсер етеді. Дене тәрбиесіне байланысты шағын орталықта «Шынықсаң шымыр боласың», «Көңілді достар», «Кім жылдам», деген топ арасындағы эстафеталық жарыстар өткізіледі. Әр ұйымдастырылған оқу қызметінде жан – жақты талқыланып, кемшілігі болса толықтырылып, баланың толыққанды өсіп - өнуі мұқият қадағаланады.

Жумабаева Шолпан Нукабаевна
Тәрбиеші, педагог-модератор
«Алматы облысы білім басқармасының Райымбек ауданы бойынша білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің «Тельман Жанұзақов атындағы орта мектеп мектепке дейінгі шағын орталығымен» коммуналдық мемлекеттік мекемесі «Балбөбек» шағын орталығы



«ҰЛТТЫҚ ДӘСТҮР ЖАНҒА ДАУА»

(Баяндама)

Ұлттық салт – дәстүрімізді ұрпақ жанына сіңірте отырып, тәрбие беру – бүгінгі білім беру жүйесіндегі басты міндеттердің бірегейі болып табылады. Сондықтан осыған орай, мектебімізбе бүгінгі таңда атқарылып жатқан іс-әрекеттер, жаңа ізденістер, жаңа істер, әдіс-тәсілдер қоғамымыздың қажеттілігіне сай өз үйлесімін табуда. Шағын орталығымыздың негізгі мақсаты – ой-өрісі жаңашыл, ұлттық құндылығымызды бойына сіңіре алатын, дүниетанымы жоғары, жан-жақты қалыптасқан ұрпақ тәрбиелеу.

Бала тәрбиесіне, жалпы адам тәрбиесіне мәне беріп, оның сәтті қағидалаары мен ережелерін жасағандардың бірі – қазақ халқы. Халықтың ғасырлар бойы жасаған зор еңбектерін жазып шығу үлкен еңбек, қыруар жұмыс. Оның бәрі қамти алмасақ та, сол жұмыстың бір тамшысы ретінде ұлттың тәрбие ісіндегі сәбиліккезден – ес біліп, ер жеткенге дейінгі салт-дәстүр, әдет-ғұрып үлгілері мен өнегелері баланың дарытуда отбасы мен тәрбиеші қауымының арасындағы тығыз байланыстылық қажет. Білім берумен қатар, тағылымды ұлттық тәлім-тәрбие берудің өзінде маңыздық бар деп есептеймін. Шағын орталықтарда сәбилерге жоғары деңгейде ұлттық сана сезімді, рухани мұраларға және ұлттық мәдениетке

деген құндылықтарды, отансүйгіштік, ұлттық намыс сезімдерін қалыптастыра білейік. «Бала тәрбиесі - құрсақтан» деген халық даналығын ескерсек, бала бойына өнегелі ісі бар, даналық сөзімен салт-дәстүрі бар, қлттық құндылығызды жас ұрпақтың санасына дарыта білуіміз керек.

Қазақтар бала тәрбиесіне ерекше көңіл бөлген. Қазақтың дәстүр тәрбиелік үлгі-өнегелері ұрпақтан ұрпаққа насихатталып отырады.

Ұрпақтар сабақтастығын сақтап қалудың бірден-бір жолы ұлттық дәстүрді барынаш жаһандандыру. Ұлттық дәстүрімізді халықтың ққпғасырлық рухани тәжірибесімен рухани ерекшілігін айқындайды.

Біздің ұлттық дәстүрімізді ұлттың жадында сақталып, ұрпақтан ұрпаққа ауызша таратылып келген.

Қай ұлтта болмасын бала тәрбиесі – барлық адамның ортақ ісі. Сәбидің тәрбиелі, ізетті, иманды, адамгершілігі мол болып өсуіне әр ұлт өзінше мән берген. Осыған байланысты әр ұлттың өз дәстүрлері бар. Осы дәстүрлерді сақтап, жалғастыру – біздің міндетіміз.





Ата – бабамыздан жеткен рухани қазынамызды ұрпақ тәрбиесін жеткізу менің басты мақсатым деп білемін.

Осы орайда, өзімнің қол жеткізген табыстарымды мақтанышпен айта аламын. Қазақта баланы қайырымдылыққа, бауырмалдыққа, еңбекқорлыққа тәрбиелейтін дәстүрлер көп. Мысалы: Ұлыстың ұлы күні 22 – наурызға орай елбасымыз Қасым – Жомарт Тоқаевтың «Тәуелсіздік бәрінен қымбат» атты көктем мерекесі – Наурыз мейрамының мазмұнын байыта түсетін тұжырымдамасын ұсынған. Осыған сәйкес 18 – наурыз «Игі істер күні» атты ертеңгілік өткіздім. Ертеңгіліктің мақсаты тәрбиеленушіге ұлттық салт – дәстүрді насихаттай отырып бесікке салу, қыз қуу, төс қағыстыру, асық ату, қол күрестіру, арқан тарту, тұсау кесуді т. б дәстүрлерді тәрбиеленуші көзбен көре отырыпжәне де дастархан басында қасиетті көженің қалай дайындалуы жәйінде түсінік беріп, үлкен қарттарымыздың тәрбиелік ұлағатты сөздерді Қадыр атаның бата беруін есту. Ертеңгілік кезінде тәрбиеленушілердің қызығушылығын артып, білмеген нәрселерін көріп, біліп, естіп біраз нәрсені зерделеріне алды деп есептеймін. Саналы ұрпақ тәрбиелеудің маңызы зор.

Ұлы болудың ең басты шарты – ұлттың тілімізбен, ұлттық дәстүрімізді дәріптеу.

Қорыта айтарым, «Бүгінгі жас ұрпақ – ертеңгі болашақ». Оны іс жүзінде ұлттық тәрбие бере отырып, халқымыздың өшкенін жағып, ескісін жаңарту арқылы егеменді елдігіміздің ертеңін ойлайтын ұрпақ тәрбиелеуіміз керек. Олай болса, балабақша қабырғасынан бастап тәрбиеленушінің бойына ұлт мәдениетінің нәрімен сусындауына, адамгершілік асыл қасиеттер үлгісін саналарына сіңіруден аянбай еңбек ету барша әріптестерімнің міндеті деп білемін. Ұлтымыздың күре тамырында қаны мен жанында соғып тұрған жүрегі болған ұлттың құндылықтарымыз мәңгілік жасауы әрбір қазақ азаматына байланысты. Тілін терең сезініп, салт – дәстүрін біліп қан қоймай, берік ұстана білетін, ұлттық құндылықты ұлықтай білетін ұрпағымыз көбейсін! Ұлттық құндылықтарымыздың мәңгілік алау секілді лаулап кеудемізде, жанымызда жанып, жарқырап тұруы үшін күресе білейік! Біз үшін ең маңыздысы – ұлтымыздың қорғаны болған ұлттық құндылықтарымызды сақтау. Ұлттық құндылықтарымыз мәңгі жасасын!

Болат Гүлғайым
Аға тәрбиеші, педагог-модератор
«Алматы облысы білім басқармасының Райымбек ауданының білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің “Шалкөде мектеп-лицейі мектепке дейінгі шағын орталығымен” коммуналдық мемлекеттік мекемесі



БАЛАБАҚШАДАҒЫ STEM-ТЕХНОЛОГИЯЛАР: БҮЛДІРШІНДЕРДІ БОЛАШАҚ МАМАНДЫҚТАРЫНА ҚАЛАЙ ДАЙЫНДАЙМЫЗ?

(Робототехника және лего-конструирлеу мүмкіндіктері)

Қазіргі жаһандану мен жоғары технологиялар заманында білім беру жүйесіне қойылатын талаптар түбегейлі өзгерді. Болашақ еңбек нарығында робототехника, жасанды интеллект, инженерия және бағдарламалау салаларының мамандықтарына сұраныс жоғары болатыны анық. Сондықтан баланы заманауи дағдыларға баулуды мектеп қабырғасынан емес, балабақшадан бастау — уақыт талабы.

Осы ретте STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) білім беру бағыты мектеп жасына дейінгі тәрбие мен оқытудың ең тиімді құралына айналып отыр. Бұл технология баланың теориялық білімді практикамен ұштастырып, қоршаған ортаны зерттеуіне, эксперимент жасауына және логикалық ойлауын дамытуына мүмкіндік береді.

Балабақшадағы лего-конструирлеу: Моторикадан логикаға

STEM-технологиялардың ең қарапайым әрі тиімді элементі — LEGO конструкторлары. Балабақшадағы лего-конструирлеу тек ойын емес, ол үлкен интеллектуалды процесс.





• Ұсақ моторика мен тілдің дамуы: Түрлі-түсті блоктарды біріктіру арқылы баланың саусақ бұлшықеттері дамып, бұл өз кезегінде мидың тіл сөйлеу орталығының белсенді жұмыс істеуіне септігін тигізеді.

• Кеңістіктік және математикалық ойлау: Тәрбиеленушілер пішіндерді, өлшемдерді, түстерді ажыратып, санауды үйренеді. Оң-сол, жоғары-төмен сияқты кеңістіктік ұғымдарды тәжірибе жүзінде меңгереді.

• Креативтілік: Балалар сызба бойынша (үлгіге қарап) немесе өз қиялымен түрлі ғимараттар, көліктер мен жануарлардың фигураларын жасап, шығармашылық әлеуетін ашады.




Робототехника элементтері: Бағдарламалаудың алғашқы қадамдары

Егер лего-конструирлеу балаға модельді құрастыруды үйретсе, робототехника сол модельге «жан бітіруді», яғни оны қозғалысқа келтіруді үйретеді. Мектеп жасына дейінгі балалар үшін Bee-Bot (Ойыншық ара), LEGO Education WeDo сияқты арнайы қарапайым роботтар қолданылады.

• Алгоритмдік ойлау: Бала роботты белгілі бір нүктеге жеткізу үшін оған бұйрықтар тізбегін (алға, оңға, солға) енгізуі керек. Бұл — бағдарламалаудың алғашқы әрі ең қарапайым сатысы.

• Себеп-салдарлық байланыс: Бала өзінің енгізген бұйрығы мен роботтың қозғалысы арасындағы байланысты көріп, қатемен жұмыс істеуді (егер робот бұрыс кетсе, бағдарламаны түзетуді) үйренеді.

• Сын тұрғысынан ойлау: Кез келген техникалық тапсырманы орындау барысында бала «Бұл қалай жұмыс істейді?», «Оны қалай жақсартуға болады?» деген сұрақтарға жауап іздейді.

Болашақ мамандықтарына бағдар (Soft Skills және Hard Skills)

Балабақшадағы STEM-сабақтары баланың бойында болашақта кез келген мамандық иесіне қажетті «4К» дағдыларын (Soft Skills) қалыптастырады:

1. Коммуникация (Қарым-қатынас): Балалар жұптасып немесе топпен жұмыс істеп, өз ойын жеткізуді үйренеді.
2. Коллаборация (Ынтымақтастық): Ортақ мақсатқа жұмыла отырып, рөлдерді бөлісуді (бірі құрастырушы, бірі бағдарламашы) меңгереді.
3. Креативтілік: Қалыптан тыс, ерекше шешімдер қабылдауға дағдыланады.
4. Критикалық ойлау: Мәселені талдап, оның шешу жолдарын іздейді.

Бұл дағдылар баланы тек болашақ IT-маман немесе инженер емес, сонымен бірге жаңашыл сәулетші, биомедик, дизайнер немесе ғарыш саласының зерттеушісі болуға дайындайды.

Балабақшадағы STEM-технологиялар, лего-конструирлеу және робототехника — бұл жай ғана қымбат ойыншықтар емес, бұл — бүлдіршіндерді болашақ инновациялық әлемге жетелейтін тиімді білім беру құралы. Осы технологияларды оқу-тәрбие процесіне жүйелі енгізу арқылы біз баланың табиғи қызығушылығын ғылыми ізденіске айналдырамыз. Бүгін балабақшада легодан зәулім үй салып, кішкентай роботты басқарған бала — ертең еліміздің ғылымы мен техникасын өркендететін нағыз заманауи маман болмақ.

Исабай Лаура Иншаарқызы
Тәрбиеші
«Алматы облысы білім басқармасының Райымбек ауданының білім бөлімі» мемлекеттік мекемесінің "Шалкөде мектеп-лицейі мектепке дейінгі шағын орталығымен" коммуналдық мемлекеттік мекемесі



БАЛАБАҚШАДАҒЫ БУЛЛИНГ: КІШКЕНТАЙ БАЛАЛАР АРАСЫНДАҒЫ АГРЕССИЯМЕН ҚАЛАЙ КҮРЕСУГЕ БОЛАДЫ?

Буллинг» ұғымы көбіне мектеп қабырғасымен байланыстырылып жатады. Алайда, соңғы психологиялық зерттеулер көрсеткендей, әлімжеттік пен агрессияның алғашқы элементтері балабақша жасында-ақ (3–6 жас) көрініс табады. Балабақша — баланың отбасынан тыс алғашқы әлеуметтік ортасы. Мұнда балалар өз шекарасын қорғауды, басқалармен қарым-қатынас жасауды үйренеді. Бірақ кейде бұл процесс агрессиямен, өзге баланы шеттетумен немесе ренжітумен ұштасып жатады. Мектеп жасына дейінгі кезеңдегі буллингтің алдын алу — болашақта сау тұлға қалыптастырудың негізі. **Балабақшадағы буллинг мектептегіден несімен ерекшеленеді?**

Ересек балалар саналы түрде зиян келтірсе, бүлдіршіндердің агрессиясы көбіне **эмоцияны басқара алмаудан** немесе **әлеуметтік дағдылардың жетіспеушілігінен** туындайды. Балабақшадағы буллинг мынадай формаларда көрінеді:

- **Физикалық агрессия:** Тістеу, итеру, ұру, ойыншықтарын тартып алу немесе сындыру.
- **Вербалды (сөздік) агрессия:** Мазақтау, жағымсыз лақап аттар қою, қорқыту.
- **Әлеуметтік оқшаулау (шеттету):** «Сені ойынға алмаймыз», «сенімен дос болмаймын» деп топтан шығарып тастау.

Балалар бұл әрекеттерді өз позициясын көрсету немесе назар аударту үшін жасауы мүмкін. Тәрбиеші уақытында араласпаса, бұл мінез-құлық жүйелі әлімжеттікке (буллингке) ұласады.

Кішкентай балалар арасындағы агрессияның себептері

1. **Отбасындағы тәрбие үлгісі:** Егер үйде агрессия қалыпты жағдай болса (айқай-шу, қол жұмсау), бала бұл модельді балабақшаға көшіреді.
2. **Эмоционалды интеллектің төмендігі:** Бала өзінің ашуын, ренішін сөзбен жеткізе алмағандықтан, оны физикалық күшпен көрсетеді.
3. **Гаджеттер мен қатыгез мультфильмдер:** Бақылаусыз көрілген заманауи контент баланың жүйке жүйесін қоздырып, қатыгездікті қалыпты нәрсе ретінде қабылдауға мәжбүрлейді.
4. **Тәрбиешінің назар аудармауы:** Топтағы ұсақ қақтығыстарға көз жұма қарау агрессор баланың өз ісін дұрыс деп санауына әкеледі.

Агрессиямен және буллингпен күресудің тиімді жолдары

Балабақшадағы әлімжеттікпен күресу тек жазалаумен шектелмеуі керек. Бұл мәселені шешуде **«Педагог – Бала – Ата-ана»** үштігі бірлесе жұмыс істеуі тиіс.

• **1. Ертегі терапиясы және рөлдік ойындар (Педагогтар үшін):**

Сабақ барысында мейірімділік, достық туралы ертегілер оқып, оны талқылау қажет. Роботтар немесе жануарлар кейіпкері арқылы «Ренжіткен кезде қандай сезімде болады?», «Досқа қалай көмектесеміз?» деген жағдаяттарды рөлдерге бөліп ойнату тиімді.

• **2. «Эмоция бұрышын» ұйымдастыру:**

Топта балалар өз ашуын заңды түрде шығара алатын аймақ жасау керек. Мысалы, «ыза жастықшасын» ұру, парақтарды жырту, немесе өз көңіл-күйін смайликтер арқылы көрсету. Бұл баланы агрессияны адамға емес, затқа бағыттауға үйретеді.





• **3. Ережелерді бірге құру:**

Топ ішінде балалармен бірге қарапайым ережелер бекіту: «Біз бір-бірімізді тыңдаймыз», «Ойыншықты кезекпен ойнаймыз», «Қолдар ұру үшін емес, құшақтау үшін». Ережелерді сурет түрінде көрнекі жерге іліп қою керек.

• **4. Ата-аналармен заманауи коучингтер:**

Дәстүрлі жиналыстардың орнына «Баланың агрессиясына қалай жауап береміз?» деген тақырыпта психологиялық тренингтер өткізу. Ата-аналарға үйде баламен сапалы уақыт өткізудің, агрессивті мультфильмдерді шектеудің маңыздылығын түсіндіру.

Балабақшадағы буллинг пен агрессия — бұл баланың «бұзықтығы» емес, бұл — оның көмек сұраған дабылы. Агрессор бала да, жәбірленуші бала да психологиялық қолдауға мұқтаж. Тәрбиешілер мен ата-аналар дер кезінде баланың мінез-құлқына назар аударып, оған эмоциясын дұрыс басқаруды және өзгелермен сыйласуды үйретсе, болашақта мектептегі буллингтің алдын алуға болады. Мейірімділік пен ынтымақтастық орнаған топта буллингке орын жоқ.

Журналдың құрылтайшысы және иесі:
«BAYANDY» жеке кәсіпкерлігіне қарасты «KEMENGER» ғылыми-әдістемелік орталығы.

Учредитель и собственник журнала:
Научно-методический центр «KEMENGER», относящийся к индивидуальному предпринимателю «BAYANDY».

Журнал 2023 жылдың желтоқсан айынан бастап жарық көруде.
Басылым 1 айда 4 рет шығады.
Журнал Қазақстан Республикасының Ақпарат және Қоғамдық даму министрлігінің Ақпарат комитеті 2023 жылғы 13 ақпандағы Мерзімді баспасөз басылымын, ақпараттық агенттікті және желілік басылымды есепке қоюы туралы куәлігі № KZ26VPY00064454 берілген.

Журнал издается с декабря 2023 года.
Периодичность выпуска — 4 раза в месяц.
Журнал выдан комитетом информации Министерства информации и общественного развития Республики Казахстан № KZ26VPY00064454 о постановке на учет периодического печатного издания, информационного агентства и сетевого издания от 13 февраля 2023 года.

Құрметті оқырмандар мен авторлар!
Журналда жарияланған материалдар редакцияның көзқарасын білдірмейді. Фактілер мен мәліметтердің анықтығына, сондай-ақ стилистикалық қателерге авторлар жауапты. Журналға шыққан материалдарды редакцияның келісімінсіз көшіріп басуға болмайды. Редакция материалдарды қабылдамауға құқылы.

Уважаемые читатели и авторы!
Опубликованные в журнале материалы не отражают точку зрения редакции. Ответственность за достоверность фактов и сведений в публикациях, а также за стилистические ошибки несут авторы. Перепечатка материалов, опубликованных в журнале, допускается только с согласия редакции. Редакция оставляет за собой право отклонять материалы.

Мекенжайы:
100012, Қарағанды қ.,
Н. Назарбаев даңғ., 19.
E-mail: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Сайт: kemenger-ustaz.kz
WhatsApp +77009700098
+77711812303
Басуға 20.07.2026 ж. қол қойылды.

Пішім 60*90 1/8
ш.б.т. - 26. RISO басылым.
Таралымы - 50 дана.

«BAYANDY» жеке кәсіпкерлігіне қарасты «KEMENGER» ғылыми-әдістемелік орталығының полиграфиялық қызметтер бөлімінде басылып шығарылды.

Наш адрес:
100012, г. Караганда,
пр. Н. Назарбаева, 19.
E-mail: kemengerustaz.kz@mail.ru
Инстаграм: kemengerustaz.kz
Сайт: kemenger-ustaz.kz
WhatsApp +77009700098
+77711812303
Подписано в печать 20.07.2026 г.

Формат 60*90 1/8
усл.печ.л. - 26. Печать RISO.
Тираж - 50 экз.

Отпечатано в полиграфическом отделе НМЦ «KEMENGER» ИП «BAYANDY».

QR-кодты сканерлеу арқылы бізбен тікелей байланысқа шыға аласыз.
Вы можете связаться с нами напрямую, отсканировав QR-код.

QR-кодты сканерлеу арқылы бізбен тікелей байланысқа шыға аласыз.
Вы можете связаться с нами напрямую, отсканировав QR-код.